

T.C.
ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN ROMANTİK İLİŞKİLERİNDE
YAŞADIKLARI İSTİSMAR İLE İLİŞKİ DOYUMU, AFFETME VE
KISKANÇLIK DÜZEYLERİNİN ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan:
Emine TUNÇ

Danışman
Doç.Dr. Sefa BULUT

BOLU, TEMMUZ, 2015

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY FORMU

Emine Tunç tarafından hazırlanan “Üniversite Öğrencilerinin Romantik İlişkilerinde Yaşadıkları İstismar ile İlişki Doyumu, Affetme ve Kıskançlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” başlıklı çalışma jüri tarafından Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir. 06.07.2015

Akademik Unvan ve Adı Soyadı

İmza

Üye (Tez Danışmanı)

: Doç. Dr. Sefa BULUT.....

Üye

: Yrd. Doç. Dr. Sevilay KİLMEN

Üye

: Yrd. Doç. Dr. Tuğba Seda ÇOLAK.....

Eğitim Bilimleri Enstitüsünün Onayı

Doç Dr. Türkan ARGON

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum, “Üniversite Öğrencilerinin romantik ilişkilerinde yaşadıkları istismar ile ilişki doyumu, affetme ve kıskançlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi” başlıklı çalışmanın yazılmasında bilimsel ve etik kurallara uyduğumu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda atıfta bulunduğumu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, tezin tamamının ya da bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitede bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim. 06/07/2015

İmza

Emine Tunç

Canım aileme...

TEŞEKKÜR

Mesleğe başladığımdan beri yardımını, güleryüzünü esirgemeyen, tez yazım sürecinde her türlü desteği sağlayan ve bilgisi ile bana ışık tutan değerli hocam ve tez danışmanım Doç Dr. Sefa Bulut’a,

Güleryüzüne, pozitif enerjisine ve kişiliğine hayran olduğum, sadece hoca olarak değil insani vasıfları ile de kendisini örnek aldığım, her zaman olduğu gibi bu süreçte de yardımını hiç esirgemeyen değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Sevilay Kilmen’e ve kendilerinden çok şey öğrendiğim bölüm hocalarıma,

Sadece tez yazım sürecindeki yardımları ile değil, varlıkları ile beni mutlu eden, hayatıma renk katan, stresime katlanan arkadaşlarım Arş. Gör. İbrahim Uysal, Arş. Gör. Alperen Yandı, Arş. Gör. Merve Kürşad Şahin, Arş. Gör. Güler Duman ve Arş. Gör. Elif Yazıcı’ya,

En önemlisi beni bugünlere getiren, her anımda yanımda olan, desteğini hiç esirgemeyen ve esirgemeyeceğini de bildiğim anneme ve babama, bir tanecik kardeşim Minoşum’a ve her daim yanımda olan Yağmurum’a şükranlarımı sunarım..

Emine Tunç

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	iv
ÖZET	viii
I. BÖLÜM.....	1
1. Giriş.....	1
1.1. Tezin Amacı	8
1.2. Araştırma Soruları	8
1.3. Araştırmanın Önemi	8
1.4. Sayıtlar	12
1.5. Sınırlılıklar.....	12
1.6. Tanımlamalar.....	12
II. BÖLÜM	14
2. Kuramsal Temeller ve İlgili Literatür	14
2.1. Romantik İlişkilerde İstismar	14
2.1.1. İstismar.....	14
2.1.2. Romantik ilişki istismarı.....	14
2.1.3. Fiziksel istismar	15
2.1.4. Duygusal istismar	15
2.1.5. Cinsel istismar.....	17
2.1.6. İstismar için risk faktörleri.....	18
2.1.7. Romantik ilişki istismarının sonuçları	22
2.1.8. İstismarı açıklayan kuramlar.....	26
2.1.8.1. Feminist kuram.....	26
2.1.8.2. Güç kuramı.....	27
2.1.8.3. Sosyal öğrenme kuramı.....	27
2.1.8.4. Kişisel özellikler kuramı	28
2.2. Affetme.....	29
2.2.1. Affetmenin diğer kavramlarla ilişkisi	32
2.2.2. Affetme süreci.....	35
2.3. İlişki doyumu.....	41
2.4. Romantik İlişkilerde Kıskançlık.....	49
2.4.1. Kıskançlık nedir?	49

2.4.2.Kıskançlık Tetikleyicileri	52
2.4.3.Kıskançlık Çeşitleri.....	55
2.4.4. Kuramların kıskançlığa bakış açısı	57
2.5. Romantik İlişkilerde İstismar İle İlgili Yapılan Araştırmalar	61
2.5.1.Yurtdışında Konu İle İlgili Yapılmış Araştırmalar	61
2.5.1.1. Romantik ilişki istismarı ve affetme ile ilgili araştırmaları	63
2.5.1.2. Romantik ilişki istismarı ve ilişki doyumu ile ilgili araştırmalar.....	65
2.5.1.3. Romantik ilişki istismarı ve kıskançlık ilgili araştırmalar	67
2.5.2.Yurtiçinde konu ile ilgili yapılmış ilgili araştırmalar	68
III. BÖLÜM.....	70
3. YÖNTEM.....	70
3.1. Araştırmanın Modeli	70
3.2. Araştırma Grubu	70
3.2.1. Araştırma grubunun demografik özellikleri	71
3.3. Veri Toplama Araçları.....	73
3.3.1. Kişisel bilgi formu	73
3.3.2. Romantik ilişkiyi değerlendirme ölçeği (RİDÖ)	74
3.3.2.1. RİDÖ'nin geçerlik çalışmasına ilişkin bulgular.....	75
3.3.3. İlişki istikrarı ölçeği (İİÖ).....	75
3.3.3.1. İİÖ'nin geçerlik çalışmasına ilişkin bulgular	76
3.3.4. Heartland affetme ölçeği (HAÖ)	78
3.3.4.1.HAÖ'nin kendini affetme alt boyutunun geçerlik çalışmasına ilişkin bulgular	78
3.3.4.2. HAÖ'nin başkasını affetme alt boyutunun geçerlik çalışmasına ilişkin bulgular	80
3.3.4.3.HAÖ'nin durumu affetme alt boyutunun geçerlik çalışmasına ilişkin bulgular	81
3.3.5. Romantik kıskançlık ölçeği (RKÖ)	83
3.3.5.1.RİKÖ'nin kıskançlık tetikleyicileri alt boyutunun geçerlik çalışmasına ilişkin bulgular	84
3.4. Verilerin Toplanması.....	85
3.5. Verilerin Analizi	86
IV. BÖLÜM.....	87
4. BULGULAR.....	87

4.1. Üniversite Öğrencilerinin İlişki Doyumu, Affetmenin Alt Boyutları ve Kıskançlık Düzeyleri ile Romantik İlişkilerinde Yaşadıkları İstismar Arasındaki Korelasyonun İncelenmesi	87
4.2. Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyet ile Romantik İlişkilerinde Yaşadıkları İstismar Arasındaki İlişki	88
4.3. Üniversite Öğrencilerinin Yaş ile Romantik İlişkilerinde Yaşadıkları İstismar Arasındaki İlişki	89
4.4. Üniversite Öğrencilerinin İlişki Süresi ile Romantik İlişkilerinde Yaşadıkları İstismar Arasındaki İlişki	90
4.5. Üniversite Öğrencilerinin Ortalama Gelir ile Romantik İlişkilerinde Yaşadıkları İstismar Arasındaki İlişki	91
V. BÖLÜM	93
5. Tartışma, Sonuç ve Öneriler	93
5.1. Tartışma	93
5.1.1. Üniversite Öğrencilerinin Romantik İlişkilerinde Yaşadıkları İstismar ile İlişki Doyumu Arasındaki İlişkiye Dair Bulguların Tartışılması	93
5.1.2. Üniversite Öğrencilerinin Romantik İlişkilerinde Yaşadıkları İstismar ile Affetme Arasındaki İlişkiye Dair Bulguların Tartışılması	94
5.1.3. Üniversite Öğrencilerinin Romantik İlişkilerinde Yaşadıkları İstismar ile Kıskançlık Arasındaki İlişkiye Dair Bulguların Tartışılması	97
5.1.4. Üniversite Öğrencilerinin Romantik İlişkilerinde Yaşadıkları İstismar ile Cinsiyet Arasındaki İlişkiye Dair Bulguların Tartışılması	100
5.1.5. Üniversite Öğrencilerinin Romantik İlişkilerinde Yaşadıkları İstismar ile Yaş Arasındaki İlişkiye Dair Bulguların Tartışılması	101
5.1.6. Üniversite Öğrencilerinin Romantik İlişkilerinde Yaşadıkları İstismar ile Sosyo-Ekonomik Düzey Arasındaki İlişkiye Dair Bulguların Tartışılması	102
5.1.7. Üniversite Öğrencilerinin Romantik İlişkilerinde Yaşadıkları İstismar ile İlişki Süresi Arasındaki İlişkiye Dair Bulguların Tartışılması	103
5.2. Sonuç ve Öneriler	104
5.2.1. Araştırmacılara öneriler	105
5.2.2. Psikolojik danışmanlara öneriler	105
KAYNAKÇA.....	107
EKLER.....	139
Ek-1. Katılımcı Bilgilendirme Formu.....	139
Ek-2 Romantik İlişkiyi Değerlendirme Ölçeği	140
Ek-3 İlişki Doyumu Ölçeği.....	144
Ek-4 Heardland Affetme Ölçeği	146

Ek-5 Kıskançlık Tetikleyicileri Ölçeği	148
Ek-5 Romantik İlişkiyi Değerlendirme Ölçeği İzni.....	151
Ek-6 İlişki Doyumu Ölçeği İzni.....	152
Ek-7 Heardland Affetme Ölçeği İzni	153
Ek-8 Romantik İlişkiler Kıskançlığı Ölçeği İzni	154
Ek-9 Etik Kurul İzni	155

ÖZET

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN ROMANTİK İLİŞKİLERİNDE YAŞADIKLARI İSTİSMAR İLE İLİŞKİ DOYUMU, AFFETME VE KISKANÇLIK DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Tunç, Emine
Yüksek Lisans Tezi
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı
Tez Danışmanı: Doç. Dr. Sefa Bulut
Temmuz- 2015, ix+155 sayfa

Bu araştırma üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerinde yaşadıkları istismar ile ilişki doyumu, affetme ve kıskançlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırma ilişkisel tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. Araştırma grubu, 2014-2015 eğitim-öğretim yılında Abant İzzet Baysal Üniversitesi'nde öğrenim gören 236 kız, 99 erkek olmak üzere toplam 335 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmada ‘‘Romantik İlişkiyi Değerlendirme Ölçeği’’, ‘‘İlişki İstikrarı Ölçeği’’, ‘‘Heartland Affetme Ölçeği’’, ‘‘Romantik Kıskançlık Ölçeği’’ ve demografik özellikleri belirlemek için Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen verilerin analizinde Korelasyon Analizi, Kruskal Wallis Testi ve Mann Whitney U Testi kullanılmıştır. Yapılan analizler sonucunda ilişki doyumu ve affetmenin alt boyutlarından durumu affetme ile istismar arasında anlamlı ve negatif yönlü bir ilişkinin olduğu bulunmuştur. Fakat kıskançlık ve affetmenin alt boyutlarından kendini affetme ve başkasını affetme düzeyleri ile istismar arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı belirlenmiştir. Aynı zamanda üniversite öğrencilerinin istismar yaşantıları cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterirken yaş, sosyo-ekonomik düzey ve ilişki süresine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Bulgular tartışılmış, sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İstismar, İlişki Doyumu, Affetme, Kıskançlık, Romantik İlişkiler

ABSTRACT

EXAMINING THE RELATIONSHIPS BETWEEN RELATIONSHIP SATISFACTION, FORGIVENESS, JEALOUSY AND UNIVERSITY STUDENTS' PERCEIVED ABUSE IN ROMANTIC RELATIONSHIPS

Tunç, Emine

Master Thesis

Department of Guidance and Psychological Counseling

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Sefa Bulut

July- 2015, ix+155 pages

This study aimed to examine the relationships between relationship satisfaction, forgiveness, jealousy and university students' perceived abuse in romantic relationships. In the study, a survey method in a quantitative research approach was adopted. A total of 335 (236 female, 99 male) students studying at Abant İzzet Baysal University participated voluntarily in the study during the 2014-2015 academic term. Throughout the study, four different scales; namely, "Romantic Relationship Assessment Inventory", "Relationship Stability Scale", "Hearland Forgiveness Scale", and "Romantic Jealousy Scale" were used. In addition, a Personal Information Form developed by the researcher was utilized to gather university students' socio-demographic information. To analyze the data collected in the study, correlation, Kruskal Wallis test, and Mann Whitney U test were computed. The results of the study revealed that there was a statistically significant negative relationship between relationship satisfaction, forgiveness of situations, one of the sub-dimensions of forgiveness, and perceived abuse in romantic relationships. However, jealousy as well as forgiveness of self and forgiveness of other was not significantly related to perceived abuse in romantic relationships. The results of the study also indicated that university students' perceived abuse in romantic relationships displayed a significant difference regarding gender while it did not differ depending on age, socio-economic status and the duration of relationship. In line with the results of the study, implications and directions for future studies were also discussed.

Keywords: Abuse, Relationship Satisfaction, Forgiveness, Jealousy, Romantic Relationships

I. BÖLÜM

1. Giriş

Yakın ilişkiler kurmak, bireyin hayatında mutlu olmasının ve kendini güvende hissedebilmesinin en önemli kaynaklarından birisi olarak görülmektedir (Küçükarslan, 2011). İki veya daha fazla kişi arasında yaşanan yakınlık her birinin diğeriyle iletişim kurup, özel bir şeyler paylaştığı psikolojik bir ilişkidir. Bireyin, yakın ilişki içerisinde karşısındakinin tepkilerine göre değer görüp önemsendiğini hissettiği bir süreçtir (Nemlioğlu, 2011).

Yakın ilişkiler, bireylerin kişisel ve sosyal uyumlarını etkilemekte, bilişsel gelişimlerini desteklemektedir. Buna ek olarak yakın ilişkiler bireylerin gelişimsel görevlerini başarıyla tamamlanmasında ve huzurlu bir evliliğe adım atılmasında önemli bir rol oynamaktadır (Sternberg, 1986). Yakınlık sayesinde bireyler gelişim dönemlerini başarıyla atlatabilme, arkadaşlık ilişkisi kurabilme ve mutlu bir evliliğe adım atabilme imkanı yakalayabilmekte ve fiziksel hastalıkların, zihinsel bozuklukların oluşmasının önüne geçebilmektedirler (Atak ve Taştan, 2012).

Bireylerin yaşamında önemli bir yere sahip olan yakın ilişkiler romantik ilişkileri de kapsamaktadır. Romantik ilişkiler genelde ergenlik döneminde başlamaktadır (Atak ve Taştan, 2012). Ergenlik dönemi genç insanların genellikle ilişkilerin geliştiği ve başlatıldığı bir yaşam periyodudur (Sesar, Ipavela, Šimić, Barišić ve Bana, 2012). Bu dönemdeki ilişkiler daha çok oyun niteliğinde olup kısa sürelidir. Yetişkinliğe adım atıldıkça ailesinden ayrılan bireyler daha kalıcı ve uzun süreli romantik ilişkilere adım atmaya başlarlar. Bu dönemdeki ilişkiler sayesinde bireyler gelecekteki birlikte olunacak eşi bulma amacına hizmet etmektedir (Atak ve Taştan, 2012).

Yetişkinliğe geçiş sürecinde üniversite ortamı genç yetişkinlik döneminde olan bireylerin, bu gelişimsel ihtiyaçlarını keşfetmelerine ve gelişimsel görevlerini yerine

getirmelerine olanak sağlamaktadır. Bundan dolayı romantik ilişkiler, üniversite öğrencilerinin yaşantılarının önemli bir kısmını kapsamaktadır (Demir, 2008).

Romantik ilişkiler bireylerin kimlik ve kişilik gelişimlerinin sağlanmasında, akran ve aile ilişkilerini başarılı bir şekilde sürdürebilmesinde önemli bir etkiye sahiptir. Aynı zamanda üniversite döneminde yaşanan romantik ilişkiler sayesinde bireyler akademik, sosyal, duygusal ve psiko-sosyal gelişimlerini gerçekleştirmektedirler (Sarı, 2008).

Arnett (2000)'a göre genç yetişkinler için romantik ilişkiler sadece cinsel çekimi değil aynı zamanda değerleri, inançları, mutluluğu, tercihleri, duyguları, sırları, üretkenliği paylaşmayı da içerir. Bir başka insanla romantik ilişkiyi başlatma ve sürdürme yeteneği, genç yetişkinlerin sağlıklı bir kimlik oluşturması için önemlidir. Bu yüzden duygusal ilişkiler geç ergenlik ve genç yetişkinlik döneminde gelişimin önemli bir gelişim görevidir (Bahadır, 2006).

Etchevery, Le ve Charania (2008)'e göre bireylerin en önemli psikososyal gelişim görevleri arasında yer alan romantik ilişkiler, sağlıklı yetişkin ilişkileri geliştirmek için gerekli olan becerilerin gelişiminde de önemli rol oynamaktadır.

Üniversite öğrencilerinin üniversite psikolojik danışma merkezlerine başvurma nedenlerinin en önemlilerinden birisi de romantik ilişkilerinde yaşadıkları zorluklardır (Creasey, Kershaw ve Boston, 1999). Üniversite yıllarında öğrenciler yakın ilişkilere yönelik çeşitli zorluklarla baş etmeye çalışmaktadırlar. (Hamamcı ve Esen-Çoban, 2010). Romantik ilişkilerde sorunların varlığı kaçınılmazdır. Bu dönemde yaşanan zorluklardan bir tanesi de ilişki içerisinde yaşanan istismardır.

Üniversite yıllarında yaşanan romantik ilişkilerde bireyler sorunlar karşısında sözel istismar, tehdit etme, gözdağı verme, tokat atma veya cinsel ilişkiye zorlama gibi tepkiler verebilmektedir (Malik, Sorenson ve Aneshensel, 1997). İstismar ve şiddet evli bireyler arasında bile gizli tutulurken, ergen romantik ilişkilerinde karşılaşılan istismar davranışları bahsedilenden daha fazla olabilmektedir (Kalkan ve Ersanlı, 2008). Bu dönemde yaşanan romantik ilişkilerde karşılaşılan sorunlarla başa çıkabilme davranışları

öğrenildiği zaman istismar ve şiddete karşı önlemler alınabilir ve bu da ruh sağlığının korunmasına yardımcı olabilir (Kalkan, 2008).

İlişkilerde şiddet ya da istismar ergenlerin partnerlerine karşı fiziksel, cinsel ve psikolojik saldırı da dahil olmak üzere, kötü niyetli ve zorlayıcı davranışlarını kapsamaktadır. Bu durum romantik ilişki içinde güç ve kontrol kazanmak için alışılmış kontrol davranışı ya da agresif tavırlarla sınırlı olmamaktadır (Cofone, 2011).

İstismar türlerinden birisi olan romantik ilişki istismarı ile ilgili literatür incelendiğinde farklı kavramlarla karşılaşılmaktadır. Bunlar; flört şiddeti (dating violence/abuse), yakın partner istismarı/şiddeti (intimate abuse/violence), eş istismarı/şiddeti (spouse abuse/violence), aile içi şiddet (domestic violence)'dir.

Literatürde çok çeşitli tanımlar olmasına rağmen, gençlik dönemi ilişki istismarı Offenhauer ve Buchalter (2011) tarafından romantik bir ilişkide bulunan bir kişinin diğer kişiye fiziksel, duygusal, sözel, psikolojik ve cinsel istismar uygulaması olarak tanımlanmıştır. Romantik ilişkilerde istismar davranışları fiziksel, duygusal ve cinsel istismar şeklinde ortaya çıkabilmektedir. Yaralanmayla sonuçlanan fiziksel ve cinsel şiddet davranışlarını içeren saldırgan davranışlarına yönelik kullanılan tanımlara bakıldığında genç yetişkin bireylerin %10-20'si partnerlerinden istismar davranışlarına maruz kaldığı görülmektedir (Eaton, Davis, Barrios, Brener ve Noonan, 2007).

Yakın ilişki şiddeti ve cinsel şiddet gençler arasında yaygınlık göstermektedir ve gençler hem kurban hem de saldırgan olarak yaşam boyu süren şiddet davranışı içerisinde bulunmaktadır (Lundgren ve Amin, 2015). Gençler arasında özellikle kızlar ve genç kadınlar arasında bu problemin büyüklüğü ciddi derecelere ulaşmaktadır. Kanıtlar cinsiyet bazlı şiddete maruz kalma sıklığının özellikle genç kızlar arasında yüksek oranlarda olduğunu ve şiddetin erken yaşlarda başladığını göstermektedir. 81 ülkede cinsiyet bazlı yakın partner şiddeti üzerine yapılan bir araştırma sonucu fiziksel ve cinsel yakın ilişki şiddetinin yaşam boyu sıklığının 15-19 yaşlar arasındaki kızlarda %29.4 ve 20-24 yaşlar arasındaki kızlarda %31.6 olduğunu göstermektedir (World Health

Organization, 2015). Bazı ülkelerde şiddet 15-24 yaşlar arasındaki kızların yarısını etkilemektedir (Stöckl, March, Palitto ve Garcia-Moreno, 2014).

Wekerle ve Wolfe (1999) ergen ilişki şiddetinin 15-16 yaşları arasında ortaya çıktığını kabul etmektedir. İtme, vurma ve sözel tehditler sevgi ve ilgilenmenin hatalı işareti olabilmekte ve kendisinden büyük erkekle flört ilişkisi içinde olan daha küçük kızlar tarafından bu davranışlar uzun süreli olumlu sonuçları ve derin bir bağlılığın olacağı bir ilişkinin göstergesi olarak yorumlanabilmektedir. Bu da istismar davranışının normal ve doğal bir şey olarak algılanmasına ve kabul edilen bir durum olarak görülmesine neden olmaktadır.

İlişki şiddetine maruz kalmanın ve uygulayanı olmanın bireyin daha sonraki yetişkin dönemindeki yakın ilişki şiddeti yaşamasının ve aile içinde şiddete tanık olmasının arasında önemli bir bağlantı olduğu bulunmuştur (Coker ve diğerleri, 2000). Önceki araştırmalar ilişki şiddetinin yaşanma olasılığının artmasına sebep olan çok sayıda faktörü ortaya koymuştur. Bunlar aile ve toplum şiddetine maruz kalma, zayıf ebeveyn uygulamaları ve aile fonksiyonları, ateşli silahlara ulaşma, yüksek oranlarda fakirlik, geçici durumlar, ailenin parçalanması ve sosyal izolasyon gibi özelliklere sahip çevrede bulunmaktır (Dahlberg, 1998).

Romantik ilişkilerde yaşanan istismar davranışlarının bireyleri olumsuz etkilediği araştırmalarla ortaya konulmuş ve başta ABD olmak üzere çoğu ülkede romantik ilişkilerde yaşanan istismar önlenabilir bir toplum sorunu olarak görülmeye başlanmıştır (Creasey ve Ladd, 2004).

Yapılan çalışmalar kaygı, depresyon, intihar riski, uyku problemleri gibi sayısız olumsuz sonuçları olan romantik ilişki şiddetinin (Felitti ve diğerleri, 1998) azalan pozitif psikoloji değişkeni olan affetme ile ilişkili olduğunu göstermektedir (Davidson, Lozano, Cole ve Gervais, 2014). Romantik ilişki içerisinde kişi incitici durumlarla karşılaştığı zaman çeşitli tepkiler verebilmektedir. Bu çeşitli tepkilerle bireyler ilişkilerinin devam edeceği yolu belirlemektedir. Bu verilen tepkilerden bir tanesi de affetmedir. İncinen taraf

karşı tarafı affedebilmekte ve ilişkilerini sürdürmeye karar verebilmekte veya ilişkiler böyle bir incinme durumunda son bulabilmektedir (Şamatacı, 2013).

Hargrave ve Sells (1997) affetmeyi, hata yapan kişiye karşı olan kızgınlık ve öç alma duygusunu bırakarak, ilişkileri yeniden tamir etme ve içsel duygusal yaraların iyileşmesi süreci olarak görmektedir. Affetme, çatışma durumlarında incinmeden dolayı oluşan yakınlık engellerinin kalkmasını sağlamaktadır (Fincham, 2000). Romantik ilişkilerde yaşanan şiddet durumunda affetme ise şiddet uygulayan kişiye karşı duyguları ve bilişi değiştirmekten daha ziyade şiddet olayını yeniden değerlendirme şeklinde olabilmektedir (Davidson ve diğerleri, 2014).

İlişkide suç içerikli özellikle istismar içeren davranışlar ciddi oldukça affetmenin faydaları daha az ortaya çıkmaktadır (Fincham, Jackson ve Beach, 2005). İstismarın olduğu bir ilişkide affetme iki ucu keskin bir kılıç gibi olabilmektedir. Diğer yandan affetme kadınları ilişkinin olumsuz etkilerine karşı koruyucu bir tampon görevi üstlenebilmekte tabii ki bu suç içerikli davranışların büyüklüğünü azaltarak değerlendirildiğinde ya da suç içerikli davranış üzerinde kontrol sağlandığı düşünüldüğünde affetme gerçekleşmektedir (Reed ve Enright, 2006; Boon ve Holmes 1999).

Bazı çalışmalar affetmenin evliliklerinde ya da romantik ilişkilerinde psikolojik istismarla karşılaşan bireylerin post-travmatikstress ve depresyon düzeylerinin azalmasında, özgüvenlerinin artmasında etkili olduğunu göstermektedir. Affetmeye yönelik yapılan çalışmalar romantik ilişkilerde ya da evlilikte ortaya çıkan yaralayıcı durumların üstesinden gelmeyi kolaylaştırdığını göstermektedir (Coyle ve Enright, 1997; Reed ve Enright, 2006).

Yaşanan romantik ilişkilere bakıldığında zaman yıpratıcı bir duygu olan kıskançlığın da sorunlara neden olduğu görülmektedir. DeSteno ve Salovey (1996)'e göre kıskançlık, değer verilen biriyle kurulmuş olan ilişkinin gerçekten bozulması ya da tehlikeye girmesiyle artan, öfke, mutsuzluk ve korku duygularıyla kendini gösteren sapkın bir duygu durumudur.

Kıskançlık genellikle aşk ve bağlılık duygularının yanında öfke, korku, üzüntü gibi duyguları da içerisinde barındırmaktadır. Kıskançlık duygusundan dolayı bireyler partnerine karşı sevgi sözcükleri kullanmanın yanında çeşitli şiddet içeren davranışları da sergileyebilmektedir (Guerrero, Trost ve Yoshimura, 2005).

Son birkaç 10 yıldır sosyal bilimciler şiddet içerikli davranışların hangi durumlarda gerçekleştiğini anlamak ve uyum sağlamaya yönelik olarak davranışları açıklayabilmek için evrim teorisine yönelmişlerdir. Kıskançlık da çeşitli türlerdeki şiddetin bir yordayıcısı olarak karşımıza çıkmaktadır (Sesar ve diğerleri, 2012).

Karmaşık bir duygu olan kıskançlık, ilişkide partnerini elinde tutabilmeyi ve potansiyel tehditleri ortadan kaldırmayı amaçlayan davranışlardır (Sesar ve diğerleri, 2012). Partnerinden şiddet gören kadınlar kıskançlığı, onlara karşı uygulanan şiddet ve diğerlerinden onu izole eden davranışlar olarak tanımlamışlardır (Towns ve Adams, 2000). Yoğun kıskançlık duygusu cinsel istismarın sıklığını artırırken, zaman zaman fiziksel istismara karşı da yatkınlığa neden olabilmektedir (Sesar ve diğerleri, 2012).

Yapılan bir çalışmada kadın katılımcıların kendi kıskançlık duyguları ile şiddet uygulayan durumunda olmaları arasında ilişki olduğu bulunmuştur (Giordano, Soto, Manning, Monica ve Longmore, 2010). Genç kadınların ilişkilerindeki bazı şiddet içerikli davranışları sadece partnerinin kıskançlık, şiddet tepkileri sonucu ortaya çıkmamaktadır. Bu davranışların ilişkinin durumu ve partnerinin öfke ve sinir gibi duygularıyla da bağlantısının olduğu bulunmuştur (Dobash, Dobash, Wilson ve Daly, 1992).

Şiddete meyilli gençlere bakıldığında zaman güvensiz oldukları ve karşı tarafın kendilerini sevmeyecekleri yönünde korkularının olduğu görülmektedir. Bu kişiler romantik ilişkiyi başlatmasına rağmen partnerlerini sürekli olarak kontrol etme ve izole etme çabası içerisinde bulunmaktadırlar. Bu da ilişki içerisinde şiddet davranışının oluşmasına neden olmaktadır (Derusha, 2007). Ayrıca, ilişkinin türü, süresi, ilişkisel doyum gibi ilişkisel ve eşin fiziksel çekiciliği, kültür gibi durumsal değişkenler de kıskançlık üzerinde etkili olabilmektedir (Demirtaş ve Dönmez, 2006).

Sağlıklı romantik ilişki yaşayabilmenin önkoşullarından birisi de ilişkiden elde edilen doyumdur. Sabatelli (1988) ilişki doyumunu, bireyin beklentileri ile partnerin davranışları arasındaki ilişki olarak açıklamış ve ilişki doyumunu ilişki istikrarı, niteliği ve uyumu ile eşdeğer bulmuş, bunların birbiri yerine kullanılabilecek terimler olduğunu öne sürmüştür. Hawkins (1968)'e göre ilişki doyumu; ilişkinin tüm boyutları düşünüldüğünde, öznel mutluluk ve memnuniyet duyguları olarak tanımlanmaktadır. Doyum ilişkiden elde edilen kazançların (ilişkinin önemli gereksinimleri doyurması) olumluluk derecesine ve karşılaştırma düzeyinin düşük olmasına işaret etmektedir (Rusbult, Martz ve Agnew, 1998).

Romantik ilişki istismarı kurbanı olma, ilişkiye bağlılık seviyesi ile ilişkili bulunmuştur (Kaura ve Lohman, 2009). Bazı çalışmalar daha fazla bağlılığın olduğu ilişki ile şiddet kurbanı olma seviyesinin artmasını ilişkili bulurken (Katz, Kuffel ve Coblentz, 2002), diğer çalışmalar kurban olma oranının kurbanın ilişkisine bağlılığını azalttığını bulmuştur (Rusbult ve Martz 1995; Rhatigan ve Axsom, 2006). Gaertner ve Foshee (1999)'nin şiddet ile ilişki bağlanımı arasındaki ilişkiyi ele aldıkları çalışmalarında, hem kadınlarda hem de erkeklerde ilişki doyumu azaldıkça, çiftler arasında şiddet kullanma eğiliminin arttığı sonucuna ulaşmışlardır. Ek olarak, sadece erkeklerde seçeneklerin niteliğini olumlu değerlendirme ile şiddet kullanma arasında olumlu bir ilişkinin olduğu sonucuna da varılmıştır.

Aşka ve güvene dayalı ciddi ilişkilerde şiddet olduğu zaman ilişki doyumunun etkisi daha zarar verici olmaktadır. İlişkide şiddetin olduğu fakat ilişkisine daha fazla bağlı olan bireylerin ilişkisine daha az bağlı olan bireylerden daha düşük ilişki doyumu yaşadıkları bulunmuştur (Katz ve diğerleri, 2002).

İlişkiler, üniversite öğrencilerinin gelişimsel görevleri arasında bulunan romantik ilişkilerin bireylerin kimlik oluşumunu sağlaması açısından önemli bir yere sahiptir. Araştırmalara bakılınca romantik ilişkilerde görülen en yaygın sorunlardan olan istismarın affetme, ilişki doyumu ve kıskançlık ile alakalı olduğu, gençlerin sağlıklı romantik ilişkiler gerçekleştirebilmesi ve istismarın önlenmesi için bu çalışmanın yararlı olacağı ve literatürdeki boşluğu dolduracağı düşünülmektedir.

1.1. Tezin Amacı

Bu araştırmanın genel amacı üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerinde yaşadıkları istismar ile ilişki doyumu, affetme ve kıskançlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Yaş, cinsiyet, ilişkinin süresi ve sosyo-ekonomik düzeyi ile romantik ilişkilerde yaşanan istismar arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını bulmaktır.

1.2. Araştırma Soruları

Yukarıda verilen genel amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır:

1. Üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerinde yaşadıkları istismar ile ilişki doyumu arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
2. Üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerinde yaşadıkları istismar ile affetmenin alt boyutları olan kendini affetme, başkasını affetme ve durumu affetme arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
3. Üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerinde yaşadıkları istismar ile kıskançlık arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
4. Üniversite öğrencilerinin yaş, cinsiyet, ilişki süresi ve sosyo-ekonomik düzeyleri ile romantik ilişkilerinde yaşadıkları istismar arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Ergenlik dönemi gençler için çok zor bir zaman dilimidir. Bu dönem akademik performanslarını sürdürme, aile yapısına ve çevresine karşı kendi kimliğini oluşturma,

gelecekle ilgili amaçlarını ve değerlerini geliştirme, kendi sosyal, entelektüel ve cinsel kimliğini kurma açısından kritik bir dönemdir (Ayers ve Davies, 2011). Ergenliğin son dönemleri üniversite yıllarına denk gelmektedir. Üniversite yılları gelecek planlamasının ve eş seçiminin yapıldığı, evlilik kararlarının alındığı kritik bir dönemdir.

Bu dönemde gençlerin hayatının önemli bir bölümünü romantik ilişkiler oluşturmaktadır. Ergenliğin son dönemleri ve genç yetişkinliğin ilk yıllarında yaşanan romantik ilişkilerin gençlerin yetişkin yaşamına daha iyi uyum sağlayabilmesi ve gerekli davranış becerilerini elde edebilmesi için önemli olduğu görülmektedir (Sarı, 2008). Özellikle üniversite yıllarında yaşanan romantik ilişkilerde bireyler, kendilerini daha iyi tanıma fırsatı elde edebilmektedirler. Bundan dolayı romantik ilişkiler gençler için çok önemli bir yere sahiptir. Fakat her ilişkide olduğu gibi romantik ilişkilerde de sorunların varlığı kaçınılmazdır. Bu sorunların başında da romantik ilişkilerde yaşanan istismar içerikli davranışlar gelmektedir.

Toplum genelinde olduğu gibi üniversite öğrencilerinde de istismar içerikli davranışların ne olduğu konusunda bir bilgisizlik söz konusudur. Genellikle sadece vurma, itme, dövme gibi fiziksel içerikli şiddet davranışları istismar olarak görülmekte, karşı tarafın rızası olmadan cinsel ilişkiye zorlama gibi cinsel şiddet ve aşağılama, küçük görme, onu görmezden gelme gibi duygusal şiddet davranışları istismar olarak algılanmamaktadır. Bu da romantik ilişkilerde istismarın daha da artmasına ve bunun bir yaşam tarzı haline dönüşmesine neden olmaktadır. Böylece sağlıklı romantik ilişkilerin sayısı daha da artmaktadır. Bu yüzden üniversite çağlarında yaşanan romantik ilişkilerde ortaya çıkan istismarın yaygınlığı ve sonuçları onu halk sağlığı problemi olarak görülmesine neden olmakta (Eaton ve diğerleri, 2007) ve bu konuda yapılan çalışmalar önemli olarak görülmektedir.

Çalışmalar romantik ilişkide şiddete maruz kalmanın şiddet uygulayan durumuna dönüşmesinin en önemli belirleyicisi olduğunu göstermektedir (O'Keefe, 1997). Aynı zamanda erkekler uyguladıkları istismarı partnerleri üzerinde güç duygusunu sergileyebilmenin bir yolu, kızlar ise istismarı aşkın ya da bağlılığın bir işareti olarak görebilmektedirler (Johnson ve diğerleri, 2005). Görüldüğü gibi istismar davranışı

uygulayan ve maruz kalan kişiler tarafından yanlış yorumlanabilmekte ve bir süre sonra kısır döngü haline gelerek yaygınlığı daha da artabilmektedir. İstismarın yaygınlaşmasını engelleyebilmek için bu konuda yapılan çalışmaların ayrı bir öneme sahip olacağı düşünülmektedir.

Bireyler romantik ilişkilerde istismar karşısında çeşitli tepkiler verebilmektedir. Bu tepkilerden birisi de affetme davranışıdır. Çalışmalar da affetme ile romantik ilişki istismarının ilişkili olduğunu göstermektedir. Romantik ilişkilerde istismarın ciddi sonuçları olmasına rağmen bireyler zaman zaman istismar uygulayan partnerini affedebilmektedirler. Bazı araştırmalar romantik ilişkide yaşanan şiddetin özellikle affedilmesinin çok zor olduğunu gösterirken (Tsang ve Stanford, 2007) diğer çalışmalar ilişkisinde istismara maruz kalan kişinin ilişkisini devam ettirme ya da ilişkisini sonlandırma kararında bireylerin affetmeyle ilgili düşünceleri ve affetmeye dair yaklaşımlarının etkili olduğunu belirtmektedir (Gordon, Burton ve Porter, 2004).

Diğer yandan istismar karşısında bireyler, hem karşı tarafı hem de kendisini çok fazla suçlayabilmektedir. Bu durum bireyin, hem ruh sağlığını hem de diğer yaşam fonksiyonlarını olumsuz olarak etkileyebilmektedir. Fakat affetme, romantik ilişki şiddeti ve diğer yaşam stresörleriyle ilgili travma ve stres semptomlarına karşı koruyucu bir etkiye sahiptir (Felitti ve diğerleri, 1998; Fitzgibbons, 1986; Yuan, Koss ve Stone, 2006). Affetmenin bu koruyucu etkisi ve romantik ilişkilerin sürdürülmesindeki rolünden dolayı bireylerin istismar karşısında ne kadar affetme davranışı sergileyip sergilemediğinin araştırılması önemli görülmektedir.

Romantik ilişkiyi etkileyen en önemli etkenlerden birisi de ilişkiden elde edilen doyumdur. İlişkiden doyum sağlanması bireylerin mutluluğu ve duygusal iyilik hali üzerinde önemli bir olumlu etkiye sahiptir. Aynı zamanda ilişki doyumunun yüksek olması ilişkinin sürdürülebilmesi açısından da önemlidir (Hendrick ve Hendrick; 1989, 1995). Diğer yandan ilişki doyumu kişilerin romantik ilişkilerinde verdikleri tepkileri de etkileyebilmektedir. Yapılan son araştırmalar da romantik ilişkilerde yaşanan istismarın ilişkinin bitmesinde en güçlü belirleyici olduğunu göstermekte (Shortt, Capaldi, Kim ve Owen, 2006; Zlotnick, Johnson ve Kohn, 2006), ilişki doyumu yüksek bireylerin, sorunlar

karşısında ilişkilerini yeniden yapılandırmayı ve yapıcı davranışlarda (örn., iletişim kurma, kendini açma, aşık olduğunu söyleme gibi) bulunmayı tercih ettiklerini de belirlenmiştir (Rusbult, Zembrodt ve Gunn, 1982). Özellikle üniversite yıllarında yaşanan romantik ilişkilerin ayrı bir yeri vardır ve genç bireylerin ilişkiden elde ettikleri doyumun istismar karşısında verilecek sağlıklı tepkiler üzerinde etkisi bulunmaktadır. Bundan dolayı gençlerin romantik ilişkilerde karşılaştıkları istismar karşısında ne kadar doyum sağladıkları ve elde edilen doyumun istismarı nasıl etkilediğinin araştırılması önemli görülmektedir.

Diğer yandan literatür incelendiğinde de istismara birçok duygu veya davranışın neden olduğu görülmektedir. Bunlardan birisi de kıskançlık duygusudur. Pines ve Friedman (1998)'e göre kıskançlık, romantik ilişkilerdeki en önemli mutsuzluk kaynaklarından birisidir. Kıskançlık ilişki sürdürülürken çeşitli yararlı ya da zarar verici fonksiyonlara neden olabilmektedir (Aune ve Comstock, 1997). Yapılan çalışmalar da kıskançlığın saldırganlık, şiddet ve çatışmalarının en önemli sebeplerinden birisi olduğu göstermektedir (Yoshimura, 2004; Fleischmann, Spitzberg, Andersen ve Roesch, 2005). Aynı zamanda özellikle genç bireyler, kıskançlıktan dolayı verilen olumsuz tepkileri aşkın, sevginin bir göstergesi olarak yorumlayabilmekte ve istismar içerikli davranışları normal olarak görebilmektedir. Bu da kıskançlıktan dolayı meydana gelen istismar içerikli davranışların önüne geçilmesini engelleyebilmektedir. Bundan dolayı üniversite öğrencilerinin kıskançlığı nasıl yorumladıkları belirlenmesi ve bu duygularını kontrol edebilme becerilerinin geliştirilmesi, istismarın önlenmesinde hayati bir yere sahiptir.

Son zamanlarda romantik ilişkilerde yaşanan istismarla ilgili yapılan çalışmalar hızla artmaktadır. Alanyazın incelendiğinde bu konu ile ilgili yurtdışında birçok çalışma yapıldığı görülürken bizim ülkemizde yeterli sayıda araştırma yapılmamıştır. Aynı zamanda romantik ilişkilerde yaşanan istismarla ilgili birçok çalışma yapılmış olmasına rağmen ilişki doyum, affetme ve kıskançlık değişkenleri ile birlikte bir çalışmanın yapılmadığı görülmektedir. Bu yüzden bu araştırmanın da alanda bir boşluğu dolduracağı düşünülmektedir.

Yapılan araştırmalar da yakın partner istismarının son yıllarda artmakta olduğunu göstermektedir. Bu ciddi sosyal problemi daha iyi anlayabilmek,  niversite  ğrencilerinde bu önemli probleme dikkat çekebilmek ve onların daha da bilinçlenmesini sağlayabilmek için bu çalışmanın önemli bir yere sahip olacağı düşünülmektedir. Aynı zamanda böyle bir çalışma, ilişkideki problem alanlarının belirlenmesi, öğrencilerde farkındalık oluşturması ve bu konuda yardım almalarının da  n n  açabilmesi, doyum verici ve sağlıklı ilişkiler yaşamalarını sağlayabilmesi açısından da önemli görülmektedir.

1.4. Sayıtlar

1. Araştırmaya katılan  niversite  ğrencilerinin, ölçekleri gerçek durumları yansıtacak şekilde yanıtladıkları varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

1. Bu araştırma 2014-2015 akademik yılında Abant  zzet Baysal  niversitesi'nde öğrenim görmekte olan 2. 3. ve 4. sınıf  niversite öğrencileri ile sınırlıdır.
2. Araştırmada elde edilen bulgular deneklerin ölçeklere verdikleri yanıtlar ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlamalar

İstismar: Bilinçli bir şekilde yaralanma, ölüm, psikolojik zarar, gelişimsel bozukluk ya da yoksunluk içeren fiziksel bir güç kullanarak bir kişi ya da topluluğa karşı tehdit yada herhangi bir eylemde bulunmaktır (WHO, 2014).

İlişki Doyumu: Kişinin içinde bulunduğu ilişkisini çekici ve partneri hakkında olumlu duygularla değerlendirmesidir (Rusbult ve Buunk, 1993).

Affetme: Bireyin, hata işleyen kişiyi yaralama ya da ondan kaçınma arzusunun azalması ya da hata yapan kişiye karşı daha fazla olumlu davranmaya başlamasıdır (McCullough, 2000).

Kıskançlık: Romantik ilişkinin kalitesi veya varlığına, özgüvene tehdit ya da bunları kaybetme olasılığını oluşturan düşünce, duygu ve etkinlikler kompleksidir (White, 1981).

II. BÖLÜM

2. Kuramsal Temeller ve İlgili Literatür

2.1. Romantik İlişkilerde İstismar

2.1.1. İstismar

Dünya Sağlık Organizasyonu (WHO, 2014)'e göre istismar bilinçli bir şekilde yaralanma, ölüm, psikolojik zarar, gelişimsel bozukluk ya da yoksunluk içeren fiziksel bir güç kullanarak bir kişi ya da topluluğa karşı tehdit ya da herhangi bir eylemde bulunmaktır. İstismar çok yaygın olmasına rağmen dünya insan hakları tarafından tanımı çok az yapılmıştır (Pınar ve Algier, 2006).

2.1.2. Romantik ilişki istismarı

İstismar denildiği zaman ilk akla gelen fiziksel istismar olmaktadır. Ancak yaşamın her alanında istismarın farklı çeşitleri ile karşılaşılmaktadır. Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (United Nations Children's Funds Research Centre (UNICEF), 2000)'e göre evrensel olarak kadınların en fazla karşılaştıkları istismar çeşidi yakın ilişki istismarıdır ve genellikle ölümle sonuçlanabilmektedir.

Literatür incelendiğinde çok çeşitli istismar tanımları ile karşılaşılmaktadır. Gençlik dönemindeki ilişkilerde ortaya çıkan istismar, Offenhauer ve Buchalter (2011) tarafından romantik bir ilişkide bulunan bir kişinin diğer kişiye fiziksel, duygusal, sözel, psikolojik ve cinsel istismar uygulaması olarak tanımlanmıştır.

Flört döneminde yaşanan istismar, şiddetin kişilerarası türlerinden birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Flört döneminde yaşanan istismar, çiftlerin birbirlerine flört

esnasından sözel, fiziksel, duygusal ve cinsel şiddet uygulaması olarak tanımlanmaktadır. Bunun içerisinde sosyal kısıtlamalar da yer alabilmektedir (Aslan, Vefikuluçay, Zeyneloğlu, Erdost ve Temel, 2008). Flört ilişkisi esnasında yaşanan istismar başka bir tanıma göre; bir başkasını yaralamak veya ona acı vermek amacıyla fiziksel güç veya kısıtlamanın kullanımı olarak ve tehdidi olarak karşımıza çıkmaktadır (Sugarman ve Hotaling, 1989).

Hatipoğlu (2010)'a göre ise romantik ilişkide ortaya çıkan istismar davranışları silah ve silahla korkutmak, boğmaya çalışmak, duvara çarpmak, parasını almak ve sağlık hizmeti almasını engellemek, sıcak bir obje ya da içecek yakmaya çalışmak olarak belirlenmiştir.

2.1.3. Fiziksel istismar

Flört istismarının bir türü olan fiziksel istismar tokat, dayak, tekme, boğulma, yanma, bıçaklama, bir nesne ya da silahla tehdit etme ve cinayet gibi davranışları içermektedir. Aynı zamanda kadın sünneti ve eşin miras olarak aldığı kadına yönelik olan zarar veren geleneksel uygulamaları da içermektedir (UNICEF, 2000). Milli Eğitim Bakanlığı (MEB, 2006)'na göre fiziksel istismar kapsamında itme, tokatlama, tekmelemek, bir alet ile saldırmak, herhangi bir cisim fırlatmak, tokat atmak gibi davranışlar da yer almaktadır. Çoğu durumda fiziksel istismara cinsel saldırı ve psikolojik istismar da eşlik edebilmektedir (UNICEF, 2000).

2.1.4. Duygusal istismar

Duygusal istismar, literatürde sözel ve psikolojik istismar adları ile yer alabilmektedir. Duygusal istismar, korkutmak veya zulmetmek, terk etmek ya da istismar etmeyle ilgili tehditlerde bulunma, evi gözetlemek, çocuğun velayetini alma ile tehdit etme, sözel saldırıda bulunma, sürekli olarak aşağılamak, izole etmek, eve kapatmak gibi davranışları içermektedir (UNICEF, 2000). Diğer yandan duygusal istismar küçümseme,

azarlama, sürekli eleştirme gibi sözel istismardan gözdağı, kötüye kullanma ve istediklerini reddetme gibi daha üstü kapalı taktiklerin yanında somurtma, sevgi ve şefkat göstermeme, onaylamama, önemsememe, hor görme, terketme ile tehdit etme, itham etme (Engel, 2002), görmezden gelme, küçük düşürme, baskı yapma (MEB, 2006) gibi çok çeşitli davranışları içerebilmektedir.

Aynı zamanda duygusal istismar, diğer istismar türlerini şemsiye gibi bir çatı altında toplayan bir olgudur. Tek başına var olduğu gibi fiziksel ve cinsel istismarın gerçekleştiği yerlerde de bu istismar çeşitlerine eşlik edebilmektedir. Diğer yandan da bazı fiziksel davranış çeşitleri de fiziksel istismarın içerisinde duygusal istismar olara yer alabilmektedir (Marshall, 1996). Bunlar; bir şeyler fırlatmak, duvarı tekmelemek, kurban durumunda olan kişi arabadayken arabayı dikkatsizce sürmek, kurban için önemli olan objelere zarar vermekle tehdit etmek şeklinde ortaya çıkabilmektedir. Aynı şekilde kurbanın sahip olduğu eşyalara zarar vermek de duygusal istismarın sembolik bir şekli olarak karşımıza çıkmaktadır (Engel, 2002).

İstismar türleri içerisinde fiziksel istismarın etkisi diğer istismar türlerinden daha fazla gözlemlenebilmektedir. Fakat duygusal istismar ve etkisi de sinsi bir şekilde ortaya çıkabilmektedir. Örneğin; tekrarlanan hakaret ve aşağılama davranışı, sürekli olarak yaralama ya da şiddet uygulama ile tehdit etme, ekonomik kaynağını kısıtlama, sosyal hayatını sınırlama gibi duygusal istismar davranışları sinsi bir şekilde ortaya çıkabilmekte ve etkisi en az fiziksel yaralanmalar kadar derin olabilmektedir. Aynı zamanda karşıdaki kişiyi zihinsel olarak yıpranmış ve güçsüz hissettiği durumları da barındıran psikolojik istismarın somut olmayan sonuçları, fiziksel yaralanmalar gibi gözlemlenemediği için tanımlanması ve rapor edilmesi de zor hale gelebilmektedir (UNICEF, 2000).

Genelde duygusal istismar ve sonuçları diğer istismar çeşitlerinde olduğu gibi gözlemlenemediği için çok fazla gerçekleşmediği düşünülebilmektedir. Oysaki Hébert, Lavoie, Vitaro, McDuff ve Tremblay (2008)'e göre psikolojik istismar fiziksel ve cinsel istismardan daha yaygındır ve flört ilişkisinde istismara maruz kalan genç kadınlarda zihinsel sağlık semptomlarının ortaya çıkmasına bile neden olabilmektedir.

İstismara maruz kalmış nüfusta fiziksel ve duygusal istismar arasında yüksek bir korelasyon vardır (Gondolf, Heckert ve Kimmel, 2002). Evliliklerin sonlanmasında psikolojik istismar fiziksel istismardan daha fazla etkili olabilmektedir ve zamanla duygusal istismar fiziksel istismar kadar güçlü bir kontrol etme taktiğine dönüşebilmektedir (Jacobson, Gottman, Gortner, Berns ve Shortt, 1996). Ayrıca, ilişkinin başlarında ortaya çıkan sözel istismar sonraki fiziksel eş istismarının habercisi olabilmektedir (Schumacher ve Leonard, 2005).

Duygusal istismar birçok olumsuz duruma neden olabilmektedir. Bunlar; kişide değersizlik, başarısızlık ve ümitsizlik hissi, kendini suçlama, düşük özsaygı, motivasyon eksikliği, karar vermede zorlanma ve depresyona gibi durumlardır. Aynı zamanda duygusal istismar karşılıklı hale geldiği zaman yaşam mücadelesi haline dönüşebilmektedir (Engel, 2002). Bu da duygusal istismarın önüne geçilmesini engelleyebilmektedir.

Diğer yandan duygusal istismarın hem ortaya çıkma şeklinden hem de sonuçlarından dolayı nicel çalışmalarla belirlenmesi zor olmaktadır. Yine de duygusal istismarla ilgili yapılan çalışmalarda istismar kurbanları, duygusal işkenceyi barındıran ve sürmekte olan duygusal istismarın fiziksel istismardan daha dayanılmaz olduğunu ve duygusal istismardan dolayı yüksek oranda intihar teşebbüsüne neden olan zihinsel stres altında olduklarını ifade etmişlerdir (UNICEF, 2000). Aynı zamanda duygusal istismara uğrayan kişi ilişkide meydana gelen herhangi bir olay karşısında kendisinin sebep olduğunu düşünerek kendisini de suçlayabilmektedir. (Engel, 2002).

2.1.5. Cinsel istismar

Cinsel istismar, fiziksel zorlama ya da korkutma, istenmeyen cinsel ilişkiye zorlama ya da başkaları ile ilişkiye zorlama, tehdit ederek cinselliğe zorlamayı içermektedir (UNICEF, 2000). Aynı zamanda cinsel istismar kapsamında cinsellik içeren sözler söyleme, sarkıntılık etme, sıkıştırma, elle rahatsız etme ve benzeri davranışlar da yer almaktadır (MEB, 2006).

Cinsel istismar kişiyi isteği dışında cinsel bir eylem yapmaya zorlamak için fiziksel güç kullanmayı ve kötü niyetli cinsel temasta bulunmayı (dokunma gibi) ya da bu her iki hareketin de olması gibi durumları da içerebilmektedir. Diğer yandan cinsel istismar, kişinin iletişim engelinin olduğu durumlarda yani birey eğer engelli ise de geçerli olmaktadır (Glas, Fredland, Yonas, Sharps ve Kub, 2003).

Cinsel saldırı istenmeyen ve memnun olunmayan cinsel davranışları içermektedir. Kişinin partnerini istenmeyen cinsel ilişkiye ya da diğer cinsel aktivitelere katılması için ikna etmeye çalışması ya da baskı uygulaması olarak tanımlanmaktadır (Smith ve Donnelly, 2001).

Bazı durumların cinsel istismarla bağlantılı olduğu bulunmuştur. Mesela yapılan bir boylamsal çalışmada düşük reddetme kararlılığına sahip olan bireylerin zamanla cinsel istismara maruz kalmasının daha olası olduğu bulunmuştur (Livingston, Testa ve Van Zile-Tamsen, 2007). Başka bir çalışmada da cinsel kararlılığın cinsel istismarla bağlantılı olduğu ve bireyi cinsel istismardan koruyucu bir faktör olarak iş yaptığı bulunmuştur (Morokoff ve diğerleri, 1997).

2.1.6. İstismar için risk faktörleri

Flört ilişkisinde istismarın ortaya çıkmasında, tekrarlanmasında ya da kabul edilen bir davranış olarak görülmesinde birçok etken rol oynamaktadır. Bunlardan bir tanesi aile içerisinde şiddete tanık olmaktır. Aile içinde şiddete tanık olan kişilerin partnerlerine de şiddet uygulama olasılığı artmaktadır (Ronfeldt, Kimerling ve Arias, 1998). İstismarın ortaya çıkıp çıkmamasında aile iletişimi de önemli bir rol oynamaktadır. Aile iletişimi ve etkileşimi çocukların psikolojik ve sosyal gelişimi için bir dayanak oluşturmaktadır. Eğer şiddet ailenin temelini oluşturuyorsa, yetişkin döneminde yaşanan yakın ilişkilerin gelişimi ciddi bir şekilde etkilenmektedir (Wekerle ve Wolfe, 1999).

Coker ve diğerkleri (2000)'e göre de ilişki şiddeti kurbanı olmanın daha sonraki yetişkin dönemi yakın ilişki şiddeti yaşaması ve aile içinde şiddete tanık olması arasında önemli bir bağlantı oluşturmaktadır. Aile içi şiddetin birden çok şekline maruz kalma (çocuğa kötü muamelede bulunma, eş/partner şiddet, fiziksel kavganın ve düşman havasının hakim olması gibi) özellikle ilerde şiddet kurbanı yada şiddet uygulayan olmanın üzerinde güçlü bir etkiye sahiptir (Dahlberg, 1998). Teten, Ball, Valle, Noonan ve Rosenbluth (2009)'ın çalışmasında da aile içinde şiddete tanık olmanın flört ilişkisinde şiddete maruz olma ya da ilişkide şiddet uygulayan olma için risk oluşturduğu bulunmuştur.

Ulbrich ve Huber, (1981) yaptıkları çalışmada babalarının annelerine şiddet uyguladığını gören erkeklerin kadına yönelik şiddeti onaylamasının olası olduğunu bulmuşlardır. Hatta şiddetin olduğu bir evde yetişen bireylerin sadece sözel şiddet değil aynı zamanda fiziksel şiddeti de uygulaması muhtemel olmaktadır (Stets, 1990). O'Keefe ve diğerkleri (1986) 250 lise öğrencisi üzerinde şiddetin kuşaklararası bileşenini araştırdığı bir çalışmada flört şiddeti yaşayan öğrencilerin yarısından daha fazlası (%51) aile içi şiddete tanık olduğunu ifade etmişlerdir. Görüldüğü üzere aile içi iletişim, aile içinde istismara tanık olma ya da istismar kurbanı olma ilerleyen dönemlerde istismar uygulayan durumunda olmanın güçlü bir yordayıcısı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Önceki araştırmalar da ilişkide şiddetin yaşanma olasılığının artmasına sebep olan çok sayıda faktörü ortaya koymuştur. Bunlar aile ve toplum şiddetine maruz kalma, olumsuz ebeveyn tutumları ve zayıf aile fonksiyonları, ateşli silahlara ulaşma, yüksek oranlarda fakirlik, geçici durumlar, ailenin parçalanması ve sosyal izolasyon gibi özelliklere sahip çevrede bulunmadır (Dahlberg, 1998). Sadece aile içi değil yakın sosyal çevre ve sosyo-ekonomik durumlar da istismar üzerinde etkin bir rol oynayabilmektedir.

Aynı şekilde sosyal öğrenme teorisine göre şiddet, sosyal etkileşim ile öğrenilmektedir. Öğrenmenin çoğu diğerklerinin davranışları ve onların sonuçları izlenerek öğrenilmektedir. İzlenen davranışların öğrenilip öğrenilmemesi davranışların sonuçlarından memnun olmaya bağlı olmaktadır. Flört şiddetine maruz kalan birisi, şiddetin sonuçlarını olumlu olarak değerlendirirse ilişki de şiddet bir süre sonra karşılıklı

olarak yaşanmaya başlamaktadır (Gray ve Foshee, 1997). Wekerle ve Wolfe (1999) de ergen ilişki şiddetinin 15-16 yaşları arasında ortaya çıkmakta olduğunu ve bu dönemde romantik ilişkilerde yaşanan itme, vurma ve sözel tehditler, sevgi ve ilgilenmenin bir göstergesi olarak yorumlanabilmekte olduğunu ifade etmişlerdir. Aynı zamanda kendisinden büyük erkeklerle flört ilişkisi içinde olan, yaşı daha küçük olan kızlar tarafından bu davranışlar uzun süreli, mutlu ve derin bir bağlılığın olacağı ilişkinin belirtisi gibi görülebilmektedir. Yani istismara maruz kalan kişinin istismarı yorumlaması da istismarın devam etmesinde ya da istismarın kabul edilmesinde önemli olmaktadır.

Yakın ilişkilerde ortaya çıkan istismar değişik şekillerde karşımıza çıkabilmektedir. Bunlar; sadece istismara maruz kalma (şiddeti başlatmama ama sadece sürdürme), şiddet uygulama (şiddeti başlatma ama sürdürmeme) ve hem şiddete maruz kalma hem de şiddet uygulama (şiddeti hem başlatma hem de sürdürme) şeklinde olabilmektedir. Fakat romantik ilişkilerde yaşanan istismar en fazla karşılıklı olarak ortaya çıkmaktadır (Henton, Cate, Koval, Llyod ve Christopher, 1983). Hatta ilişkide saldırının karşılıklı bir şekilde gerçekleşme oranı %70'e kadar çıkabilmektedir (Malik ve diğerleri, 1997).

İstismar için en önemli risk faktörlerinden birisi de istismara maruz kalmaktır. Çalışmalar romantik bir ilişkide istismara maruz kalmanın, istismar uygulayan durumuna dönüşmenin en güçlü yordayıcısı olduğunu göstermektedir (O'Keefe, 1997). Araştırmacılar da şiddetin birçok şekline maruz kalmanın hem kurban hem de şiddeti uygulayan kişi olarak toplum içinde ve gençlik dönemi romantik ilişkilerinde yaşanan şiddetin en güçlü göstergesi olduğunu bulmuşlardır (Glas ve diğerleri, 2003).

Fiziksel ilişki şiddeti birçok amaçla kullanılabilir. Kişiler duyguların dışavurum şekli olarak da fiziksel şiddete başvurabilmektedirler. Duyguların dışa vurum şekli olarak kullanılan fiziksel ilişki şiddeti ile ilişkiyi bitirerek baş etme şekli arasında güçlü bir bağlantı olduğu da görülmektedir. Bunu göz önünde bulundurarak ilişkilerinde çatışma yaşayan üniversite öğrencileri çatışmadan kaynaklı korku, öfke ve sinirin bir ifadesi ya da fiziksel istismardan kendilerini koruyabilme ihtiyacına karşılık olarak şiddet kullanmayı tercih edebilmektedirler. Çok sık fiziksel ilişki şiddetine maruz kalan kadınlar

ve erkekler ilişkide kontrol ve sert bir ifade sergileyebilmekte ve sürdürebilmektedirler (Kelly ve Edwards, 2015). Görüldüğü gibi fiziksel şiddet, çeşitli duyguları ifade etmek için aracı rol oynayabilmektedir.

Aynı zamanda istismara maruz kalan bireyler kendini savunmak ve güç ve kontrolünü kanıtlamak için zamanla istismar uygulamaya başlayabilmektedir (Archer ve Graham-Kevan, 2003). Leipert ve George (2008)'un yaptıkları çalışmada kadınlar partnerlerinin kontrol edici ve istismar içerikli davranışları ile karşılaştıklarını ifade etmişlerdir. Bunun sonucunda da partnerinin istismar içerikli davranışlarından kendisini sorumlu hissedenden genç kadınlar ilişkisine dair daha az pozitif duygu beslemekte ve daha az ilişkisinden memnun olmaktadır (Hettrich ve O'Leary, 2007).

Fiziksel şiddetin nedenleri ve cinsiyet arasındaki ilişkiyi araştıran varoluş kuramı ve araştırmacıları cinsiyet açısından bazı farklılıklar bulmuşlardır. Mesela erkekler güç ve kontrol sağlamak ya da kendilerine dair herhangi bir saldırıda öç alma amacıyla, kadınlar ise öfke ve kıskançlık gibi duyguları ifade etmek veya tepki olarak şiddete başvurumaktadırlar (Flynn ve Graham, 2010; Follingstad, Wright, Lloyd ve Sebastian, 1991). Johnson ve diğerleri (2005)'ne göre de erkekler uyguladıkları istismarı partnerleri üzerinde güç duygusunu sergileyebilmenin bir yolu, kızlar ise istismarı aşkın ya da bağlılığın bir işareti olarak görebilmektedirler. Yani istismarın uygulanmasında, yorumlanmasında cinsiyete göre farklılıklar olabilmektedir.

Romantik ilişkilerde yaşanan istismarın ortaya çıkmasındaki sebeplerden birisi de kişilerin kendini savunma düşüncesidir. Kendini savunma amacıyla ortaya çıkan istismar bir süre sonra karşılıklı hale gelebilmektedir. Alanyazın incelendiğinde bazı çalışmalarda kadınların ilişkide şiddete başvurma sebebi olarak kendini savunma bulunurken (Flynn ve Graham, 2010), diğer çalışmalarda kendini savunma amaçlı şiddete başvurma sebebinde kadın ve erkekler arasında herhangi bir farklılık bulunmamıştır (Follingstad ve diğerleri, 1991; Harned, 2001). Görüldüğü üzere savunma düşüncesi istismarı yordayan en önemli etkenlerden birisi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kontrol düşüncesinin yanında istismarın kabul edilebilir olup olmadığına dair düşünceler de istismar üzerinde etkili olmaktadır. Kelly ve Edwards (2015)'a göre şiddetin kabul edilebilir olduğuna dair inanç ve tutumlara sahip olanların flört ilişkisinde kontrol amaçlı fiziksel şiddeti kullanmasını artırmaktadır. Erkekler kadınlardan daha fazla şiddeti onaylayan tutumlar içerisinde olmaktadır (Archer ve Graham-Kevan, 2003). Başka çalışmalar da erkeklerin kadınlardan daha fazla kontrol amacıyla fiziksel şiddet kullanmaya meyilli olduğunu göstermektedir (Harned, 2001).

Kullanılan gücün miktarından memnun olma derecesi de şiddet için önemli bir risk faktörü oluşturmaktadır. İlişkide kullanılan gücün miktarından memnun olma durumu, kullanılan gücün miktarından daha ziyade kullanılan şiddet için iyi bir yordayıcı olduğu görülmektedir. Yani ilişkide kullanılan gücün miktarından duyulan doyumsuzluk ilişkide çatışma ve saldırgan içerikli davranışların ortaya çıkmasına sebep olabilmektedir (Ronfeldt ve diğerleri, 1998).

Diğer yandan romantik ilişki istismarında istismara maruz kalma da yaş da önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Yaşı büyük olan genç kadınların yaşı küçük olan olanlara göre daha sık ilişkide kurban durumunda olduklarını ifade etmişlerdir (Wolitzky-Taylor ve diğerleri, 2008).

2.1.7. Romantik ilişki istismarının sonuçları

Romantik ilişki istismarı birçok olumsuz duruma neden olabilmektedir. Fiziksel yaralanmaların yanında, intihar teşebbüsü (Chiodo ve diğerleri, 2012), riskli cinsel davranış (Hanson, 2010), genç/istenmeyen hamilelik (Silverman, Raj ve Clements, 2004) ve sağlıksız kilo kontrolüne (Ackard ve Neumark-Sztainer, 2002) olumsuz sonuçlardan bazılarıdır. Ayrıca gençlerde ilişki istismarı izolasyon duygusu, gittikçe artan kötü sağlık koşulları gibi zorlu bir yaşam yaratabilmekte, aynı zamanda bunlar ilerleyen yaşlarda da devam edebilmektedir (Banister ve Schreiber, 2001).

Yapılan bir çalışmada romantik bir ilişkide istismara maruz kalmanın, madde bağımlılığı, depresyon ve okul problemleri ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Çok fazla okul problemi yaşayan gençler, kurban durumunda olduktan sonra depresyon ve madde bağımlılığının ortaya çıktığını belirtmektedirler (Banyard ve Cross, 2008).

Mechanic, Weaver ve Resick (2008)'in yaptıkları çalışmada psikolojik romantik ilişki şiddetinin depresyon ve post travmatik stres bozukluğu semptomlarının yordayıcısı olduğu bulunurken, başka bir çalışmada kadın üniversite öğrencilerinde fiziksel şiddete kıyasla, psikolojik romantik ilişki şiddetinin kendini nesneleştirme, bedeninden utanma ve kendini izlemenin güçlü bir yordayıcısı olduğu bulunmuştur (Gervais ve Davidson, 2013).

Diğer yandan sınırlı sayıda araştırmada hem şiddete maruz kalan hem de şiddeti uygulayan genç çiftlerin sağlık sonuçlarını incelemesine rağmen kötü sağlık durumları ile gençlik dönemi romantik ilişkilerinde yaşanan şiddet arasında güçlü bir ilişkinin olduğu bulunmuştur (Glas ve diğerleri, 2003). Başka bir çalışmada da romantik ilişki istismarı aşırı derecede özsaygı problemi, suçluluk psikolojisi, travma sonrası stres belirtileri ve suçluluk duygusundan kaynaklanan depresyon belirtileri ve bunun bir sonucu olan intihar düşünceleriyle de ilişkili bulunmuştur (Ely, Nugent ve Flaherty, 2009).

Genç yetişkinlik dönemindeki ilişkilerde şiddetin yaygınlığı konusunda yapılan araştırmalara ek olarak, şiddet davranışına maruz kalma üzerinde cinsiyet farklılıklarının etkisi konusunda da araştırmalar yapılmıştır. Bazı çalışmalar saldırgan içerikli davranışlarda kızlar ve erkekler arasında herhangi bir farklılığın olmadığını göstermektedir (Follette ve Alexander, 1992; Foshee, 1996). Bu bulguların tersine bazı araştırmacılar kızların erkeklerden daha fazla şiddeti başlattığını iddia etmektedir (Hettrichve O'Leary, 2007; Sharpe ve Taylor, 1999). Magdol ve diğerleri (1997) ise erkeklerin ilişkilerinde partnerleri tarafından fiziksel şiddete maruz kaldığını ifade etmektedir. Aynı zamanda bu çalışmada kızlar ilişkilerinde partnerlerine karşı saldırganca davrandığını ifade etmiştir.

Son yıllarda da gençler arasında yaşanan şiddeti cinsiyet açısından incelemenin insan hakları ve sağlık zorunluluğu olduğu yönünde görüşler artmaktadır. WHO (2015)'a göre kadınlar arasındaki cinsiyete dayalı şiddetin sonuçları ciddi cinsel ve üreme sağlığı sonuçları ile ilişkilendirilerek belgelendirilmelidir. Son yıllarda yapılan çalışmalar da yakın ilişki şiddeti ve cinsel şiddetin gençler arasında yaygınlaştığını göstermektedir ve gençler hem kurban hem de saldırgan olarak yaşam boyu süren şiddet davranışı içerisinde bulunmaktadır (Lundgren ve Amin, 2015). Gençler arasında özellikle kızlar ve genç kadınlar arasında bu problemin büyüklüğü ciddi derecededir. Kanıtlar cinsiyet bazlı şiddete maruz kalma sıklığının özellikle genç kızlar arasında yüksek oranlarda olduğunu ve şiddetin erken yaşlarda başladığını göstermektedir. WHO (2015) tarafından 81 ülkede cinsiyet bazlı yakın partner şiddeti üzerine yapılan bir araştırma sonuçları, fiziksel ve cinsel yakın ilişki şiddetinin yaşamboyu sıklığının 15-19 yaşları arasındaki kızlarda %29.4 ve 20-24 yaşlar arasındaki kızlarda ise %31.6 olduğunu göstermektedir. Bazı ülkelerde şiddet 15-24 yaşlar arasındaki kızların yarısını etkilemektedir (Stockl ve diğerleri, 2014).

Her iki cinsiyet için de hem toplum hem de gençlik dönemi ilişki şiddeti kurbanı ve uygulayanı olmanın en önemli kanıtı toplum içindeki şiddet yaralanmalarına ve silahlara maruz kalmaktır (Glas ve diğerleri, 2003). Her yıl tahmini olarak 4.8 milyon kadına ve 2.9 milyon erkeğe yakın ilişki partneri tarafından tecavüz gerçekleşmekte veya fiziksel saldırı uygulanmaktadır (Tjaden ve Thoennes, 2000). Bir çalışmada romantik ilişkilerinde kızların %9'u fiziksel saldırıya uğradıklarını belirtirlerken (Eaton ve diğerleri, 2007), başka bir çalışmada genç kızların %10'u fiziksel ve %3'ü cinsel saldırıya maruz kaldıklarını belirtmişlerdir (Coker ve diğerleri, 2000). 2007 uluslararası suç kurbanı araştırmasına göre de genç ve ergen kadınlara karşı uygulanan şiddet suçlarının %23'ü şu andaki ya da önceki eşi ve flört ilişkisindeki partneri tarafından gerçekleştirilmiştir (National Crime Victimization Survey, 2007).

Şiddet herhangi bir yaştaki kadınları da erkekleri de etkileyebilmektedir. Fakat genç ve yetişkin kadınların partner şiddetinin herhangi bir çeşidine maruz kalma olasılığı daha fazla olduğu için mevcut çalışmalar daha çok kurban durumunda olan genç kızlara odaklanmaktadır. Bununla ilgili yapılan çalışmalar flört ilişkisinde şiddet kurbanı

olmanın kadınların bazı alanlardaki işlevselliklerini olumsuz yönde etkilediğini göstermektedir. Yapılan diğer çalışmalar da romantik ilişkisinde istismara uğramanın depresyon, madde bağımlılığı, intihar düşüncesi yada intihar teşebbüsü, zayıf yaşam kalitesi, yeme bozukluğu, travma sonrası stres bozukluğu, okul problemleri, düşük sosyal destek, riskli cinsel davranışlara neden olduğunu göstermektedir (Coker ve diğerleri, 2000; Eaton ve diğerleri, 2007; Wolitzky ve diğerleri, 2008; Banyard ve Cross, 2008; Silverman, Raj, Mucci ve Hathaway, 2001; Kaura ve Lohman, 2007; Mosho ve Ahmed, 2007).

Romantik ilişkilerde ortaya çıkan istismarı etkileyen durumlardan birisi de stresli yaşam durumlarıdır. Stresli yaşam durumları çiftlerin fiziksel ve psikolojik şiddete yönelme olasılığını artırmasına rağmen (Shortt, Capaldi, Kim ve Tiberio, 2013). Yeni evli çiftler arasında yapılan bir çalışmada akut stresin üç yıl boyunca psikolojik ilişki şiddeti ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Aynı zamanda yüksek seviyede, akut stres yaşayan çiftlerin psikolojik şiddete, yüksek seviyede kronik şiddet yaşayan erkeklerin ise fiziksel şiddete başvurmalarının muhtemel olduğu bulunmuştur (Frye ve Karney, 2006).

Ergenlerle yapılan çalışmalarda, ergen kızların erkeklere göre evde veya diğer yaşam alanlarında saldırıya uğramasının daha muhtemel olduğu görülmektedir. Aynı şekilde ergen kızlar yakın ilişki partnerleri tarafından daha fazla saldırıya uğrayabilmekte ve yakın ilişki içinde ergen kızlar ciddi fiziksel ve cinsel kurban durumunda olabilmektedir. 1989 yılında delici silahların kullanıldığı saldırılar erkekler arasında daha yaygın iken 1994'den beri ergen kızlar arasında da bu oran artmaktadır. Bu da bize yakın ilişki şiddeti veya istismarı sıklığının yada kızlar arasında şiddet kullanımının arttığını göstermektedir (Moskowitz, Griffith, DiScala ve Sege, 2001).

2.1.8. İstismarı açıklayan kuramlar

2.1.8.1. Feminist kuram

Feminist kuram yakın ilişki istismarının bireylerin içinde yetiştikleri sosyo-kültürel yapıdan kaynaklandığını savunmaktadır. Feminist kuram eleştirilmesine rağmen yakın ilişki istismarını açıklayan kapsamlı bir kuramdır (Shorey, Cornelius ve Bell, 2008).

Feminist ideolojiye göre ataerkillik erkeklerin kadınlardan daha fazla güce ve ayrıcalığa sahip olduğu sosyal bir yapı ve kabul edilmiş bir ideolojidir. Ataerkil yapı çağdaş toplumlarda kadınlara karşı tecavüz, dayak ve cinayet gibi şiddetin uygulanmasının asıl kaynağını oluşturmaktadır. Ataerkilliği açıklayan tanımlar itaat, saygı, bağlılık ve cinsel sadakattir (Smith, 1990).

Feminist kuram temelini dayandığı ataerkil yapının sosyal alanlarda erkek hakimiyetinin ve kadın erkek arasında eşitsizlik olduğunu savunur aynı zamanda kadın erkek arasındaki güç mücadelesine odaklanır (Shorey ve diğerleri, 2008). Kadınlar daha fazla gelire ve daha yüksek eğitim seviyesine sahip ise erkeklerin kadınlara şiddet uygulama ihtimali artmaktadır (Hotaling ve Sugarman, 1986).

De Keseredy ve Dragiewicz (2007) yakın ilişkinin şiddetinin sadece ataerkil yapı ile alakalı olmadığını, işsizlik, madde kullanımı, stres ve istismarı onaylayan arkadaş çevresinin de etkili olduğunu ifade etmektedir. Bazı feminist kuramcılar kadınların erkekler gibi ilişkilerde şiddeti başlatan kişi olmadıklarını kabul etmektedirler ve bu durum kuramın en çok eleştirilen yanıdır (Hutchinson, 2012).

Dugan, Nagin ve Rosenfeld (1997) yakın ilişkilerde yaşanan cinayet oranlarının azalmasını kadının değişen ekonomik statüsüne bağlamaktadır. Kadınların ekonomik statüsü geliştikçe artan ekonomik gelire sahip olan kadınlar ilişkiyi bitirmeyi tercih etmektedirler. Bu da kadın cinayeti oranlarının düşmesini sağlamaktadır.

Toronto’da 600 kadına telefonla ulaşılarak yapılan bir araştırma sonucuna göre kadınlar eşlerinin kendilerine şiddet uygulama sebebinin istismarcı eşin ataerkil aile yapısından kaynaklandığını ifade etmişlerdir. Aynı zamanda istismar uygulayan erkeklerin daha düşük eğitim, gelir ve daha düşük statülü işe sahip oldukları bulunmuştur (Smith, 1990).

2.1.8.2. Güç kuramı

Güç kuramına göre ilişki içindeki güç dengesizlikleri gerginliği artırarak ilişkide istismarın oluşmasına neden olmaktadır (Straus, 1977). Güç kuramcılar istismarın sadece kültürden değil aynı zamanda aile yapısından da kaynaklandığını ifade etmektedirler (Straus, 1976). Aynı zamanda bu kurama göre aile çatışmalarının, yakın ilişki istismarına yönelik tutumların ve ilişkideki cinsiyet eşitsizliğinin ilişki istismarına sebep olduğunu düşünülmektedir (Hutchinson, 2012).

Ekonomik zorlukları da içinde bulunduran, psikolojik stres faktörlerinin ailede fiziksel şiddetin oluşmasına ve ailede gerilimin artmasına neden olduğu düşünülmektedir (Straus, Gelles ve Steinmetz, 1980). Bu kurama göre erkek ve kadın arasındaki güç dengesizliği, aile içindeki gerilimi yükselttiği için, yakın ilişki istismarı riskini de artırabilmektedir (Sagrestano, Heavey ve Christensen, 1999).

2.1.8.3. Sosyal öğrenme kuramı

Sosyal öğrenme kuramcıları yakın ilişki istismarının ilk önce çocukluk dönemindeki modelleme ile öğrenildiğini savunmaktadırlar (Bell ve Naugle, 2008). Sosyal öğrenme kuramına göre bizlerin yetişkinlikte sergilediğimiz davranışlar ve çocuklukta istismara maruz kalmamız ve istismarı gözlemlememiz arasında bağlantı vardır (Mihalic ve Elliott, 1997). Çocuklukta istismara maruz kalan ya da istismar gözlemleyen bireylerin ilerleyen zamanlarda istismar uygulaması daha olasıdır.

Margolin, John ve Gliberman (1988)'da yakın ilişkilerde istismarını açıklarken şiddetin kuşaklar arası aktarımında model almanın önemini vurgulamaktadır. Aynı zamanda eşler arasında yaşanan istismar davranışlarının, eşlerin çocukluk döneminde ailelerinin veya akranlarının ilişkilerini gözlemlemelerinden kaynaklandığını öne sürmekte ve model almanın yanı sıra ödüllendirmenin de istismar davranışının öğrenilmesi üzerinde etkili olduğunu ifade etmektedirler.

Lewis ve Fremouw (2001)'da yakın ilişki istismarı kurbanı ya da uygulayıcısı olmanın, hem çocukluk döneminde fiziksel istismara maruz kalmayla hem de istismara tanık olmayla bağlantısı olduğunu ifade etmektedir. Çocukluk yada ergenlik döneminde, ilişkilerde uygun olan davranışlar ilk kez, yakın ilişki içerisinde olan ebeveynler yada diğer önemli kişilerin nasıl davrandıklarının izlenmesi ile öğrenilmektedir. Eğer ailenin temeli öfke ve saldırganlık gibi gerilim içeren davranışlara dayanıyorsa, o çevrede yetişen çocuğun da yetişkinlikte tanık olduğu ya da deneyimlediği bu davranışları sergileme riski çok yüksektir. Aile şiddetine tanık olan erkeklerin ve kadınların evlilikte istismar kurbanı olması kadar istismarı uygulayan kişi olması da olasıdır (Mihalic ve Elliott, 1997).

Diğer yandan Straus ve diğerleri (1981) de kadın istismarı ve çocukluk dönemi istismarının tek eğitim alanının aile olmadığını ileri sürmektedirler. İnsanlar yakın ilişki istismarını ve şiddetini medya ve erkek akran gibi dış kaynaklardan da öğrenmektedirler (De Keseredy ve Schwartz, 2007).

2.1.8.4. Kişisel özellikler kuramı

Bu kurama göre bir kişinin yakın ilişkideki partnerine istismar uygulaması psikopatoloji ve kişisel özellikleri tarafından belirlenmektedir (Bell ve Naugle, 2008).

Duttun (1995)'un ortaya attığı bağlanma teorisine dayandırdığı modele göre yetişkinlik döneminde yaşanan yakın ilişki istismarı bağlanma şekillerinden ve erken çocukluk ve ergenlik döneminde yaşanan mahçup edici olaylardan kaynaklanmaktadır. Reddedilme korkusu, diğerlerine güvensizlik duyma ve sıklıkla doyumsuzlukla

sonuçlanan yakın ilişki yaşayan bireyler yakın sosyal etkileşim arzusu içerisinde olmaktadır. Bu korkulu bağlanma stiline sahip olanların ilişkisinin başarısızlıkla sonuçlanacağını düşündükleri ve partnerleri tarafından tehdit edildiklerini hissettikleri durumlar ilişki istismarı uygulamalarına neden olduğu düşünülmektedir. Görüldüğü gibi bağlanma stilleri, erken çocukluk dönemleri ve kişilik özellikleri istismarın ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Holtzworth-Munroe ve Meehan (2004) tarafından üç uzak ve beş yakın değişken tarafından belirlendiği düşünülen hırpalama alt tipleri gelişimsel modeli önerilmiştir. Bunlar genetik faktörler, erken çocukluk aile yaşantıları ve akran yaşantıları olan üç yakın değişken; yakın ilişki istismarının işlenmesi, diğerlerine bağlanma, sosyal beceriler, şiddet ve kadına karşı tutum ve dürtüsellliği barındıran beş uzak değişkendir. Bu modele göre bu yakın ve uzak değişkenlerin çeşitli olarak birleşiminin varlığı yalnız aile, disforik/borderline, genel şiddet ve antisosyal uygulamalar olan üç alt tipten birisine neden olmaktadır. Bu modele göre üç uzak ve beş yakın değişken yakın ilişki istismarının ortaya çıkmasını etkilemektedir.

2.2. Affetme

Son yıllarda pozitif psikoloji araştırmacıları pozitif bireysel özelliklerini ve duygularını araştırmaktadırlar (Seligman ve Csikszentmihalyi, 2000). Umut, affetme ve minnettarlık gibi pozitif özellikler var olan olumsuz duyguların ortadan kalkmasına yardımcı olmakta ve olumsuz duygusal deneyimlerle baş edebilmeyi sağlayan bir tampon görevine sahip olmaktadır (Fredrickson, 1998).

Pozitif psikolojinin araştırma konuları arasında olan affetme, daha çok yasal alanlarda kullanılan ‘‘yasal af’’, işlenen suçu haklı olarak görmeyi içeren ‘‘göz yumma’’ ve suç işleyen kişinin işlediği suçu açıklarken haklı sebeplerinin olduğunun düşünülmesi sonucunda ortaya çıkan ‘‘af’’ gibi terimlerden oldukça farklı bir anlama gelmektedir (Enright, Gassin ve Wu, 1992). Aynı zamanda çoğu araştırmacı affetmenin ilişkii

onarmaya çalışma anlamına gelen ‘uzlaşma, barışma’’ gibi terimlerden de farklı anlamlara geldiğini ifade etmektedir (McCullough, 2001).

Affetme hata işleyen kişiyi yaralama ya da ondan kaçınma arzusunun azalması ya da hata yapan kişiye karşı daha fazla olumlu davranmaya başlama olarak tanımlanmaktadır (McCullough, 2000). McCullough (2000) affetmeyi sadece hata yapan kişi ile ilgili olarak ele alırken Thompson ve diğerleri, (2005) affetmeyi daha bütüncül bir şekilde kendini, başkalarını ve belirli bir durumu affetme olarak ele almıştır. Affetme suçluya karşı öfke, sinir, öç alma yerine empati, cömertlik gibi olumlu tepkiler vermeye gönüllü ve istekli olma anlamına gelmektedir (Fincham, 2000; McCullough, Worthington ve Rachal, 1997).

McCullough’s (2000) affetmeyi cömertlik ve şefkat gibi ahlaki ilkeler açısından hata yapan kişiye cevap verme olarak tanımlarken, Thompson ve diğerleri (2005) ise affetme sürecini hata yapan kişiye karşı nötr ya da olumlu duygu ve bilişsel yaklaşımları bir kenara bırakarak tamamen olumsuz algılamalarla işlenen hatayı değerlendirme olarak tanımlamaktadır.

Başka bir tanıma göre affetme bizi yaralayan birisine karşı cömertlik, şefkat gibi olumlu özellikleri göstermeye devam etme ve olumsuz yargılamaları, uyumsuz davranışları bir kenara bırakmaya istekli olmaktır (Enright, 1996). Affetme yapılan hataya karşı bir tepki (McCullough, Fincham ve Tsang, 2003; Tsang ve Standford, 2007) ya da bir eğilim olarak da ele alınabilmektedir (Leach ve Lark, 2004).

Literatür incelendiğinde affetmenin tanımı konusunda araştırmacılar arasında da bir fikir birliği olmadığı görülmektedir. Araştırmacılar affetme ile özür, göz yumma, sözde affetme ve mazur görme gibi kavramların birbirinden farklı olduğunu ifade etmektedirler Çoğu araştırmacı affetmenin yapılan hatayı görmezden gelme anlamına gelen göz yumma ile yapılan hatanın haklı bir sebebinin olabileceğini düşünerek hatayı mazur görmeden çok farklı olduğunu söylemektedir (Fincham, 2000). Aynı zamanda affetmenin hatayı unutma ile aynı şey olmadığı söylemektedirler (Kaminer, Stein,

Mbanga ve Zungu-Dirwayi, 2000). Affetme uzlaşma olmaksızın gerçekleşmekte ve bazen de özellikle tavsiye edilen bir durum olmaktadır (Freedman, 1998).

Son yıllarda araştırmacılar affetmenin ne olduğu ve ne olmadığı konusunda anlamaya çalışmaktadırlar (Kearns ve Fincham, 2004). Affetmenin tanımı konusunda sadece araştırmacılar arasında değil aynı zamanda araştırmacı ve bu alanda uzman olmayan, sıradan kişilerin yaptıkları tanımlar arasında da belli bir uzlaşmanın olmadığı görülmektedir (Denton ve Martin, 1998; Kearns ve Fincham, 2004; Younger, Piferi, Jobe ve Lawler, 2004). Fakat her iki grup da affetmenin bilişsel, duyuşsal ve davranışsal bileşenleri olan çok boyutlu bir yapı olduğunu kabul etmektedirler (Kearns ve Fincham, 2004).

Fakat hem araştırmacılar hem de bu alanda uzman olmayan sıradan kişiler affetmenin öfke ve korku gibi olumsuz duyguları, düşmanlık ve hata yapan kişiye karşı saygı duymama gibi düşünceleri, kaçınma ve intikam alma gibi güdüler ve saldırganca davranışları göz ardı etme ya da karşılık verme gibi davranışları azalttığını kabul etmektedirler. Aynı zamanda affetme kötü deneyimlere rağmen olumlu duyguları, düşünceleri, şefkat, cömertlik ve sevgi gibi olumlu davranışların ortaya çıkmasını sağlamaktadır (Denton ve Martin, 1998; Kearns ve Fincham, 2004; McCullough ve diğerleri, 1997; McCullough ve diğerleri, 1998; Sells ve Hargrave, 1998; Younger ve diğerleri, 2004).

Kearns ve Fincham (2004)'ın yaptıkları araştırmada alandan olmayan sıradan katılımcılardan bazıları göz yumma ve mazur görmeyi affetmeye bağlamakta ve affetmenin önemli bir özelliği olduğunu ifade etmektedirler. Aynı zamanda bazı araştırmacılar affetmenin ve unutmanın birbirinden farklı olduğunu kabul etmelerine rağmen bu araştırmada katılımcıların %28'i yapılan hatayı unutmanın da affetmenin en önemli özelliklerinden olduğunu kabul etmektedirler. Görüldüğü gibi uzmanların affetme tanımları ile sıradan insanların affetmeyi algılama biçimleri arasında farklılıklar olabilmektedir.

2.2.1. Affetmenin diğer kavramlarla ilişkisi

Literatür incelendiğinde affetmenin empati, uyumluluk, duygusal kararlılık, dindarlık, özür dileme gibi kavramlarla ilişkisinin olduğu bulunmuştur. Yapılan bazı araştırmalar affetme eğiliminin en fazla uyumluluk (agreeableness) ve duygusal kararlılık (emotional stability) ile ilişkisinin olduğunu göstermektedir (Ashton, Paunonen, Helmes ve Jackson, 1998; Berry ve diğerleri in press; McCullough ve diğerleri, 2001; McCullough ve Hoyt, 1999).

Uyumluluk, empati, ilgilenme, cömertlik, fedakarlık gibi özellikleri içinde barındıran bir kişilik boyutudur. Oldukça uyumlu olan kişiler diğerlerine göre kişilerarası ilişkilerde daha başarılı olmakta ve daha az çatışma yaşamaktadırlar. Uyumlu olan kişiler de kendilerini daha fazla affedici ve daha az kinci olarak tanımlamaktadır (McCullough, 2001).

Aynı zamanda uyumlu olan kişilerin daha yüksek oranda ahlaki sorumluluklara sahip oldukları ve kendilerine karşı kaba ve düşüncesizce davranan kişilerle bile kaynaklarını daha fazla paylaşmaya meyilli oldukları bulunmuştur (Ashton ve diğerleri, 1998). Görüldüğü gibi uyumluluk kişilerin affetme eğilimini belirleyen bir kişilik özelliği olarak karşımıza çıkmaktadır.

Affetme ile ilişkili olan bir diğer kavram ise olumsuz duygulara yatkınlığın az olduğu bir kişilik boyutu olan duygusal kararlılıktır. Duygusal açıdan kararlı olan kişilerin karamsarlığa ve aşırı duyarlılığa eğilimleri azdır (McCullough, 2001). Bazı araştırmalar duygusal kararlılığı yüksek olan kişilerin düşük olan kişilere göre daha fazla affetme eğiliminde olduklarını göstermektedir (Ashton ve diğerleri, 1998; Berry ve diğerleri, in press; McCullough ve Hoyt, 1999).

Affetme eğilimi ile ilgili olan bir diğer kavram ise dindarlık (spirituality)dir. Bazı kanıtlar affetme eğiliminin dindarlık ve tinsellik ile de bağlantısının olduğunu göstermektedir (McCullough, 2001). Çeşitli çalışmalar kendilerini dindar olarak gören

kişilerin diğerlerine göre daha fazla affetmeye değer verdiklerini ve başkalarına karşı daha fazla affedici olduklarını göstermektedir (McCullough ve Worthington, 1999).

Dindarlık da özellikle romantik ilişkilerde yaşanan istismarla ilişkili olabilmektedir. Mesela affetmenin koşulsuz kabul doğası ve eşlerine teslim olmayı gerektiren doktrine sahip olan hristiyan köktenciligi istismar olayı karşısında affetme davranışı sergilenmesini artırmaktadır (Whipple, 1988). Araştırmalar da dindar ve daha maneviyatçı olan bireylerin affetmeye daha fazla değer verdiğini ve affetme eğilimine sahip olduklarını göstermektedir (Leach ve Lark, 2004; McCullough ve Worthington, 1999).

Empatinin de McCullough ve diğerleri (1998)'nin çalışmasında belirledikleri affetmenin sosyal-bilişsel değişkenleriyle ilgili olduğu görülmektedir. Empati, kişinin diğerinin duygusal durumunu hayali olarak deneyimlemek diye tanımlanmaktadır. Merhamet, şefkat ve sempati gibi bazı duygularla karakterize olmuştur. Aynı zamanda belirli bir duygusal durum olan empatinin kurban durumunda olan kişinin hata yapan kişiyi affetme derecesi ile arasında güçlü bir ilişki olduğu bulunmuştur (McCullough, 2001). Yine McCullough ve diğerleri (1997; 1998)'nin yaptıkları çalışmada da hata yapan kişiyi affetme ile o kişiyle empati kurma arasında güçlü bir ilişki olduğu bulunmuştur.

Affetme ile yakın ilişkisi olan empati, bazı sosyal-psikolojik değişkenlerin affetmeyi niçin etkilediğini açıklamaya yardımcı olmaktadır. Görülmektedir ki hata yapan kişi özür dilediği zaman, dolaylı da olsa hata yaptığını ve savunmasız olduğunu ifade etmektedir. Bu da karşıdaki kişinin hata yapan kişiye karşı empati duymasını ve onu affetmesini sağlamaktadır (McCullough, 2001).

McCullough, Worthington ve Rachal (1997)'e göre de empati, suçlunun iyiliğiyle ilgili mağdurun endişelerinin artmasına neden olmaktadır. Bunun sonucunda da affetmenin daha kolay gerçekleşmesi sağlanmaktadır. Aynı zamanda empati özür dileme gibi diğer değişkenler ile affetme arasındaki ilişkiye de aracılık etmektedir. Kısacası empati affetmeyi kolaylaştıran bilişsel bir değişken olarak karşımıza çıkmaktadır.

Affetmeyi kolaylaştıran diğer bir durum ise suçlu kişinin özür dilemesidir (Darby ve Schelenker, 1982; Weiner, Graham, Peter ve Zmuidinas, 1991). Affetme sürecinde incinen kişinin suçlu kişinin davranışlarının karakteri ile uyuştuğunu ve karakterinden kaynaklandığını düşünerek değerlendirmesini bir kenara bırakması önemlidir. Böylece özür dileme, affetmeyi daha da kolaylaştırmaktadır. Aynı zamanda özür dilemek suçlu kişiye karşı empatiyi de artırmaktadır (McCullough ve diğerleri, 1997). Görülüyor ki özür dilemek, karşıdaki kişiye empatiyi kolaylaştırarak affetmeye aracılık etmektedir.

Aslında özür dileme davranışıyla birlikte suçlu olan kişi, yaptığı hatadan dolayı karşı tarafın ne kadar incindiği konusunda farkındalık gerçekleştirmektedir. Bu farkındalıktan dolayı duygusal sıkıntı ve suçluluk duymaktadır. Aslında bu, özür dilemenin suçlu kişi üzerinde olumlu bir etki oluşturmaktadır (Baumeister, Stillwell ve Heatherton, 1994). Böylece incinen kişi suçlu olan kişinin pişman olduğunu ve duygusal sıkıntı çektiğini gördüğünde karşı tarafa karşı empati duymaktadır. Empati sayesinde incinen kişi karşı tarafa karşı yabancılaşmayı ve öç alma duygusunu bir kenara bırakmaktadır. Bu da kişinin bunun yerine affetmeyi de içinde barındıran daha uzlaşmacı bir tavır sergilemesine ortam sağlamaktadır (McCullough ve diğerleri, 1997).

Uzlaşma(reconciliation) da affetmeyle ilişkili olarak karşımıza çıkmaktadır. Araştırmacılar arasında affetme ile uzlaşma arasındaki ilişki konusunda da bir anlaşmazlık söz konusudur. Fincham (2000)'a göre affetme tartışılan konu ile ilgili uzlaşma gerektirmemektedir ve uzlaşma affetmeden ayrı olarak ele alınmalıdır. Diğerlerine göre ise uzlaşma affetme sürecinde önemlidir (Hargrave ve Sells, 1997). Uzlaşma iki insanın tekrar bir araya gelmesini sağlamaktadır (Enright ve diğerleri, 1998). Uzlaşma içerisinde bireylerin kendi adına düşeni yapması gerekmektedir ve özellikle suçlu durumunda olan kişinin güveni yeniden kurmak için adım atması gerekmektedir. Her ne kadar araştırmacılar arasında uzlaşma konusunda bir anlaşmazlık olsa da affetmeyi kolaylaştıran bir değişken olduğu bilinmektedir.

Daha önce de bahsedildiği gibi affetme sürecini kolaylaştıran bir çok değişken ve birçok durum söz konusudur. Bunlardan bir tanesi de bir kişinin saldırıyı affedebilmesi

için yapılan o kişi tarafından şiddetin nasıl değerlendirildiğidir. Affetme eğiliminde olmayan kişiler, affetme eğiliminde olan kişilerle kıyaslandığında hata yapan kişiyi daha hoşgörülü bir şekilde değerlendirmektedirler (Bradfield ve Aquino, 1999). Bundan dolayı affetme, yapılan hatanın şiddetinin kurban tarafından değerlendirilmesi ile ilişkilidir (Shapiro, 1991) ve değerlendirmenin içeriğine göre affetme süreci belirlenmektedir.

2.2.2.Affetme süreci

McCullough ve diğerleri (1998) affetmeyi dört seviyeye ayırmışlardır. Bunlar; sosyal-bilişsel, suçla ilgili, ilişkisel ve kişisel değişkenlerdir. Sosyal bilişsel değişkenler hata yapan kişiye ve hataya karşı mağdurun bilişi etkilenmesini içermektedir. İlişkiye bağlılık ve yakınlık gibi değişkenler ilişkisel değişkenleri oluşturmaktadır. Diğer bir değişken ise hata ile ilgilidir ve hatanın şiddeti ve özür dilemeyi içermektedir. Kişilik özellikleri ise mağdurun affetmeyi kolaylaştırıcı ruhsal özellikleridir ve kişisel değişkenleri içermektedir.

Affetmenin olabilmesi için öncelikli olarak incinen birisinin olması gerekmektedir. Aynı zamanda hata yapan suçluya ek olarak; umursamazca, ihmalkarca ya da kasıtlı olarak yapılmış yanlış bir davranışın olması gerekmektedir (Holmgren, 1993).

Aktif-gerçek bir affetme sürecinde yetkili olan kişi suçlu durumunda olan kişi değildir. Fakat suçlu olan kişi karşı tarafın kendisini affetmesi konusunda isteklidir. Yani bu süreçte suçlu olan kişi affedilmeyi gönüllü bir şekilde beklemekte ve affedilmeyi umut etmektedir. Affedilmek suçlu kişi için adeta verilen bir hediyedir (Enright, 1996). Yani affetme işlemi incinen kişi tarafından gerçekleştirilse de, affetmenin gerçekleşmesi suçlu olan kişiyi de memnun etmektedir.

Aslında işlenen hata karşısında çoğu kişi karşıdaki kişiyle iletişim kurmaktan çekinmektedir. Hatta çoğu zaman intikam almaya çalışmak gibi olumsuz davranışlar sergilebilmektedir. Fakat insanlar karşı tarafı affetmeyi tercih ettikleri zaman bütün bu

olumsuz davranışları bir kenara koymaya başlamaktadırlar. Böylece kişi hata işleyen kişi ile ilişkisini yeniden inşa etmiş oluyor. Bu da ilişkilerin uyumlu ve iyiliksever bir temele oturmasını sağlamış oluyor (McCullough, Bellah, Kilpatrick ve Johnson, 2001; McCullough ve diğerleri, 1998; McCullough ve diğerleri, 1997).

Aslında affetme süreci incelendiğinde, merkezde kurban açısından olumlu bir içgüdüsel değişimin olduğu görülmektedir. Yani kişiler affettikleri zaman hata işleyen kişiye karşı zarar vermeye daha az güdülenmekte ve aynı zamanda hata işleyen kişinin yararına olacak bir şekilde davranmaya başlamaktadırlar (McCullough, 2001). Böylece affetme ile birlikte suçlu kişiye karşı sahip olunan etkiyi ortadan kaldırırken, acının tekrar tekrar yaşanmasına da engel olunmaktadır (Benson, 1992). Görüldüğü gibi affetme sadece affeden kişi değil affedilen kişinin de yararına olmaktadır.

Diğer yandan affetme sürecinde affetme eylemi gerçekleştikten sonra hata yapan kişi, affeden kişinin intikam alma ya da kaçınma davranışını sergilemeyeceğini düşünmektedir (McCullough, 2001). Aslında affetme gerçekleştiği zaman, affeden kişi suçlu kişiye karşı olumlu bir duruş sergilemektedir. Yaralanan kişi suçlu olan kişiye karşı olan olumsuz duygularını, düşüncelerini ve davranışlarını gönüllü olarak olumlu duygu, düşünce ve davranışlarla değiştirerek affetme gerçekleştirmektedir (Enright, 1996). Böylece hata yapan ve affeden kişi arasındaki ilişki daha yapıcı bir hale dönüşmektedir (McCullough, 2001). Kısacası affetme süreci, hem kırılan hem de hata işleyen kişi için yarar sağlamaktadır.

Aslında affetmenin özünde olumsuz duyguların bir kenara bırakılarak olumlu duygularla birlikte ilişkinin sürdürülmesi vardır. Böylece hem suçlu hem de incinen kişi önceki sorunlu ilişkilerine devam etmeyi tercih etmemektedirler. Mesela eğer suçlu hatasında ısrar ediyorsa incinen kişi onunla uzlaşma ihtiyacı hissetmemektedir (Enright, 1996). Görüldüğü gibi aslında affetme kendi başına etkisi olan bir motivasyon değildir. Kişinin karşısındakini affetmesinde olumlu sosyal kompleks değişikliklerin de etkisi vardır (McCullough, 2001). Yani affetme sürecinde incinen kişinin karşı tarafı affetmesi yeterli olmamakta, hata işleyen kişide de bazı olumlu değişikliklerin olması gerekmektedir.

Affetmeyi daha iyi anlayabilmek için kişilerin affetmeyi nasıl kavramsallaştırdığını ve affetmenin nasıl anlaşıldığının belirlenmesi de önemlidir. Örneğin bir kişi ilişkiyi sürdürebilmek için hata yapan kişiyi affetmesinin gerekliliği olduğunu düşünüyorsa o kişiyi affetme eylemini gerçekleştirmede daha gönülsüz olabilmektedir. Fakat kişi affetmek için uzlaşmanın gerekli olmadığını düşünürse affetme o kişi için daha kolay bir süreç olabilmektedir (Kearns ve Fincham, 2004).

Affetme süreci ile ilgili olarak affedilmeyi hak etme, affedilmeye layık olup olmama arasındaki ayrımın yapılması gerekmektedir. Aslında incenmeye neden olan davranışın yanlış olduğu bilinmekte ve her iki taraf da onun yanlış olduğunu kabul etmektedir. Bazen suçlu kişinin affedilmeyi hak etmediği gibi bir yanlış algı oluşabilmektedir. Fakat bu düşünce doğru değildir. Çünkü insanlar iyi olma kapasitesi ile dünyaya gelmişlerdir ve bu yüzden de affedeilmeyi hak etmektedirler (Enright, 1996).

Aslında affetme bünyesinde birçok iyi özelliği barındırmaktadır. Kearns ve Fincham (2004)'ın yaptıkları çalışmada; katılımcılar iyilik, merhamet, hoşgörü, acı, korku ve üzüntü gibi duyuşsal durumları, iletişim, birisinin özrünü kabul etme ve sarılma gibi davranışsal bileşenleri affetmenin özellikleri olarak listelemişlerdir. Aynı zamanda çalışmada bilişsel aktivitelerin insanların affetmeyi nasıl kavramsallaştırdıklarında çok önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Görüldüğü gibi affetme tek başına bir eylem değildir ve bu sürecin oluşmasını sağlayan birçok bileşen vardır.

Aynı zamanda affetmenin en önemli öğelerinden birisi de güvendir. Fakat kişi suçlu olan kişiye güvenmeden de affetmeyi gerçekleştirebilmektedir. Mesela bir kişi kumar bağımlısı birisini affedebilir ya da onunla uzlaşabilir fakat ona ödünç para vermez. Ona güvenmesi, ona ödünç para vermesi, bağımlı olduğu davranışı yani kumar alışkanlığını sürdürmesi anlamına gelmektedir (Enright, 1996).

Davenport (1991) affetme ile teslim olma arasındaki ayrıma odaklanmıştır. Ona göre affetme istismarcının pişmanlık eylemlerine bağlı değildir. İstismarcıyı affedilebilir fakat affetme gerçekleşikten sonra istismarın devam ettirilmesine izin verilmez. Bunun

yerine karşılıklı saygı ve davranış değişikliğinin olması için çaba sarfedilir. Bu yüzden affetme teslim olmadan daha ziyade olumlu durumların gerçekleşmesine ortam hazırlamaktadır.

Aslında affetme zor durumlar karşısında bir baş etme stratejisi olarak da kullanılmaktadır. Affetme dini (Pargament, Koenig ve Perez, 2000), duygu-odaklı (Worthington ve Scherer, 2004) ve önleyici baş edebilme stratejisi olarak görev yapabilmektedir. Yapılan hatayı affetmenin özellikle kadınlar arasında (Maltby ve diğerleri, 2007) yüksek seviyede duygu-odaklı başedebilme (Konstam ve diğerleri, 2003) ile ilişkili olduğu düşünülmektedir.

Affetme evlilik sürecinde istismar davranışı karşısında da önemli olmaktadır. Evlilik ilişkisinde istismar mağduru kadınlar partnerlerinin kasıtlı olarak ve kötü niyetli olarak kendilerine zarar verdiklerini düşünmekteyse, partnerlerini affetme ve partnerleriyle ilişkiyi sürdürme olasılıkları azalmaktadır. Yani evlilik ilişkisinde kadınların partnerlerini affetme kararını, partnerlerinin davranışlarına yaptıkları yüklemelere göre ve partnerlerinin niyetlerine göre şekillenmektedir (Gordon ve diğerleri, 2004).

Diğer yandan evlilik ilişkisinde affetme sorumluluk yüklemesi ile de ilişkili olmaktadır. Yani birey saldırganca davranışlarla ilgili olarak partnerini ne kadar az sorumlu bulursa, partnerini affetme olasılığı o kadar artmaktadır. Aynı zamanda partnerinin saldırganca davranışlarına misilleme yapma olasılığı azalmakta ve partneriyle daha uzlaşmacı bir tavır içinde olmaktadır (Gordon ve diğerleri, 2004). Aslında affetmenin gerçekleşmesini sağlayan bir diğer durum ise bireylerin ilişkilerine yaptıkları yatırımı sürdürmeye yönelik motivasyonlarıdır (Fincham, 2000; McCullough, Sandage, Worthington, Brown ve Hight, 1998).

Affetmeyi etkileyen sosyal ve bilişsel değişkenleri daha iyi anlayabilmek için çeşitli araştırmalar yapılmıştır. Affetmenin belirleyicileri olarak bir çalışmada üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerinde algıladıkları suç içerikli davranışların şiddeti (Boon ve Sulsky, 1997) araştırılırken bir başka araştırmada suçlu olan kişinin niyetlerinin

nitelikleri (Al-Mabuk, Dedrick ve Vanderah, 1998) araştırılmıştır. Görüldüğü gibi affetme sürecinde niyetler de önemli olmaktadır.

Araştırmalar sonucunda affetme eğilimi ile kişilik özellikleri, psikolojik semptomlar, ahlaki duygular gibi bazı değişkenlerle arasında olumlu ya da olumsuz ilişki olduğu bulunmuştur. Düşük affetme düzeyine sahip kişilerin anksiyete, öfke ve diğer olumsuz duygulara daha fazla yatkın olduğu bulunmuştur (Berry, Worthington, Parrott, O'Connor ve Wade, in press). Aynı zamanda nevrozizm, narsisizm, dindarlık ve uyumluluk gibi kişilik özelliklerinin affetme seviyesini etkilediği bulunmuştur (McCullough ve Hoyt, 2002). McCullough ve diğerlerinin (2001) de yaptıkları bir çalışmada affetme eğilimi düşük olan kişilerin intikam alma duygusunun daha baskın olduğunu ve diğerlerine zarar vermeye daha meyilli olduklarını bulmuşlardır.

Başka bir çalışmaya göre de affetmemeye odaklı düşünceler daha fazla olumsuz duygulara, olumsuz sağlık koşullarına ve psikolojik strese yol açarken, affetme eğiliminin artması psikolojik stresin azalmasını sağlamaktadır. Yani affetme sağlık durumlarını olumlu yönde etkilemektedir (Witvliet, Ludwig ve Van Der Laan, 2001).

Araştırmalara bakıldığında zaman affetmenin daha sağlıklı yaşam tarzı, yüksek özsaygı, düşük depresyon ve kaygı, ve daha fazla umut (Thompson ve diğerleri, 2005), daha olumlu kişilerarası ilişkiler (McCullough ve diğerleri, 1998) gibi olumlu sonuçları vardır. Yapılan bir çalışmada daha affedici bireylerin daha yüksek seviyede iyi oluş ve daha az fiziksel sağlık semptomları gösterdikleri bulunmuştur (Brown, 2003). Yapılan bir çalışmada kendini affetme yaşı büyük insanların yaptıkları yanlışın etkisinin azaltılmasına ve kendini kabulü artırılmasına yardımcı olabilmektedir (Ingersoll- Dayton ve Krause, 2005). Affetmenin yaşam doyumu ve olumlu duygularla da arasında ilişki olduğu da bulunmuştur (Maltby, Day ve Barber, 2004).

Başka bir çalışmada affetmeyi artırmaya yönelik yapılan müdahalelerin eşleri düşük yapan erkeklerdeki öfke ve yası azalttığı bulunmuştur (Coyle ve Enright, 1997). Freedman ve Enright (1996)'ın yaptıkları çalışmada affetmeye dayanan müdahaleler sonucunda yaşları 24 ile 56 arasında değişen ensest mağduru kadınlarda depresyon ve

kaygı düzeylerinin önemli derece azalma olmuştur. Görüldüğü gibi affetme birçok kötü sonuçları olan durumlar karşısında koruyucu bir fonksiyona sahip olabilmektedir.

Affetmenin romantik ilişki şiddeti ve diğer yaşam stresörleriyle ilgili travma ve stres semptomlarına karşı da koruyucu bir etkisi vardır (Felitti ve diğerlerinin, 1998; Fitzgibbons, 1986; Yuan, Koss ve Stone, 2006). Taylor (2004) affetmenin romantik ilişki şiddeti mağdurlarının üzerinde, kendi kendine iyileştirme etkisinin olduğunu belirtmektedir.

Çalışmalar affetme ile romantik ilişki istismarının da ilişkili olduğunu göstermektedir. Sınırlı sayıda çalışma romantik ilişki şiddeti ile affetme arasındaki ilişkiyi ele almıştır. Coop Gordon, Burton ve Porter, (2004) yaptıkları araştırma aile içi şiddet barınaklarında bulunan kadınların kendilerine şiddet uygulayan partnerlerini affetmelerinde onlarla yeniden birlikte olma niyetlerinin yüksek olduğunu göstermektedir. Romantik ilişkisi olan üniversite öğrencisi kadınlarla yapılan bir çalışmada yüksek düzeydeki benlik saygısı ile düşük düzeyde ilişki şiddetini affetme niyeti ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Aynı zamanda ilişki şiddeti ile kendini suçlu hissetme gibi yüksek düzeyde kendine yükleme, daha fazla affetme ve daha az o ilişkiden ayrılma kararı ile de ilişkili bulunmuştur (Katz, Street ve Arias, 1997)

Fakat bazı araştırmalar da romantik ilişkide yaşanan şiddetin özellikle affedilmesinin çok zor olduğunu göstermektedir (Tsang ve Stanford, 2007). Buna rağmen partner şiddetine maruz kalanların partnerlerinin affettiğini gösteren çalışmalar da mevcuttur (Gordon ve diğerleri, 2004). Flört ilişkisinde şiddet yaşayanlar arasında yapılan bir çalışmada da ilişkilerinde yaşadıkları şiddetten dolayı partnerleri yerine kendilerini suçlayan genç kadınların, partnerlerini affetmelerinin ve şiddet içerikli ilişkilerini sürdürmelerinin daha olası olduğunu göstermektedir (Katz ve diğerleri, 1997).

Bazı durumlarda romantik ilişki şiddetinin affetmeyle ilgili özellikleri farklılaşabilmektedir (Tsang ve Standford, 2007). Mesela istismar uygulayan partner davranışlarını genellikle mantığa göre açıklamaktadır (Cavanagh, Dobash, Dobash ve Lewis, 2001) ve affettiğini ifade etme bu mantıksallaştırma ifadelerini daha da

körükleyebilmektedir (Tsang ve Standford, 2007). Böylece affetme daha kolay olabilmektedir.

Tsang ve Standford (2007) yaptıkları çalışmada romantik ilişkide yaşanan istismarla ilgili üç affetme değişkenini ele almışlardır. Bunlardan ikisi sosyal-bilişsel seviye ile diğeri ise kişisel seviye ile ilgilidir. Suçlunun seviyesi ile ilgili de yeni bir kategori ortaya koyulmuştur. Buna göre suçlunun sevimliliğinin yani sempatikliğinin de affetmeyi kolaylaştırdığı bulunmuştur (Bradfield ve Aquino, 1999).

Tsang ve Standford (2007) da romantik ilişki istismarında daha baskın olan suçlunun, daha pasif olana göre, mağdur tarafından affedilme olasılığının yüksek olduğu bulunmuştur. Çünkü baskın olan suçlu yapılan hatanın kendisinden değil, dışsal durumlardan kaynaklandığı konusunda daha ikna edici olmaktadır.

Aynı zamanda klinik problemleri olan suçlularla ilişkiler daha fazla emek istemektedir. Bu yüzden bu suçlulara karşı affetmenin daha az olacağı düşünülmektedir. Yalnız suçlunun klinik problemlerinden dolayı ilişkide sorunlar artabiliyorsa, mağdur depresyon, madde bağımlısı gibi klinik problemleri olan suçluya karşı daha az empatik olmaktadır. Bu azalan empati de affetme olasılığının azalmasına neden olmaktadır (Tsang ve Standford, 2007).

2.3. İlişki doyumu

Romantik ilişkiler genellikle uzun süreli ve mutlu bir beraberlik beklentisi ile kuruluyor olsa da her romantik ilişkinin uzun sürmesi ve uzun süren her romantik ilişkinin doyum veren bir ilişki olması da söz konusu değildir.

İnsanlar ilişkilerini değerlendirme eğiliminde oldukları için, ilişkiyi etkileyen en önemli etmenlerinden birisi de ilişki doyumdur. İlişki doyumu, kişinin içinde bulunduğu ilişkisini çekici ve partneri hakkında olumlu duygularla değerlendirmesi olarak tanımlanmıştır (Rusbult ve Buunk, 1993). Aynı zamanda bireyin ilişkinin kalitesi

konusunda yaptığı öznel değerlendirmelere işaret etmektedir. Bu değerlendirmelerin olumlu olması ilişkiden doyum sağlandığı, olumsuz olması ise doyum sağlanmadığı anlamına gelmektedir (Hendrick ve Hendrick, 1989).

Potthoff ve Babcock (2015)'e göre doyum, ilişkide ödüllere maliyetlerin çıkarıldığı bir mekanizmadır. Başka bir tanıma göre ilişki doyumu ilişkinin çekiciliği ve partner hakkında olumlu kişisel değerlendirmedir (Hawkins, 1968). Sosyal değişim modeline göre ise ilişki doyumu, kişinin partnerinden beklentileri ve partnerinin davranışları arasında ortaya çıkan etkileşimdir (Sabatelli, 1988).

İlişki doyumu karmaşık bir terimdir ve bu yüzden çeşitli tanımları vardır. Literatüre bakıldığında ilişki doyumu, kalite, uyum ve istikrar gibi alternatif terimlerle de ele alınmaktadır (Sabatelli, 1988). Romantik ilişki doyumu denilince cinsel tutumlar, dile getirilen özel duygular, bağlanım konuları, kendini ifade etme ve ilişki yatırımı ile ilgili olan ilişkideki duygular, düşünceler ve davranışların tamamı akla gelmektedir (Hendrick, 1988).

Aynı zamanda ilişki doyumu birçok olumlu durumun ortaya çıkmasını da sağlamaktadır. Bireylerin mutlu olması ve duygusal iyilik hali bunlarda sadece ikisidir. Diğer yandan ilişki doyumunun yüksek olması ilişkinin sürdürülebilmesi için de önemlidir (Hendrick ve Hendrick, 1989; 1995).

Romantik ilişkiler üzerinde oldukça etkili olduğu düşünülen romantik ilişki doyumu, Hendrick (1988)'e göre; cinsel tutumlar, aşkın ifade edilen duyguları, sadakat, kendini açma ve ilişki yatırımı ile ilgili olup, ilişkideki duygu, düşünce ve davranışlara işaret etmektedir. Yani ilişki doyumu, ilişkideki duygu, düşünce ve davranışların değerlendirilmesinin önemli bir alanı olarak düşünülmektedir.

Romantik ilişkiler de dahil olmak üzere kişilerarası ilişkilerin her biçiminde kaçınılmaz olarak bazı sorunlar, çatışmalar ya da doyumsuzluklar ortaya çıkmaktadır. Romantik ilişkilerdeki doyumsuzluk, Rusbult (1980) tarafından geliştirilen ve bireyin bir romantik ilişkiyi neden sürdürdüğü ile ilgili süreçleri açıklamaya çalışan yatırım modeli

(investment model) araştırmalarında önemli bir değişkendir. Yatırım modeli hem doyumlu hem de doyumsuz ilişkilerin neden sürdürüldüğünün anlaşılmasında önemli ve güçlü bir yaklaşım olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yatırım modelinin (Rusbult, 1980) temel amacı bireylerin farklı ilişki türlerine olan bağlanımın ve bu ilişkilerden sağladıkları doyumun belirleyicileri hakkında bilgi edinmektir. İlişkilerde partnerlerin birinin ya da her ikisinin de bağlanım derecesinin bozulmadan kalmasının çok olası olduğunu varsaymaktadır.

Rusbult ve Martz (1995) ise yatırım modelini, bireylerin ilişkilerini sürdürmeye niyetli olmalarının, ilişkilerine psikolojik olarak bağlı hissetmelerinin ve ilişkilerine uzun süreli bir yönelimin olması olarak tanımlamaktadır. Yatırım modeline göre ilişki doyumunu ilişkiden alınan ödüller, ilişki için ödenen bedeller ve ilişkiye dair beklentilere göre belirlenmektedir. Aynı zamanda bu modele göre doyum kişinin ilişkiye yönelik olumlu duygularının derecesine göre belirlenmektedir (Rusbult ve Buunk, 1993).

İlişkiye yapılan yatırım ilişkiye hem doğrudan hem de dolaylı olarak dışsal kaynaklar aracılığı ile ortaya çıkabilmektedir. Bunlar ayrılan zaman, kendini açma, duygusal paylaşımlar, maddi paylaşımlar gibi olabilmektedir (Rusbult, 1980; Rusbult ve Buunk, 1993; Rusbult ve diğerleri, 1998). Bu modele göre ilişkiye yapılan yatırım arttıkça ilişki istikrarında da artış olacaktır. Literatüre bakıldığında ilişki doyumunu yüksek, ilişkisine yatırımı fazla olanların, iyi seğeneklerinin olmadığını düşünenlerin ilişkilerine göre bağlanımları daha yüksek olmaktadır (Rusbult ve diğerleri, 1982; Rusbult ve Buunk, 1993; Sprecher, 1989).

Aynı zamanda bu modele göre, bireylerin ilişkilerine dair beklentilerini düşürmeleri de ilişki doyumlarının artmasını sağlayacaktır. İlişki doyumunun ve yapılan yatırımın artması ilişkiye bağlanımın artmasını da sağlayacaktır (Rusbult, 1980; 1983). Yani yatırım modeline göre bireyler ilişkilerinin doyumlu olup olmadığına karar verirken karşılaştırma düzeyine bakmaktadırlar ve ödüller bedelleri geçmekte ise yani olumlu kazançlar fazla ise bireylerin doyum düzeyi de artmaktadır (Rusbult, 1980).

İlişki doyumunun anlaşılabilmesi için bağlanımın iyi bir şekilde tanımlanması gerekmektedir. İlişki doyumu, bağlanımın en önemli yordayıcısı olabilmektedir. Bağlanım, sosyal etkileşimlerle biçimlenen dinamik bir süreçtir ve kişilerarası ilişkilerin gelişmesinde önemli bir etmendir (Adams ve Jones, 1997). Aynı şekilde bağlanım, bir ilişkiyi uzun süreli sürdürmeye yönelik niyetler ve psikolojik bağlanmadır (Wieselquist, Rusbult, Foster ve Agnew, 1999).

Yatırım modeline göre bağlanım üç faktörden oluşmaktadır. Bunlar doyum, ilişki alternatiflerinin derecesi ve ilişki yatırımıdır. Doyum, bireylerin ilişkilerini memnun olarak değerlendirmeleri; ilişki alternatiflerinin derecesi, ilişki alternatiflerinin elverişliliği ve çekiciliği; ilişki yatırımı ise, ilişkinin bağlı olduğu kaynakların büyüklüğü ve sayısı olarak belirlenmiştir (Rusbult ve Martz, 1995).

Litaratür incelendiğinde bağlanım ve doyumun birbirini etkilediği görülmektedir. Le ve Agnew, (2003) bir meta- analiz çalışmasında doyum ve bağlanım arasında pozitif bir ilişki olduğunu bulmuştur. Aynı şekilde Rusbult (1980)'un çalışmasında da bağlanımın ilişkide kazanılan bir değer olarak görülen ilişki doyumunu artırdığı bulunmuştur. İlişki doyumu hem istismar hem de bağlanım ile ilişkili bulunmuştur. Aynı zamanda bağlanım ilişkinin bitirilmesinde bir yordayıcı olarak görülmektedir (Potthoff ve Babcock, 2015). Öyle görülüyor ki bağlanım, bireyin partnerine ve ilişkisine psikolojik bağlanmasını, ilişkide kalma ve sürdürme isteğini yansıtmaktadır (Rusbult, 1983).

Literatürde bağlanımla ilgili olarak geliştirilen modeller ya da kuramlar incelendiğinde, bu modellerin çoğunun Thibaut ve Kelley (1959)'nin karşılıklı bağımlılık kuramına dayanmakta olduğu görülmektedir. Karşılıklı bağımlılık kuramı romantik ilişkide ortaya çıkan etkileşimin doyum, hoşnutluk, memnuniyet gibi ödülleri ve acı, kaygı, çatışma ve stres gibi bedelleri vardır. Yani romantik ilişkide etkileşim ödül-bedel ilişkisine dayanmaktadır (Rusbult ve Buunk, 1993).

Bağımlılık derecesi bireyin ilişkiden elde ettiği kazançların üzerinde, diğerinin davranışları ve ikisinin ortak etkinliklerinin etkili olma derecesine işaret eder (Rusbult, Wieselquist, Foster ve Witcher, 1999). Bu kurama göre kişiler ilişkilerinden en yüksek

düzeyde ödöl almak ve en düşük düzeyde bedel ödemek istemektedirler. Ödölü yüksek ve bedeli düşük ilişkiler doyum vericidir ve bu da ilişkinin devam etmesine hizmet etmektedir (Büyükhahin, 2006).

Diğer yandan ilişkide önemli olan bir diğer faktör, etkileşim sonucunda elde edinilen kazançlardır. Aslında partnerler ilişkiden çok fazla kazanç elde etmek istemektedirler. Elde edilen bu kazançlar ilişkinin değerlendirilmesinde çok önemli olmaktadır (Büyükhahin, 2006).

Görülüyor ki bireyler ilişkilerinden doyum alıp almadıklarına karar verebilmek için karşılaştırma düzeyini kullanmaktadırlar (Rusbult ve Buunk, 1993). Karşılaştırma düzeyi bireylerin ilişkilerinin çekiciliğini ya da ilişkilerinden doyum alma düzeylerini değerlendirirken kullandıkları bir standart olarak karşımıza çıkmaktadır (Büyükhahin, 2006).

Bu kurama göre doyum kişinin partnerinin ihtiyaçlarını karşılama düzeyi ve partnerin ilişkiyi olumlu olarak algılama düzeyine göre şekillenmektedir (Rusbult ve Buunk, 1993). Görülüyorki bireyler ödülleri veya bedelleri yani kazançları değerlendirirken karşılaştırma düzeyi ölçütlerini kullanmaktadır. Bu ölçütler de ilişki doyumunu ve ilişki bağlamını etkilemektedir (Büyükhahin, 2006). Aslında karşılıklı değerlendirme düzeyini birçok şey etkilemektedir. Bunlar, bireyin ilişki deneyimleri, diğer ilişkiler ve mevcut ilişki ya da ideallerindeki ilişki olabilmektedir (Rusbult ve Buunk, 1993). Kısacası doyumunu etkileyen en önemli faktörlerden birisi de hem içsel hem de dışsal faktörlerle ilişkiyi karşılaştırma düzeyleri olmaktadır.

Doyumsuzluk hem partnerleri hem de romantik ilişkiyi olumsuz bir şekilde etkileyebilmektedir. Bundan dolayı romantik ilişkide yaşanan doyumumsuzluk sonucunda kişiler farklı tepkiler verebilmektedir. Rusbult ve Zembrodt (1983) bireylerin romantik ilişkilerde doyumumsuzluklar belirlediğinde verdikleri tepkileri iki boyutlu bir kadran üzerinde ve dört ana grupta sınıflamışlardır. Rusbult ve Zembrodt (1983) romantik ilişkilerde ortaya çıkan doyumumsuzluğa verilen tepkileri sınıflandırabilmek için kapsamlı iki çok boyutlu ölçeklendirme çalışması ortaya koymuşlardır. Çalışma 1 üniversite

öğrencilerinin ve çalışma 2 ise daha yetişkin ve heterojen bir örneklemin tepkilerini keşfetmiştir. Her iki çalışma da benzer sonuçlar ortaya çıkmıştır. Bunlar;

1. Terk etme: ilişkinin daha kötü gitmesine sebep olacak yıkıcı davranışlarda bulunmak: Kişi ilişkide yıkıcı tepkiler vermekte ve ilişkinin geleceğine dair oldukça umutsuzdur. Kişi koşulları iyileştirmeyi denemek yerine boşanma, terk etme ya da ayrılmayı tercih edebilmektedir.
2. Dile getirme: Problemler hakkında konuşma, her iki tarafın da ilişkiyi düzeltme adına bir şeyler yapmaya çalışması, sorunların tartışılması ve aktif problem çözme yöntemlerinin kullanılması gibi yapıcı, aktif ve olumlu tepkilerde bulunulur.
3. Sadakat: Pasif durumundadırlar ve problemler her ne kadar küçük olursa olsun kabul edilir. Olumlu düşünülür, durumun değişeceğine ve düzeleceğine inanılır.
4. İhmal Etme: Pasif ve yıkıcı tepkiler verilir. İlişki ve partnerle ilgilenilmez ve gözardı edilir, problemlerin sonlandırılması konusunda etkili değildir, zalim ve düşmanca davranışlar sergilenir, şartların daha da kötüleşmesine izin verilir.

Doyumsuzluğun sonucunda partnerler tarafından verilen bu tepkiler yıkıcılık/yapıcılık ve aktiflik/pasiflik boyutlarına ayrılmaktadır. Terke etme ve İhmal etme Yıkıcılık ve pasiflik boyutunda olup ilişkinin düzelmesi adına bir şeylerin yapılmadığı kategoridir. Dile getirme ve İhmal etme ise yapıcı ve aktif boyutta olup bireylerin ilişkide bir şeylerin yoluna girmesi adına aktif olarak davrandığı kategoridir.

İlişki doyumunun birçok olumlu sonucu bulunmaktadır. Rusbult ve diğerleri (1982) tarafından yapılan bir çalışmada ilişki doyumu yüksek olan bireylerin, sorunlar karşısında ilişkilerini yeniden yapılandırmayı ve yapıcı davranışlarda (örn., iletişim kurma, kendini açma, aşık olduğunu söyleme gibi) bulunmayı tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Bu bireyler daha çok konuşma ve bağlılık tepkileri verirlerken, terk etme ve ihmal etme başa çıkma yöntemini çok az kullanmışlardır.

Görölmektedir ki yatırım düzeyi yüksek olanlar, ilişkiyi sürdürmek amacıyla yapıcı davranışlara (örn., sorunları tartışma, uzlaşma, etkin bir biçimde sorun çözme yönelimi, koşulların düzelmesini sabırla bekleme) daha çok başvurumaktadırlar. Bu kişilerin sorunlar karşısında konuşma ve bağılılık türü tepkilerini daha çok kullandıkları, diğer yandan çıkış ve umursamama tepkilerini ise daha az kullandıkları görölmektedir. Ancak, hem ilişki doyumunu hem de yatırım düzeyi düşük olanlar daha çok yıkıcı davranışlar (örn., eşini önemsememe, ilişkisinin daha da kötüye gitmesine izin verme ya da ilişkiyi bitirme gibi) göstermektedirler (Büyüksahin, 2006).

Romantik ilişkilerin insan yaşamındaki önemi düşünöldüğünde, bu ilişkiden elde edilen doyumun ilişki istikrarını, ilişki kalitesini, bireylerin genel iyilik halini ve mutluluğunu etkilediği söylenebilmektedir (Hawkins, 1968; Campbell, 1976; Sabatelli, 1988). Araştırmalara bakıldığında zaman ilişki doyumunu partnerlerin ilişki doyumunu hakkındaki kişisel değeriendirmelerine dayandığı için insanların genel iyi oluşlarını ve mutluluklarını da etkileyen kritik bir etmen olarak görölmektedir (Campbell, 1976). Kobak ve Hazan (1991)'a göre bireylerin kendilerine veya başkalarına dair olumlu değeriendirmelerinin olması onların yapıcı çatışma çözme becerileri kullanmalarını sağlamaktadır. Bunun sonucunda da ilişkiden alınan doyum artmaktadır.

İlişki doyumunu etkileyen değerişkenlerden birisi de benzerliktir. Burleson, Kunkel ve Birch(1994) ilişki doyumunu, partnerlerin iletişim tarzları benzerliğinin etkilediğini bulmuşlardır. Özellikle partnerlerin benlik desteği, rahatlama ve çatışma yönetimi gibi iletişim becerilerinin benzerlik derecesi doyum ve çekiciliğin değeriendirilmesinde önemli olmaktadır. Aynı zamanda Neimeyer (1984) de kişilerarası değerişkenlerin benzerlik derecesinin evlilik doyumunun belirleyicisi durumunda olduğunu ifade etmektedir.

Yapılan çalışmalara bakıldığında zaman, ilişki doyumunu etkileyen birçok değerişkenin olduğu görölmektedir. Sprecher ve Hendrick (2004)'in çalışmasında kişinin partnerine duyguları, tutumları ve deneyimleriyle ilgili paylaşımda bulunma süreci olarak tanımlanan kendini açmanın, ilişki doyumunu ile olumlu yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Partnerlerin duygusal olarak kendilerini açması ilişki doyumunu artırmaktadır. Aynı

zamanda gerçekleşmesi imkansız olan ya da gerçekleşmesi mümkün olmayan beklentilere sahip olma da ilişki doymunu etkileyebilmektedir (Miller ve Tedder, 2011).

Çalışmalara göre kişilerin ilişkilerinden doyum almaları ve ilişki için önemli olan kaynaklara (mesela partnerlerin birbirlerine ayırdıkları zaman) yatırım yapılması ilişkide bağlanımı artırmaktadır (Sacher ve Fine, 1996). Aynı zamanda kişinin ilişkisinin içeriğinden memnun olma derecesi olarak tanımlanan ilişki doymu romantik ilişkinin uzunluğu ve başarısının en güçlü yordayıcısı olarak da karşımıza çıkmaktadır (Anderson ve Emmers-Sommer, 2006).

İlişkiler incelendiği zaman ilişkiden elde edilen kazançlar partnerler arasında farklılık gösterebilmektedir. Yani çoğu zaman partnerler ilişkilerinden eşit şekilde fayda (partnerlerin birbiri ile aynı şekilde aşk ve ilgilenme gibi) sağlayamamakta ya da partnerler ilişkilerine eşit derecede katkıda (aynı şekilde ilişkiye zaman ayırma ve çaba sarf etme gibi) bulunamamaktadırlar. Bir çalışmaya göre, ilişkilerinde eşitliğin olduğunu ifade eden gençler, eşitliğin olmadığını ifade eden gençlere göre daha mutlu olduklarını söylemektedirler (Walster, Walster ve Traupmann, 1978). Bu yüzden partnerlerin ilişki doyumlarını ilişkide üstlendikleri rol ve rollerin eşit derecede dağılması da etkilemektedir.

Çalışmalara bakıldığında zaman ilişki doyumunun romantik ilişki istismarı ile ilişkili olduğu görülmektedir. Partnerleri ve suç içerikli davranışlar için risk oluşturan genç yetişkin erkekler arasında yapılan bir çalışmada, romantik ilişki istismarı ile kadınların ve çiftlerin ilişki doyumlarının azalması arasında negatif yönde bir korelasyon olduğu bulunmuştur (Shortt ve diğerleri, 2010).

İlişki kalitesini etkileyen bazı ilişki değişkenleri ve olumlu süreçler de romantik ilişkilerdeki ortaya çıkan istismarı etkileyebilmektedir. Kim, Capaldi ve Crosby (2007)'nin çalışmasında çiftlerin iletişimi esnasında ortaya çıkan olumlu duyguların iki buçuk yıl sonra eşlerin ilişki doymu üzerinde olumlu etkisinin olduğu bulunmuştur. Başka bir çalışmaya göre yedi yıl içerisinde iletişimle ilgili olan olumlu davranışların, kadınların ilişki doyumuna katkıda bulunduğunu ortaya koymuştur (Laurent, Kim ve

Capaldi, 2008). Udyre (1981)'nin evli çiftlerle üç yıl süren boylamsal çalışmasında ise çiftlerin başlangıçtaki ilişki doyumu ve seçeneklerin niteliğini değerlendirme puanları, bu çiftlerin daha sonraki ilişkilerini bitirme olasılıklarını yordadığı bulunmuştur.

Williams ve Frieze (2005)'e göre ilişki doyumu düşük olan çiftler ile ilişki doyumu yüksek olan çiftlerin ilişkilerinde şiddetle karşılaşma oranları hemen hemen aynıdır. İlişki doyumu ve istismar arasındaki tutarsızlık bazı diğer faktörlerle de ilgili olabilmektedir (Baron ve Kenny, 1986). Bu yüzden romantik ilişki istismarı ve ilişki doyumu arasındaki ilişkiye dair yapılan araştırma bulguları bazen tutarsız olabilmektedir (Shortt, Capaldi, Kim, ve Laurent, 2010).

Romantik ilişkinin fonksiyonunda içsel ve dışsal bazı faktörler etkili olabilmektedir. Mesela bazı çalışmalarda ilişkilerinde şiddet olan kadınların şiddet olmayan kadınlara göre daha sinirli oldukları bulunmuştur (Jacobson ve diğerleri, 1996). Başka bir çalışmada antisosyal davranış öyküsü olan kadınlar ve erkekler ile depresyon semptom öyküsü olan kadınlar, romantik ilişkilerde ortaya çıkan şiddet için risk grubunu oluşturmaktadır (Kim ve Capaldi, 2004). Romantik ilişkilerde ortaya çıkan şiddetle alakalı olumsuz durumlar, zaman içerisinde ilişki doyumunu olumsuz olarak etkileyebilmektedir (Shortt ve diğerleri, 2010).

2.4. Romantik İlişkilerde Kıskançlık

2.4.1. Kıskançlık nedir?

Kıskançlık yakın ilişkilerde en güçlü, yaygın ve yıpratıcı duygulardan biri olarak değerlendirilmektedir (Aune ve Comstock, 1991). Kıskançlık, her iki partneri de aşk ve nefret, çaresizlik ve saldırganlık, kendini ya da karşısındakini suçlama arasındaki çapraşık duygu ve davranışlar altına almaktadır (Scheinkman, 2010). Romantik kıskançlık ise tipik olarak, kişinin sahip olduğu ilişkisinin üçüncü bir kişi tarafından tehdit edilmesi algısıyla ortaya çıkan duygusal, davranışsal ve bilişsel tepkilerdir (Pfeiffer ve Wong, 1989).

Kıskançlık, romantik ilişkinin kalitesi veya varlığına, özgüvene tehdit ya da bunları kaybetme olasılığını oluşturan düşünce, duygu ve etkinlikler kompleksi olarak da tanımlanmaktadır (White, 1980). Mcintosh ve Tate (1990)'e göre romantik kıskançlık kişinin romantik ilişkisinin üçüncü bir kişi tarafından tehdit edildiği yönündeki algısı sonunca oluşan itici duygusal tepkilerdir. DeSteno ve Salovey (1996)'e göre ise değer verilen biriyle kurulmuş olan ilişkinin gerçekten bozulması ya da tehlikeye girmesiyle artan, öfke, mutsuzluk ve korku duygularıyla kendini gösteren sapkın bir duygu durumudur.

Kıskançlık romantik ilişkide zaman zaman deneyimlenebilen yoğun bir duygudur (Zandbergen ve Brown, 2015). Romantik kıskançlık varolan ilişkiye yada özgüvene bir tehdit olarak meydana gelen duygu, düşünce ve davranış kompleksi olarak tanımlanmaktadır (White, 1981). Kıskançlık yaralama, kaygı ve öfke gibi çeşitli duyguların birleşimiyle şekillenmektedir (Parrott ve Smith, 1993). Aynı zamanda sevginin kaybı, düşük özgüven, şüphecilik, tepki, samimiyetsizlik, yetersizlik, rekabet duyguları ile de ilişkilidir (Peretti ve Pudowski, 1997).

Kıskançlık partnerin rakip olarak görülen birisi aracılığıyla kaybetme tehdidinin öznel değerlendirmesi sonucunda oluşabilmekte ve bünyesinde korku ve öfkeyi barındıran duygusal bir ifade rolüne sahip olduğu görülmektedir (Teismann ve Mosher, 1978). Kaybetme korkusu, kaygı, öfke ve güvenmeme duygularını barındırdığı için (Zandbergen ve Brown, 2015) sevgi gösterilerinde bulunmak, umursamazlık, sözel ya da fiziksel taciz gibi çeşitli pozitif ve negatif tepkilere yol açabilmektedir (Güngör House, 2009).

Pines ve Friedman (1998)'e göre kıskançlık, romantik ilişkilerdeki en önemli mutsuzluk kaynaklarından birisidir. Genelde kıskançlık bireyin rakibinden dolayı ilişkisini kaybetme korkusu sonucunda kişisel ilişkilerde oluşmaktadır (Parrot ve Smith, 1993).

Aslında bazen kıskançlık koruyucu bir mekanizma olarak da görev yapabilmektedir. Çünkü bireyin ilişkisini kaybetme tehdidine karşı önlem almasını

sağlayabilmektedir (Zandbergen ve Brown, 2015). Buna ek olarak kıskançlık, çiftlerin hareketlilik olmadığı her şeyin rutine dönüştüğü durumlarda ağırlı da olsa bir çeşitlilik sağlayabilmektedir (Crowe, 1995).

Kıskançlık, kıskanç bir kişinin partneri üzerinde derin etkileri olan bir durumdur. Kişiler kendilerinden daha ziyade var olan kıskançlık durumundan daha fazla acı çekebilmektedirler (Crowe, 1995). Hatta kıskanç kişi müdahaleci fanteziler ve korkular, takıntılı ve mantıkdışı ilişkiler tarafından kafası karışmış bir hale dönüşebilmektedir (Scheinkman, 2010).

Kıskançlık birbiriyle ilişkili duygusal, davranışsal ve bilişsel karmaşık bir süreçtir. Aynı zamanda kıskançlık sadece duygu (öfke), davranış (rekabet) veya düşünce (korumayı arzulama) gibi bir şey olarak görülmemektedir. Yani sadece temel ya da karmaşık bir duygu değildir (White, 1981).

Bilişsel kıskançlık kişinin partnerinin rakibiyle ilişkisinin var olduğuna dair şüpheleri ve partnerinin başka birisini cezp etmesiyle ilgili sıkıntılarıyla, duygusal kıskançlık korku, öfke, güvensizlik üzüntü gibi hislerle; davranışsal kıskançlık ise partneri izlemek, eşyalarını karıştırmak gibi davranışlarla kendini gösterebilmektedir (Pfeiffer ve Wong, 1989).

Kıskançlık genelde gıpta(envy) ile karıştırılmaktadır. Aslında bu kelimeler birbiri ile ilişkili olmasına rağmen birbirinden farklı deneyimlerdir. Gıpta eden kişi diğer kişinin sahip olduğu başarı, güzellik ve güç gibi özelliklerinin kendisinde de olmasını istemektedir. Fakat kıskançlık sevilen kişinin rakibine kaptırmayla ilgili duyulan korkuyla alakalıdır. Kıskanan kişi sadece partneri ya da rakipleri ile ilgilenir, onun sahip olduğu ya da sahip olmadığı özelliklerle ilgilenmez. Bu yüzden kıskançlık iki kat daha fazla acı verici bir durumdur. (Scheinkman, 2010).

2.4.2.Kıskançlık Tetikleyicileri

Çok çeşitli kıskançlık tipleri olmasına rağmen romantik kıskançlık yakın ilişkilerde daha problemlili olabilmektedir. Kıskançlık duygusunu artıran olaylar oldukça yoğundur (Fleischmann ve diğlerleri, 2005).

Kıskançlık sosyal bir fenomendir. Kıskançlık belirtisi, sembolik bir uyarıcıya karşı verilen bir tepki olarak da görülebilmektedir. Bu uyarıcı öznel yorumlardan kaynaklı bireysel anlamlara sahiptir. Kıskançlık iki faktörü bünyesinde barındırmaktadır. İlki kıskanç bireyin ilişki tanımlamasıyla çelişen partnerinin hayali ya da gerçek olan davranışlarının bireysel yorumlanmasını içermektedir. İkincisi ise ilişkinin bireysel olarak değerlendirilmesidir. Birinci faktör için sadece cinsel bir durum olması gerekmemektedir. Kıskançlık birisinin çocuklarından, meslektaşlarından ya da sosyal aktivitelerden de doğabilmektedir (Hansen, 1985).

Kıskançlık tetikleyicisi olarak çok fazla taktik kullanılmaktadır. Kullanılan en yaygın taktikler ise geçmiş ilişkisi hakkında konuşma, mevcut ilişkisi hakkında konuşma, diğler bir kişi ile flört ya da cinsel içerikli iletişim, flört etme, rakipler hakkında yalan söyleme şeklinde karşımıza çıkmaktadır (White, 1980).

Sheets, Fredendall ve Claypool (1997) ise kıskançlığın doğmasına neden olabilecek dört ipucu belirlemiştir. Bunların her biri taktiksel durumlardır. Bunlar; partnerin başka birisine ilgi göstermesi, başka birisinin partnere ilgi göstermesi, partnerin önceki ilişkisindeki partneriyle iletişim kurması ya da onun hakkında konuşması ve şüphe uyandıran durumlardır.

Kıskançlık kendiliğinden de gelişebilmektedir. Yani insanlar özgüvenlerini artırabilmek için kasıtlı olarak kıskançlığı artırabilmektedir (White, 1980). Mesela ilişkide kendisini yetersiz hisseden ya da kıskanç, şüpheli ve korkan kişiler güven ve özgüven kazanabilmek için daha fazla kıskançlık yaratabilmektedir. Hatta bu duyguları yaşayan kişiler kıskançlığa daha yatkın olabilmektedir (Mathes ve Severa, 1981). Aynı

zamanda öfkeli ya da sinirli kişiler kasıtlı bir şekilde partnerini yaralayan ya da duygusal sıkıntı yaşamasına neden olan kıskançlık yarattıklarını söylemektedir (White, 1980).

Kıskançlığa sebep olan bir diğer durum ise kontrol elde etme çabasıdır. Yani kişi ilişkide varlığını çekici hale getirebilmek ve partnerinin buna inanmasını sağlamak için kontrol elde etmeye çalışmaktadır (Fleischmann ve diğerleri, 2005). Bir bakıma kıskanç kişi, ilişkiyi devam ettirebilmek için kıskançlığı güç elde etme taktiği olarak kullanabilmektedir (White, 1980).

Kıskançlığa neden olan diğer bir durum ise ilişkinin yoğunluğu veya uzunluğudur. Kıskançlık ilişki sürdürülürken çeşitli yararlı ya da zarar verici fonksiyonlara neden olabilmektedir. Çünkü kıskançlık yoğunluğu ve kıskançlığın ifadesi ilişki ilerledikçe artmaktadır. Hatta zaman içerisinde partnerler arasında bağımsızlığın artmasından dolayı uzun süreli ilişkilerde kıskançlığın daha fazla olduğu bulunmuştur (Aune ve Comstock, 1997).

Kıskançlık aynı zamanda kıskançlığın ifade edilme şekli ya da kıskançlık deneyimi tarafından etkilenmektedir (Guerrero ve Afifi, 1999). Örneğin ciddi bir ilişki içinde bulunan çiftler daha gündelik ilişki içinde olanlara göre daha fazla kıskançlık yaşamaktadırlar (Aune ve Comstock, 1991). Yani ilişki süresi ve bağlılık kıskançlığın artmasına neden olabilmektedir.

Kıskanılan şeyler çok fazla farklılık gösterebilmektedir. Mesela bir arkadaş, aile, eski eş, önceki evlilikten bir çocuk ya da eskiden özel duygular hissedilen kişi de olabilmektedir. Bazen kıskanılan şey bir insanın dışında bir durum da olabilmektedir. Bu durum kıskanan kişiye dışlanmış hissi yaşatabilir ya da ondan daha öncelikliymiş gibi bir hava oluşmasına da neden olabilir. Bu durum iş, hobiler, evcil hayvanlar, internet, master programı ya da zaman harcanan şeyler olabilmektedir (Scheinkman, 2010).

Kıskançlığın devam etmesine neden olan bir diğer durum ise eşlerin kıskançlığı bir iletişim tarzı haline getirmiş olmalarından kaynaklanabilmektedir. İlişkide ortaya çıkan kaygılar bireyin daha asık suratlı, daha fazla saldırgan olmasına neden

olabilmektedir. Bunun karşısında birey partnerine ya karşı gelmeyi ya da partnerinden uzaklaşmayı tercih etmektedir. Fakat bu durum kıskanç kişinin daha fazla şüphe duymasına neden olmaktadır (Crowe, 1995).

Hatta asık suratlı partnerine mesafe koymayı ya da geri çekilmeyi tercih etmesi her iki tarafın da kutuplaşmasına neden olabilmektedir. Bu da tabiki öfkeli ve mutsuz bireylerin olmasına ve karşılıklı anlaşmazlığın artmasına ortam hazırlamaktadır (Crowe, 1995). Kıskançlık durumunda verilen iletişim örüntüleri üzerine yapılan çeşitli çalışmalarda kıskançlık hissi yaşayanların; dağıtıcı iletişim, mesafe koyma davranışları gösterdiği saptanmıştır (Guerrero ve Afifi, 1999).

Kıskançlığın yoğunluğu artıran bir diğer sebep ise bireyin geçmiş ilişkisinde ihanet olmasıdır (Zandbergen ve Brown, 2015). Bazen kişi kesin bir ihanet durumundan dolayı kendisini tehdit altında hissedebilmektedir. Hatta kişiler geçmiş ilişkisinde ihanete uğradıysa ya da aile içinde ihanete tanık olmuş ise kıskançlığa karşı daha savunmasız olabilmektedir (Scheinkman, 2010).

Murphy, Vallacher, Shackelford, Bjorklund ve Yunger (2006) tarafından yapılan bir araştırmada özellikle erkekler için geçmiş ilişki yaşantılarının ihanet konusunda duyulan sıkıntının önemli bir belirleyicisi olduğu bulunmuştur. İhanetin içeriğinden dolayı bireyler ihanetle karşılaştıkları zaman cinsiyet farklılıkları daha belirgin bir şekilde görülmektedir (Zengel, Edlund ve Sagarin, 2013).

Bazen ortada ihanet olmayabilmektedir. Fakat kişi daha unutkan ya da dikkati dağınık olabilmektedir. Bu da kıskanç kişinin yanlış bir şeylerin olduğu yönünde hassaslaşmasına neden olabilmektedir. Hatta daha da ileri giderek kıskanç kişi, bazen fantezileri ya da kendi yaptığı hatalarla meşgul olabilmektedir. Bu yüzden ortada ihanet ya da herhangi bir işaret olmamasına rağmen kafasında bir şeyler üretebilmektedir (Scheinkman, 2010).

Bazen kıskanç kişi devamlı olarak aşk üçgeninde üçüncü bir kişinin olabileceğini düşünebilmektedir. Bu da artan bir şekilde obsesif haline dönüşmesine neden

olabilmektedir. Çünkü kıskanç kişi kafasındaki şüphelerle ve ortada kesinliği olmayan bir düşünce yapısıyla sürekli olarak kendisini tahrik etmektedir. Hatta partneri ona güvence verebilmekte veya kanıtlarla onu ikna etmeye çalışabilmektedir. Fakat buna rağmen kıskanç kişinin korkuları daha fazla ağır basmakta (Scheinkman, 2010) ve bu obsesyonları devam ettirebilmektedir

2.4.3.Kıskançlık Çeşitleri

Kıskançlık çalışmalarda normal ve hastalıklı olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Normal kıskançlık algılanan bir tehdit, partnere ya da bir olaya karşı tepkidir. Buna tepkisel kıskançlıkta denilmektedir (Marazziti ve diğerleri, 2003). Normal kıskançlık ilişkinin dışında gerçekleşen halka açık olarak tanımlanan yerde meydana gelmektedir. Normal kıskançlık durumunda partner kırılmış, üzgün hissedebilmekte hatta kıskançlıktan dolayı acı çekebilmektedir (Crowe, 1995). Bu kıskançlık bütün suçlar, özellikle de cinsel olayları barındıran suçlar tarafından tetiklenebilmektedir (Marazziti ve diğerleri, 2003).

Normal kıskançlığın araştırmalarda yer aldığından daha yaygın olduğu tahmin edilmektedir (Tarrier ve diğerleri, 1990). Mullen ve Martin (1994) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada katılımcıların hepsi yaşamı boyunca kıskançlık deneyimi yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Bu çalışmada 351 katılımcının 164'ü yüksek seviyede kıskançlık yaşadığını, 66'sı ise önemli derecede kıskançlıkla ilgili kaygılarının olduğunu ifade etmişlerdir.

Bir diğer kıskançlık türü olan hastalıklı kıskançlığın iyi bir şekilde anlaşılabilmesi için normal kıskançlık ve hastalıklı kıskançlığın arasındaki farkın iyi bir şekilde ortaya konulması gerekmektedir. Hastalıklı kıskançlıkta kıskanç kişinin şüphelendiği durum halka açık değildir yani diğer kişiler tarafından kabul edilmemiştir (Crowe, 1995).

Hastalıklı kıskançlığın temelinde kıskanç kişinin sadakatsizlikle ilgili şüphe ve inançları vardır. Kıskanç kişi şüphelerini güvenilir kanıtlara dayandırmamaktadır. Hatta

çoğu zaman bu şüpheler irrasyonel düşünceler eşliğinde devam etmektedir. Bu kıskançlık düşünceleri durumlar, zaman ve rakipler arasında genelleştirilebilmektedir (Tarrrier, Beckett, Harwood ve Bishay, 1990).

Bu kıskançlık türünde kıskanç kişi kafasında oluşturduğu durumlara kendini ikna etmeye çalışmaktadır. Zamanla kafasındaki soruları tekrarlayarak partnerinin günlük hareketlerini en ince ayrıntıya kadar sorgulayabilmektedir. Hatta partnerinin günlüğünü, çantasını, kıyafetlerini karıştırabilmekte ve gizli bir şekilde kanıt arayabilmektedir. Bazı durumlarda daha da ileriye giderek dedektif kiralayıp partnerini takip ettirebilmektedir. Hatta kişi zaman zaman alkol tükettiği zaman şiddet de uygulanabilmektedir (Crowe, 1995). Görüldüğü gibi hem kıskanç kişi hem de partneri açısından çok fazla sıkıntı yaratabilmektedir.

Genellikle bu tür kıskançlığa sahip kişiler kıskançlıktan dolayı bu düşüncelere sahip olduklarını kabul etmemektedirler. Hatta bu düşünceler sanrısallık hale gelmezse kıskanç kişi inandığı konulara kendi kendini daha da fazla inandırabilmektedir. Bazı durumlarda bu kişiler zaman geçtikçe şüphelerinde haklı oldukları konusunda başkalarını ikna etme yolunu seçmektedirler (Crowe, 1995).

Hastalıklı kıskançlık bilişsel, davranışsal ve duyuşsal alanlarda gösterilen tepkilerle gerçekleşmektedir. Diğer yandan bu kıskançlık, partnerini kaybetme korkusu, rakipleri ile ilgili asılsız şüphelerle ilgili çok boyutlu duygusal kompleks halinde olmaktadır (Tarrrier ve diğerleri, 1990). Hatta zaman zaman bu kıskançlığa sanrısallık kıskançlık gibi psikozlar da eşlik edebilmektedir (Crowe, 1995).

Diğer yandan Graff-Radford, Whitwell, Geda ve Josep (2012)'e göre ise kıskançlık, sanrısallık, patolojik ve hastalıklı olmak üzere 3'e ayrılmaktadır. Sanrısallık kıskançlık Othello sendromu olarak da adlandırılabilir. Hatta sanrısallık kıskançlık genellikle kronik alkol bağımlılığı ya da bunama ile ilişkili bulunmaktadır.

Diğer bir tür olan patolojik kıskançlık ise, Obsesif kompulsif bozuklukla ilişkili otomatik varsayımlardan kaçınmak için ortaya çıkmaktadır (Marazziti ve diğerleri, 2003).

Patolojik kıskançlık, düşünceleri, hisleri ve davranışları değişen partnerin ihanete dair doğruluğu olmayan şüpheleri olarak tanımlanan bir semptomdur. Bu türde düşünceler herhangi bir güvenilir kanıtlarla desteklenmemektedir. Hatta bu kıskançlıkta kişinin kendisinin ve partnerinin yaralanmasına neden olmaktadır. Çoğu zaman kişi sıklıkla partnerini ihanetle itham etmektedir. Hatta şüphelerinde haklı olduğunu kanıtlamaya çalışmaktadır. Diğer yandan bu kıskançlık türünde tartışmalar sözel ve fiziksel şiddetle hatta bazı ciddi olaylarda cinayetle sonuçlanabilmektedir (Marazziti ve diğerleri, 2003; DeSteno, Valdesolo ve Bartlett, 2006). Görülmektedir ki bu kıskançlık türü yaşanması ve sonuçları açısından çok sıkıntılı olabilmekte ve ciddi durumlara dahi neden olabilmektedir.

Ayrıca kıskançlık psikiyatrik bozukluğa sahip olan ya da herhangi bir semptomu olmayan bireyleri de etkileyebilmektedir ve kötü bir şekilde sonuçlanabilmektedir. Kıskançlık obsesyonların olması veya ego uyumsuzluğu olması halinde obsesyonel kıskançlık olarak karşımıza çıkabilmektedir (Marazziti ve diğerleri, 2003).

2.4.4. Kuramların kıskançlığa bakış açısı

Bugüne dek yürütülmüş olan çalışmalara bakıldığında, kıskançlıkla ilişkisi en çok sorgulanan değişkenlerden birinin cinsiyet olduğu göze çarpmaktadır (Hansen, 1985). Kıskançlıkta da cinsiyete dayalı olarak farklılıklar görülebilmektedir. Bu farklılıklar genel romantik ilişkiler, kıskançlık kavramı ve cinsiyetler hakkında sosyal olarak elde edilen inanç sisteminin bir sonucu olarak görülmektedir (Ward ve Voracek, 2004; DeSteno ve Salovey, 1996; Harris ve Christenfeld, 1996).

Kıskançlık hem kadınları hem de erkekleri etkileyebilmektedir (Harris, 2003). Çeşitli kıskançlık mekanizmaları kadınlar ve erkeklerde ihanete uğrama ya da terk edilmeye ilgili çeşitli ipuçları sonucunda etkinleşmektedir (Confer ve Cloud, 2011). Erkekler cinsel ihanetten, kadınlar ise duygusal ihanetten endişelenmektedir (Harris, 2003). Kadınların ve erkeklerin kıskançlıklarının altında farklı nedenler bulunmaktadır.

Kıskançlıktaki cinsiyete dayalı farklılıkları ve altında yatan nedenleri açıklayan iki yaklaşım bulunmaktadır. Bunlar evrim teorisi ve sosyal bilişsel kuramdır.

Olumsuz bir duygu durumu olarak kabul edilen ve patolojik bir boyutunun olduğu düşünülen kıskançlığa evrim kuramcıları farklı bir bakış açısı ile yaklaşmaktadır (Demirtaş, 2004). Evrim teorisine göre kadın ve erkeklerin insan evrimi esnasında farklı üreme zorlukları vardır. Bundan dolayı kadınlar ve erkekler farklı kıskançlık özellikleri sergilemektedirler (Ward ve Voracek, 2004) ve kadınlar ve erkeklerin kıskançlığının altında farklı düşünceler yer almaktadır (Buss, Larsen, Westen ve Semmelroth, 1992). Bu yüzden cinsiyet farklılıkları romantik ilişkilerde koruyucu bir model olarak tanımlanmaktadır (Zandbergen ve Brown, 2015).

Bu teoriye göre insanlar yakın ilişki bağına koruyabilmek için dizayn edilmiş temel uyum mekanizmasıyla yaratılmışlardır ve onun sayesinde üreme sağlanmaktadır (Buss ve diğerleri, 1992). Aslında kıskançlık çiftlerin ilişkilerini sürdürmeleri, üremelerini ve çocuklarını büyütmelemlerini sağlayan işlevsel ve yararlı bir duygu ve davranış olarak görülmektedir (Demirtaş, 2004).

Bu teoriye göre de kadınlar ve erkeklerin kıskançlık düşünceleri arasında farklılıklar bulunmaktadır. Kadınların kıskançlık ifadeleri erkeklerin uzun süreli yatırımları hakkındaki ipuçlarına odaklanma eğilimindedir (Buss ve diğerleri, 1992) ve kadınların kıskançlık duygularının altında kendilerini garanti altına alma düşünceleri söz konusudur.

Diğer yandan erkekler daha çok babalığa ait belirsizlikten dolayı (çocukların kendisine ait olmadığından şüphelenme gibi) cinsel kıskançlık, kadınlarda ise daha çok ebeveynliğe dair yapılan yatırımdan dolayı (eşinin kendisinden ayrılırsa çocuklarına nasıl bakacağı konusundaki kaygılar vs.) duygusal kıskançlık görülebilmektedir (Buss ve diğerleri, 1992).

Literatür incelendiği zaman kıskançlığı açıklamaya yönelik yapılan çalışmalar evrim teorisine, kişilik özellikleri ve ilişki geçmişine odaklanmaktadır. Duygusal ve

cinsel ihanetteki cinsiyet farklılıkları üzerine yapılan kültürlerarası çalışmalar incelendiğinde evrim teorisinin kıskançlık ile ilgili açıklamalarıyla tutarlı olduğu görülmektedir (Zandbergen ve Brown, 2015).

Yapılan çalışmalar duyguların niteliklerinin kültürel farklılıklarına vurgu yapsa da kültürel çeşitliliğin bireylerin kıskançlık duygularının niteliğini nasıl etkilediği konusundaki farklılıklara değinmemektedir. Ayrıca çalışmalar da cinsiyetin, duygusal ihanet kıskançlığının, toplumsallık ve bireyselliğin ise cinsel ihanet kıskançlığının güçlü bir yordayıcısı olduğu görülmektedir (Zandbergen ve Brown, 2015).

Diğer yandan sosyal bilişsel kuramcılar romantik ilişkilerde yaşanan cinsiyet farklılıklarına sosyal öğrenme ve sosyal biliş açısından açıklama getirmektedirler (Ward ve Voracek, 2004). Bu kurama göre cinsiyet farklılıkları evrim yoluyla öğrenilmemektedir (DeSteno ve Salovey, 1996; Harris ve Christenfeld, 1996).

İnsan davranışlarındaki cinsiyet farklılıkları erkeksi ve kadınsı roller içinde sosyalleşmenin etkisinden dolayı oluşmaktadır. Sergilenen bu rollerin anlaşılabilmesi şema, inançlar ve kodlar gibi bilgi yapılarıyla gerçekleşmektedir. Bu kurama göre cinsiyete dayalı davranışların anlaşılabilmesi için, kişinin sosyal olarak elde ettiği cinsiyete dayalı inanç sistemi önemli olmaktadır (Ward ve Voracek, 2004).

Aynı şekilde DeSteno ve Salovey (1996) de evrimsel yaklaşımın cinsiyet farklılıkları ile ilgili görüşlerini kabul etmesinin yanında kültürün de insan üzerinde etkili olduğunu ifade etmektedir. Aynı şekilde Hupka ve Bank (1996) da cinsiyet farklılıklarının sadece doğuştan belirlenmediğini ve evrim yoluyla edinilmesinin mümkün olmadığını kabul etmektedir. Toplumların geleneksel olarak dayattıkları normlarının etkisinin daha fazla olduğunu kabul ederek sosyo-kültürel bakış açısıyla yaklaşmaktadır.

Bunların yanında sosyo-kültürel kuramın bakış açısıyla tutarlı olarak kültürel değerlerin romantik ilişkilerde bireysel kıskançlık ifadeleri üzerinde etkisinin olduğu bulunmuştur (Zandbergen ve Brown, 2015). Kıskançlık kişiden kişiye, durumdan duruma

ya da kültürden kültüre değişen bir şey olarak karşımıza çıkmaktadır (White, 1981). Yani kıskançlığın ifade edilmesi ya da bastırılması kültürden kültüre göre değişebilmektedir. Mesela kıskançlık Anglo Saksonlara göre genellikle tehlikeli ve tatsız duygular olarak görülürken, Latin kültüründe aşkın bir ifadesi olarak algılanmaktadır (Scheinkman, 2010).

İnsanoğlu çeşitli problemlerle karşılaşabilmektedir. Bu problemlerden birisi de üremeyi ve hayatta kalmayı kolaylaştırmayı sağlayabilmek için partner ilişkisini sürdürebilmektir (Buss ve Haselton, 2005). Bu problemlerin çözülebilmesi için gerçekleştirilen psikolojik uyum sağlama davranışlarından birisi de kıskançlıktır. Kıskançlık duygusu romantik ilişkilerde şiddetin nedenleri olarak da karşımıza çıkmaktadır.

Evrin kuramcılarına göre şiddet içerikli davranışlara neden olan kıskançlığın sergilenmesinde kızlar ve erkekler arasında farklılıklar bulunmaktadır. Onlara göre kızlar ve erkekler kıskançlığın yoğunluğu veya sıklığı konusunda farklılık göstermemektedirler ancak ihanet türlerine karşı hassas olmaları ve bunlara verdikleri tepkiler noktasında farklılıklar söz konusudur (Michalski ve Shackelford, 2010).

Aynı şekilde Buss ve diğerleri (1992)'ne göre kadınlar doğası gereği doğurganlığa sahiptir. Erkekler doğacak olana çocuğun babasının kendisi olup olmaması konusunda tamamen emin olamayabilmektedirler. Bir kadın başka bir erkekle etkileşim içerisinde olduğu zamanda erkekler cinsel ihanete uğrama hissine kapılabilmektedirler.

Diğer yandan kızlar da erkeklerin aksine duygusal ihanete karşı çok fazla hassas olma durumundadırlar. Bundan dolayı kıskanç kızların partnerlerine karşı duygusal istismar uygulaması daha olasıdır. Görüldüğü gibi kıskançlık uyum sağlayabilme fonksiyonu olan bir duygu olmasına rağmen çok yoğun kıskançlık duygusu ciddi şiddet türlerinin ortaya çıkmasına yol açabilmektedir (Wolfe, Scott, Reitzel-Jaffe, Wekerle, Grasley ve Straatman, 2001).

Yapılan çalışmalara bakıldığında zaman kıskançlığın birçok değişkenle bağlantısının olduğu görülmektedir. Kıskançlık saldırganlık, şiddet ve çatışmaların önemli

sebeplerinden birisidir (Wilson Jocic, ve Daly, 2001; Yoshimura, 2004; Fleischmann ve diğlerleri, 2005). Kıskançlık, madde bağımlılığı, intihar davranışları, psikozlar ve obsesif kompulsif bozukluk gibi çeşitli sağlık problemleri ile ilişkili olabilmektedir ve genellikle klinik vakalarda da karşımıza çıkabilmektedir (Ecker, 2012; Marazziti ve diğlerleri, 2003; Muzinic ve diğlerleri, 2003).

Yapılan başka bir çalışmada bağlanma stilleri ve kıskançlığın özelliği arasında ilişki olduğunu bulmuştur (Marazziti ve diğlerleri, 2010). Kişilik yapısı kıskançlığın ifade edilmesinde etkili olmaktadır. Buunk (1997) kıskançlık ile nörotizm, sosyal kaygı, katılık, düşmanlık arasında ilişki olduğunu bulmuştur. Stieger, Preys ve Voracek (2012) da çalışmalarında düşük özsaygının kıskançlıkla ilişkili olduğu bulunmuştur.

Kıskançlığın facebook kullanımı (Tandoc, Ferrucci ve Duffy, 2015), bağlanma stili ve depresyon (Radecki-Bush, Farrell ve Bush, 1993), ihanet tipleri (Schützwohl, 2004) ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Aynı zamanda patolojik kıskançlığın kıskançlık yoğunluğu, bağlanma, aşk stili ve kişilik yapısı ile ilişkili olduğu bulunmuştur (Costa, Sophia, Sanches, Tavares ve Zilberman, 2015).

Öyle görölüyorki çok yoğun bir duygu olarak karşımıza çıkan kıskançlık, insanların davranışlarını, hareketlerini, insanlarla ilişkilerini etkileyen sosyal bir fenomendir. Romantik ilişkilerde de en önemli mutsuzluk kaynağı olarak görölmektedir. Bu yüzden içinde aşk, nefret, öfke gibi birçok duyguyu barındıran kıskançlık, romantik ilişkilerde istismarın yaşanmasına ortam hazırlayabilmektedir.

2.5. Romantik İlişkilerde İstismar İle İlgili Yapılan Araştırmalar

2.5.1. Yurtdışında Konu İle İlgili Yapılmış Araştırmalar

Güney Amerika'da üniversite öğrencileriyle yapılan bir araştırmada romantik ilişkisinde psikolojik istismara uğramış bireylerin daha düşük özsaygıya sahip olmalarının ve ya anne ya da babası tarafından psikolojik istismara maruz kaldıkları bir

aile ortamından geldiklerini ifade etmelerinin daha muhtemel oldukları da bulunmuştur (Pipes ve LeBov-Keeler, 1997).

Ergen ve genç yetişkin evli kadınlarla katılımcılarla gerçekleştirilen bir araştırmada romantik ilişki şiddeti ve zihinsel sağlık arasındaki ilişki araştırılmıştır. Ergenlerde sadece kaygı ve depresyon arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulunurken, genç yetişkinlerde hem partner şiddeti ile kaygı ve depresyon arasında hem de kaygı ve depresyon arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu bulunmuştur. Aynı zamanda partner şiddeti ile evlilik durumu arasında da önemli bir bağlantının olduğu da bulgular arasındadır (Leaman ve Gee, 2006).

Amerika’da yapılan bir araştırmada gençlerde ilişkisel güvensizlik, reddetme hassasiyeti ve flört şiddeti uygulama ve şiddete maruz kalma arasındaki ilişki araştırılmıştır. Sonuçlar ilişkisel güvensizliğin red duyarlılığı ve flört şiddeti uygulama arasındaki ilişkiyi yordadığı ve flört ilişki kurbanı olma ile ilişkili olduğu bulunmuştur (Volz ve Kerig, 2010).

İspanya’da yaşları 18 ile 68 yaşları arasında değişen kadınlarla gerçekleştirilen bir araştırmada yakın partner şiddeti ile depresyon semptomlarını belirleyen kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amaçlanmıştır. Sonuçlar depresyon semptomları ortaya çıktıktan sonra partner şiddeti kurbanı olanların olmayanlara göre daha fazla yakınlık problemleri yaşadıkları ve daha düşük reddetme özellikleri sergiledikleri bulunmuştur. Partner şiddetinin ciddiyetinin bilişsel çarpıtma, şüphecilik, sınırlandırma ifadeleri ve yakınlık problemleri ilişkili bulunmuştur. Aynı zamanda ilişkinin süresi ile reddetme arasında negatif bir ilişki olduğu da sonuçlar arasındadır (Torres, 2013).

Yaşları ortalama 27 olan katılımcılarla yaş ve cinsiyetin, romantik ilişkide meydana gelen duygusal istismarı yordayıcı gücü araştırılmıştır. Daha genç erkeklerin daha yüksek seviyede duygusal istismara maruz kaldıkları ve yaşları ilerledikçe duygusal istismarın azaldığı bulunmuştur. Aynı zamanda duygusal istismarın yaşı küçük olanlar arasında daha yaygın olduğu ve kadınların erkeklere kıyasla daha az duygusal istismara maruz kaldıkları da bulgular arasındadır (Karakurt ve Kristin, 2013).

Üniversite öğrencileri ile gerçekleştirilen bir araştırmada fiziksel flört şiddeti ile cinsiyet, baş edebilme, şiddete karşı tutum ve flört şiddeti kurbanı ya da uygulayanı olma arasındaki ilişki araştırılmıştır. Duygusal bozukluk ifadelerinden kaynaklanan fiziksel flört şiddetinin, fiziksel şiddet uygulama sıklığı ve ilişkiyi sonlandırma ile ve kadınlar arasında şiddeti kabul edici tutumla ilişkili olduğu bulunmuştur. Aynı zamanda partnerini kontrol etme amacıyla gerçekleştirilen fiziksel şiddetin fiziksel şiddeti kabul edici tutumla bağlantılı olduğu sonuçlar arasındadır. Savunmadan kaynaklanan fiziksel şiddetin, ilişkiyi bitirme ilişkili olduğu da görülmektedir (Kelley, Edwards, Dardis ve Gidycz, 2014).

Nijerya'daki bir üniversitede gerçekleştirilen bir araştırmada partner şiddeti ile kişilik bozuklukları ve bağlanma problemleri arasındaki ilişki araştırılmıştır. Psikotizm ve nevrozizm kişilik özelliğinin flört şiddetinin bir yordayıcısı olduğu bulunmuştur. Aynı zamanda kişilik özellikleri ve psikopatoloji arasında ve kişilik ve flört şiddeti arasında önemli bir bağlantı olduğu da bulgular arasındadır (Boladale, Yetunde, Adesanmi, Olutayo ve Olanrewaju, 2015).

2.5.1.1. Romantik ilişki istismarı ve affetme ile ilgili araştırmaları

Romantik ilişki şiddeti yaşayan 502 kadın üniversite öğrencisiyle online olarak gerçekleştirilen bir çalışmada fiziksel ve psikolojik şiddet ile ruhsal ve suça özgü affetme arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma sonuçları yakın ilişki şiddeti yüksek seviyede kaçınma ve öç alma, düşük seviyede cömertlik, kendini affetme, diğerlerini affetme ve kontrol edilemez durumları affetme ile ilişkili bulunmuştur. Psikolojik şiddete maruz kalan kadınlar, hata işleyen kişiden kaçınmaktadır ve psikolojik şiddete maruz kalmayanlardan daha az seviyede diğerlerini ve kontrol edilemez durumları affetmeyi sergilemektedirler (Davidson ve diğerleri, 2014).

Yaşları ortalaması 19.8 olan 85 kadın üniversite öğrencisinin katılımıyla gerçekleştirilen başka bir araştırmada flört ilişkisinde yaşanan çatışmalarla ilgili depresif belirtiler ve affetme arasındaki ilişki değerlendirilmiştir. Flört ilişkisinde istismara maruz

kalan kadınların partnerlerini affetme olasılığının daha az olduğu ve bunun yüksek seviyede depresif belirtilerle bağlantısının olduğu bulunmuştur (Ysseldyk, Matheson ve Anisman, 2008).

Affetme ile ilgili yapılan başka bir çalışma affetmeye dair içsel/öznel ve dışsal/nesnel algılamaları test etmeyi amaçlamıştır. Katılımcılardan romantik partnerleri tarafından yaralandıkları durumları tanımlamaları istenmiştir. Romantik ilişkide yaşanan olayların şiddetinin oranları hem nesnel hem de öznel olarak affetmeyi açıklamada etkili olduğu bulunmuştur (Fincham ve diğerleri, 2005).

Üniversite öğrencileriyle gerçekleştirilen bir çalışmada beklenti ihlal etme teorisi ve yatırım modelinin, birlikte affetme ve affedici iletişimi yordamada nasıl çalıştığı araştırılmıştır. İlişkide kurban durumunda olan katılımcılar ilişkilerini yüksek kaliteli olarak görmekteyse, iyi bir ilişki yatırımı mevcut ve ilişkide algılanan suç daha az ise affetme olasılığının daha fazla olduğu bulunmuştur (Guerrero ve Bachman, 2015).

Flört ve evlilik ilişkisinde affetme eğilim, affetme iletişimi ve ilişki doyumunun arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışmada yapılan bir suçtan sonra affetmeye dair tavırları ve inançları ile belirli bir ilişkide genel tepki eğilimleri araştırılmıştır. Sonuçlar flört ilişkisinde sözel olmayan (sarılma ve öpme gibi) ve ifade etme ('seni affettim') gibi affetme stratejilerinin kullanıldığını, evli bireylerin karşı tarafı affedeip affetmemesinde yapılan hatanın ciddiyetinin en önemli faktör olduğu görülmektedir (Sheldon, Gilchrist-Pettyve ve Lessley, 2014).

Sadece üniversite öğrencileriyle değil, farklı örneklem grupları ile de gerçekleştirilen araştırmalar mevcuttur. Romantik partnerine şiddet uygulamış ve mahkeme kararı ile müdahale programı içinde bulunan katılımcılarla gerçekleştirilen araştırmanın amacı affetmenin kurban ve suçlu arasındaki ilişkiyi bulmaktır. Kadınlarda empati ve genel dindarlığın affetme ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Baskın erkeklerin affetmesinin daha olası olduğu fakat psikolojik problemleri olanların daha az affetmeyi gerçekleştirdiği görülmektedir (Tsang ve Stanford, 2007).

Partnerleri tarafından şiddete maruz kalmış, aile içi şiddet sığınma evlerinde bulunan ve kadınların partnerlerine dönme niyeti üzerinde, affetme rolünün araştırıldığı çalışma gerçekleştirilmiştir. Affetmenin, partnerine dönme niyeti üzerinde ve diğer değişkenler üzerinde etkili olduğu bulgular arasındadır. Kadınların istismar yaşantısına devam etme ve partnerine karşı öfkesini bir kenara bırakma derecesinin partnerlerine dönme niyeti üzerinde önemli bir role sahip olduğu bulunmuştur (Gordon ve diğerleri, 2004).

Yaşları 60 ile 80 arasında değişen 21 kadın katılımcı ile gerçekleştirilen bir araştırmada yakın partner şiddeti boyunca katılımcıların affetme yaşantılarını belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu çalışmada ilk önce kimi affedeceğini keşfetme ihtiyacı (çocuklarını, kendilerini, partnerlerini), ikincisi başkalarını çeşitli yollarla affedilmesinin keşfedilmesi belirlenmeye çalışılmıştır. Sonuçlar katılımcıların affetme, unutmama, hatırlama, affetme ve affetmeme arasında kalma ihtiyacını keşfetme gibi ikilemler arasında kaldıklarını göstermektedir. Affetme yollarıyla ilgili çalışma acı çekme, eziyet, yaşın getirdiği olgunluktan kaynaklanan güç ve hayatta kalma arasındaki bağlantının elde edilmesini sağlamıştır (Band-Winterstein, Eisikovits ve Koren, 2010).

2.5.1.2. Romantik ilişki istismarı ve ilişki doyumu ile ilgili araştırmalar

Yapılan bir araştırmada istismara maruz kalmış ve kalmamış kadınların ilişki yatırımı, doyum, bağlılık, kalite alternatifleri gibi yatırım modeli değişkenleri algılamalarının değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Katılımcıların yaklaşık olarak yarısı romantik ilişkilerinde istismara maruz kalmamıştır. İstismara maruz kalmış ve kalmamış kadınların bağımlılık, yatırım, algılanan alternatif seviyeleri arasında bir farklılık olmadığı ortaya çıkmıştır. Ancak istismara maruz kalmış kadınlar daha düşük seviyede ilişki doyumu yaşadıkları ve ilişkileri hakkında daha fazla olumsuz görüşlere sahip oldukları bulunmuştur (Dardis, Kelley, Edwards ve Gidycz, 2013).

Katz ve diğerleri (2002) tarafından yapılan bir çalışmada sürmekte olan şiddetin sıklığı, şiddetin ciddiyeti ve ilişki doyumu üzerine şiddetin etkisi araştırılmıştır. Sonuçlara

bakıldığı zaman kadınlar ve erkekler kıyaslanabilir sıklıkta şiddet yaşantısı deneyimlemektedirler. Partner şiddetinin bir sonucu olarak kadınlar daha düşük seviyede ilişki doyumu yaşamaktadırlar. Daha ciddi bir flört ilişkisi olan kadınlar daha az ciddi olanlara göre daha az doyum yaşamaktadırlar. Aynı şekilde ilişki durumuna göre kadınlar erkeklere göre daha az ilişki doyumu yaşamaktadırlar.

Flört ilişkisi şiddet kurbanı, ilişki doyumu, zihinsel sağlık problemleri ve şiddet kabul edilebilirliği arasındaki ilişkiyi test etmeye yönelik olarak yapılan bir araştırmada hem kadın hem erkeklerin flört ilişkisi şiddetinin ilişki doyumu ve zihinsel sağlık problemleri ile ilişkili olduğunu göstermektedir. Şiddetin kabul edilebilirliği erkekler için ilişki şiddeti kurbanı olma ve depresyon, kaygı ve somatizasyon gibi zihinsel sağlık problemleri arasındaki ilişkiyi, kadınlar için ise şiddet kurbanı olma ve ilişki doyumu arasındaki ilişkiyi belirlemektedir (Kaura ve Lohman, 2007).

Yapılan başka bir çalışmada üniversite öğrencilerinin, arkadaş ve aile streslerinin psikolojik partner şiddetini artırıp artırmadığı araştırılmıştır. Araştırma bulguları yüksek seviyede arkadaş ve aile stresi yaşayan çiftlerin yaşadıkları psikolojik şiddet seviyesinin artmasının daha olası olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda arkadaş stresinin artmasının zaman içerisinde partner şiddetinin artmasını da yordadığı bulunmuştur. Hem düşük ilişki doyumunun yaşanması hem de arkadaş stresinin olması partner şiddetinin artmasına neden olmaktadır (Shortt, Capaldi, Kim ve Tiberio, 2013).

Shortt, Capaldi, Kim ve Laurent (2010) tarafından yapılan başka bir araştırmada beş yıllık bir süre boyunca yakın partner ilişki şiddeti ve ilişki doyumu arasındaki ilişki üzerinde izlenen olumsuz ve olumlu etkiler test edilmiştir. Erkeklerde zaman içerisinde olumlu duygularının artmasının ilişki doyumunun ve dışsallaştırılmış olumsuz duyguların artmasıyla bağlantılı olduğu bulunmuştur. Kadınlarda ise yüksek seviyede ilişki şiddeti doyumun azalmasına neden olmaktadır.

İlişki bağlanımının yakın ilişki istismarı üzerindeki etkisinin araştırıldığı bir çalışmada, yatırım modeli kullanılarak analiz edilen çalışmanın sonuçları ilişki

doyumunun fiziksel ve psikolojik istismarı belirlediği fakat örtük ilişki inançlarıyla arasında herhangi bir ilişkinin olmadığını göstermektedir (Potthoff ve Babcock, 2015).

2.5.1.3. Romantik ilişki istismarı ve kıskançlık ilgili araştırmalar

Yapılan bir araştırmada fiziksel flört şiddetinin üniversite öğrencisi kadın ve erkekler açısından benzer veya farklı nedenlerinin olup olmadığı araştırılmıştır. Sonuçlara göre hem kadınlar hem de erkekler arasında iletişim zorlukları ve kendini savunmanın fiziksel şiddetin en önemli nedenlerinden olduğu bulunmuştur. Kıskançlık (14.31 oranında) kadınlar tarafından flört şiddetinin nedenleri arasında en sık ifade edilen üç kategoriden birisi olmuştur (Elmqvist ve diğerleri, 2014).

Romantik ilişkilerde devam eden cinsel zorlamaya neden olan değişiklikleri anlayabilmek için cinsel zorlamanın romantik ilişki kalitesi ve flört deneyimleri üzerine etkisini ortaya koymanın amaçlandığı bir çalışma yapılmıştır. Olumsuz etkileşim olarak görülen kıskançlığın sürmekte olan cinsel baskıyı artırdığı bulunmuştur. Cinsel baskı olayı olmadan önce kıskançlığın yaşla birlikte azaldığı fakat baskıdan sonra kıskançlığın artmaya başladığı da bulgular arasındadır. (Collibee ve Furman, 2014).

Yakın ilişki çatışması esnasında ortaya çıkan şiddet üzerine bağlanma ve oyun içeriği tipleri gibi iki grup faktörün etkisini tanımlamak için yapısal eşitlik modellemesi geliştirilerek bir araştırma yapılmıştır. Saldırgan oyun ile kıskançlık ve öfke simülasyonunun olumsuz tepkilerle ortaya çıkan çatışmalar esnasında flört kurbanı olma riskini artırdığı bulunmuştur (Gonzalez-Mendez ve Hernandez-Cabrera, 2009).

Leisring (2013) tarafından üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerinde karşılaştıkları daha az zararlı suçlar, ciddi fiziksel saldırılar ve kısıtlama, aşağılama ve üstünlük kurma gibi duygusal istismarın nedenleri üzerine bir araştırma yapılmıştır. Öfke, duygusal yaralanma karşısında öç alma, partnerinin dikkatini çekmek, kıskançlık ve stresin, istismar uygulanmasının en yaygın sebepleri arasında olduğu bulunmuştur.

Lise öğrencilerinin yaşadıkları romantik ilişkilere yönelik olarak da yapılan çalışmalar söz konusudur. Yapılan bir araştırmada varsayımsal kıskançlığın kadınlar ve erkeklerin çeşitli şiddet davranışları üzerindeki yordayıcı etkisinin cinsiyet farklılıkları açısından test edilmesi amaçlanmıştır. Varsayımsal cinsel ihanete karşı erkeklerin kıskançlıkları cinsel istismarın önemli bir yordayıcısı olarak bulunurken varsayımsal cinsel ve duygusal ihanete karşı kadınların kıskançlığının herhangi bir şiddet davranışının yordayıcısı olmadığı bulunmuştur (Sesar ve diğerleri, 2012).

Giordano ve diğerleri (2010) tarafından fiziksel şiddet uygulamayla ilgili ergenlik dönemi romantik ilişkisinin belirli özelliklerini keşfetmek için bir çalışma yapılmıştır. Sonuçlar kendini ilişkisinde şiddet uygulayan birisi olarak tanımlayan kişilerin diğer kişilere göre daha fazla problematik ilişki dinamikleri ile kıskançlık, sözel çatışma ve aldatma gibi davranışları sergilediklerini ifade ettiklerini göstermektedir.

Sunday, Kline, Labruna, Pelcovitz, Salzinger ve Kaplan (2011) tarafından yapılan araştırma ergenlik döneminde aileleri tarafından fiziksel istismara uğradığını ifade eden genç yetişkinlerle yapılan bir araştırmada, partnerin kıskançlık ve duygu kontrolünün sözel istismarın önemli bir yordayıcısı olduğu bulunmuştur. İstismar geçmişi olanların diğerlerine kıyasla daha fazla fiziksel şiddet ve sözel saldırganlığa sahip olduğu bulgular arasında yer almaktadır.

2.5.2.Yurtiçinde konu ile ilgili yapılmış ilgili araştırmalar

Aslan, Vefikuluçay, Zeyneloğlu, Erdost ve Temel (2008) tarafından flört şiddetine maruz kalma, flört ilişkilerinde şiddet uygulama durumlarının ve bu konudaki görüşlerinin saptanmasına yönelik olarak bir araştırma yapılmıştır. Flört şiddetinin uygulanması, flört şiddetine maruz kalma ve uygulama durumlarına göre öğrencilerin algılarında farklılıklar olduğu bulunmuştur.

Akın, Gülşen, Aşut ve Akca (2012) tarafından Yakın İlişkilerde Şiddetin Öncüleri ölçeği Türkçeye uyarlanması yapıldığı çalışmada bireylerin partnerlerine

uyguladıkları şiddet içeren davranışları için sahip oldukları sorumluluk bilinçlerine yönelik tutumlarının farklı boyutlarının ölçülmesi amaçlanmıştır. 20 maddelik bir ölçme aracı olan Yakın İlişkilerde Şiddet Sorumluluğu Ölçeğinin Minimize etme, şiddeti kabul etme, partneri suçlama ve dışsal faktörleri suçlama olmak üzere şiddet sorumluluğu yapısını oluşturan bu 4 alt boyutun varlığı doğrulanmıştır.

Üniversite öğrencilerinin flört şiddetine yönelik tutumları ile toplumsal cinsiyetçilik tutumları ve narsistik kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelendiği bir tez çalışmasının sonucunda, üniversite öğrencilerinin flört şiddetine yönelik tutumları ile çelişik duygulu cinsiyetçilik düzeyleri, narsistik kişilik özellikleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu, erkeklere ilişkin çelişik duyguları ile flört şiddetine ilişkin tutumları arasında yine pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir (Yumuşak, 2013).

Kılınçer (2012) tarafından yapılan bir tez çalışmada benlik saygısı, kaçınma bağlanma boyutu, cinsiyet, yaş ve ilişkinin süresinin romantik ilişkide maruz kalınan istismarın anlamlı yordayıcıları olduğu saptanmıştır. Kaygı bağlanma boyutu, akademik başarı ve anne-baba birliktelik durumu romantik ilişkide maruz kalınan istismarı anlamlı olarak yordamadığı bulgular arasındadır.

Atakay (2014) tarafından Romantik Yakın İlişkilerde Şiddetin Öncülleri adlı kuramsal bir çalışma yapılmıştır. Bu çalışmada öncelikli olarak yakın ilişkilerde yaşanan şiddete nelerin öncülük ettiğine dair bir kuram olan I-küp teorisi açıklanmıştır. Daha sonra 2013 yılındaki kadın cinayetlerine ilişkin gazete haberlerinin incelenmesiyle yapılmış içerik analizinin bulguları aktarılmış ve bu bulgular I-küp teorisi bağlamında tartışılmıştır. Son olarak şiddetin nasıl önlenebileceğine dair öneriler sunulmuştur.

III. BÖLÜM

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, örneklem, veri toplama araçları, verilerin toplanması ile verilerin analizinde kullanılan istatistiksel yöntem ve teknikler hakkında bilgi verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerinde yaşadıkları istismar ile ilişki doyumu, affetme ve kıskançlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik yapılan ilişkisel tarama modelinde betimsel bir çalışmadır.

Karasar (2012)'a göre tarama modelleri “geçmişte ya da halen var olan bir durumu, var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez. İlişkisel tarama modelleri, iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir”.

3.2. Araştırma Grubu

Araştırma grubunu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Fen-Edebiyat Fakültesi ve İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinden toplam 335 öğrenci oluşturmaktadır. Ölçekler 576 öğrenciye uygulanmasına rağmen, öğrencilerin daha önce flört ilişkisi yaşamamış olması ve doğrulayıcı faktör analizi çalışması esnasında kayıp verilerin atılmasından dolayı sonuçlar 335 öğrenci ile değerlendirilmiştir.

Araştırma grubunu oluşturan öğrenciler uygun/kazara örnekleme yoluyla seçilmiştir. Bu seçimde uygun örnekleme yönteminde zaman, para ve işgücü kaybını önlemek temel amaçtır. Burada araştırmacı, ihtiyaç duyduğu büyüklükteki bir gruba ulaşana kadar en ulaşılabilir olan yanıtlayıcılardan başlamak üzere örneklemini oluşturmaya başlar (Büyüköztürk, 2014).

3.2.1. Araştırma grubunun demografik özellikleri

Araştırmada ulaşılan örnekleme bulunan bireylerin demografik özellikleri tablolar halinde verilmiştir. Araştırmaya lisans düzeyinde öğrenim görmekte olan 335 üniversite öğrencisi katılmıştır.

Tablo 3.1’de araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin cinsiyete göre dağılımı verilmektedir.

Tablo 3.1. Üniversite öğrencilerinin cinsiyete göre dağılımı

Değişkenler	Kategoriler	F	%
Cinsiyet	Kadın	236	70,45
	Erkek	99	29,55

Tablo 3.1’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan toplam 335 öğrencinin 236 ‘sı (% 70,45) kız ve 99’u (% 29,55) erkektir.

Tablo 3.2’de araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin fakültelere göre dağılımı verilmektedir.

Tablo 3.2. Üniversite öğrencilerinin fakültelere göre dağılımı

Fakülte	F	%
Eğitim Fakültesi	246	73,4
Fen Edebiyat Fakültesi	64	19,1
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	25	7,5

Tablo 3.2’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan toplam 335 öğrencinin 246 ‘sı (% 73,5) Eğitim Fakültesi, 64’u (% 19,1) Fen Edebiyat Fakültesi ve 25 ‘sı (% 7,5) ise İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesindendir.

Tablo 3.3’de araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin yaşa göre dağılımı verilmektedir.

Tablo 3.3. Üniversite öğrencilerinin yaşa göre dağılımı

Değişken	Kategoriler	F	%
Yaş	21 ve Altı	195	58,21
	22 ve Üstü	140	41,79

Tablo 3.3’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan toplam 335 öğrencinin 195’i (% 58,21) 21 ve altı ve 140’ını (% 41,79) 22 ve üstü yaş aralığındadır. Üniversite öğrencilerinin tipik yaş ortalamasının 21 yaş civarı olarak görülmesinden dolayı yaş kriteri 21 ve altı, 22 ve üstü olarak ele alınmıştır.

Tablo 3.4.’de araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin yaşa göre dağılımı verilmektedir.

Tablo 3.4. Üniversite öğrencilerinin sosyo-ekonomik düzeye göre dağılımı

Değişkenler	Kategoriler	F	%
Sosyo-Ekonomik Düzey	0-1000 TL	38	11,34
	1000-2000 TL	122	36,42
	2000-3000 TL	117	34,93
	3000-4000TL	29	8,66
	4000-5000 TL	13	3,88
	5000 ve üzeri	16	4,78

Öğrencilerin ailelerinin gelirlerinin yer aldığı Tablo 3.4’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan toplam 335 öğrencinin 38’i (% 11,34) 0-1000 TL, 122’si (% 36,42)

1000-2000 TL, 117'si (%34,93) 2000-3000 TL, 29'u (% 8,66) 3000-4000 TL, 13'ü (% 3,88) 4000-5000 TL ve 16'sı (% 4,78) 5000 ve üzeri aylık gelire sahiptir.

Tablo 3.5'de araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin yaşadıkları romantik ilişkinin süresine göre dağılımı verilmektedir.

Tablo 3.5. Üniversite öğrencilerinin ilişki süresine göre dağılımı

Değişkenler	Kategoriler	F	%
İlişki Süresi	0-3 Ay	82	24,48
	4-6 Ay	63	18,81
	7-12 Ay	55	16,42
	1-3 Yıl	81	24,18
	4-6 Yıl	54	16,12

Tablo 3.5'de görüldüğü gibi araştırmaya katılan toplam 335 öğrencinin 82'si (%24,48) 0-3 ay, 63'ü (% 18,81) 4-6 ay, 55'i (% 16,42) 7-12 ay, 81'i (% 24,18) 1-3 yıl ve 54'ü (% 16,12) 4-6 yıl arasında ilişki yaşamaktadır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu bölümde araştırma verilerinin toplanmasında kullanılan anket ve ölçeklerle bunların geçerlilik ve güvenilirlik çalışmalarına ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

3.3.1. Kişisel bilgi formu

Kişisel bilgi formu araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin cinsiyet, yaş, sosyo-ekonomik düzey ve ilişki süresi gibi demografik bilgilerin yer aldığı öğrenciler hakkında bilgi toplamak amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilmiştir.

3.3.2. Romantik ilişkiyi değerlendirme ölçeği (RİDÖ)

Romantik ilişkiyi değerlendirme ölçeği (RİDÖ) Kılınçer (2012) tarafından üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerinde algıladıkları istismarı belirlemek amacıyla 2011-2012 yılında bir yüksek lisans tez çalışmasında geliştirilmiştir.

Tek boyutlu kabul edilen ve 70 maddeden oluşan RİDÖ’de tersten puanlanan madde bulunmamaktadır. Ölçek maddeleri Likert tipi beşli derecelendirme sistemine sahiptir. Maddeler “hiçbir zaman”, “nadiren”, “bazen”, “sıklıkla” ve “çok sık” şeklinde yanıtlanmaktadır. “Hiçbir zaman” 1, “nadiren” 2, “bazen” 3, “sıklıkla” 4 ve “çok sık” yanıtı 5 puan değerindedir. Ölçekten alınan en düşük puan 70 en yüksek puan 350’dir ve puanların artması romantik ilişkide maruz kalınan istismarın arttığı anlamına gelmektedir.

Açımlayıcı faktör analizi çalışmaları sonucunda ölçeğin özdeğeri 1’den büyük 13 boyutu olduğu ve bu boyutların toplam varyansın % 64,89’unu açıkladığı görülmüştür. Birinci faktöre ilişkin özdeğerin 23,45 değer ile toplam varyansın % 33,50’sini açıkladığı belirlenmiştir. Birinci özdeğerden ikinci özdeğere keskin bir düşüş gözlemlendiği ve aradaki farkın dört kattan büyük olduğu görülmüştür. Diğer özdeğerler arasında ise keskin düşüşler gözlenmemiştir. Göreceli olarak birbirine yakın değerler söz konusudur. Bu durum ölçeğin tek boyutlu yapıda kabul edilebileceğini ve ölçeğin toplam puanının kullanılabileceğini göstermiştir.

Ölçeğin geçerlik kanıtlarını artırmak amacıyla araştırma verileri olan 411 üniversite öğrencisinin verileri üzerinde doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Modelde herhangi bir modifikasyon olmadığı halde sonuçlar bir bütün olarak ölçeğin yapı geçerliğinin belirli ölçülerde sağlandığını göstermiştir (GFI/AGFI=80/079, NFI=0,96, NNFI=1,00, CFI=1,00, RMSEA=0,04, RMR=0,05, SRMR=0,05).

3.3.2.1. RİDÖ'nin geçerlik çalışmasına ilişkin bulgular

RİDÖ'nin geçerlik çalışması için sıralama ölçeğinde sağlam ağırlıklandırılmış en küçük kareler (robust weighted least squares-WLSMV) yöntemi kullanılarak Doğrulayıcı Faktör Analizi yapılmıştır. Ölçme modeline ait hata varyansları, faktör yükleri ve faktör korelasyonları 0,05 düzeyinde anlamlı bulunmuştur. RİDÖ'ne ait doğrulayıcı faktör analizi sonuçları Tablo 3.1'de verilmiştir.

Tablo 3.1. RİDÖ'ne ait doğrulayıcı faktör analizi

χ^2	sd	χ^2/sd	RMSEA	CFI
4.316.748	2345	1,84	0,47	0,84

RİDÖ'nin doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına ilişkin DFA sonuçları incelendiğinde χ^2 /sd değerinin (1,84) literatürle de tutarlılık göstererek 4'ün altında olduğu görülmektedir (Seçer, 2013). RMSEA değerinin ise 0,08'den küçük (Thompson, 1998) veya 0,10'dan küçük olmasının kabul edilebilir olduğu belirtilmektedir (Marsh ve diğerleri, 1988). Bu durumda bu değerin (RMSEA=0,47) çalışma için yeterli olmadığı görülmektedir. Karşılaştırmalı uyum 15 indeksi değeri olan CFI değerlerinin ise 0,90 ve üzeri olması beklenmektedir (Hooper, Coughlan ve Mullen, 2008) ve ölçek için bu değerler de sağlanmıştır (CFI= 0,84). DFA çıktıları doğrultusunda tek faktörlü ve 70 maddelik RİDÖ'nin faktör yapısının doğrulandığı söylenebilir.

3.3.3. İlişki istikrarı ölçeği (İİÖ)

Rusbult ve diğerleri (1998) tarafından geliştirilen Büyükşahin, Hasta ve Hovardaoğlu, (2005) tarafından Türk kültürüne uyarlanan İlişki İstikrarı Ölçeği (İİÖ), ilişkiye yapılan yatırımı, bir başkasıyla beraber olmayı değerlendirmeyi, ilişki doyumunu ve ilişki bağlanımını ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. İlişki İstikrarı Ölçeği “İlişki Doyumu (İD)” (11 madde), “Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme (SND)” (12 madde)

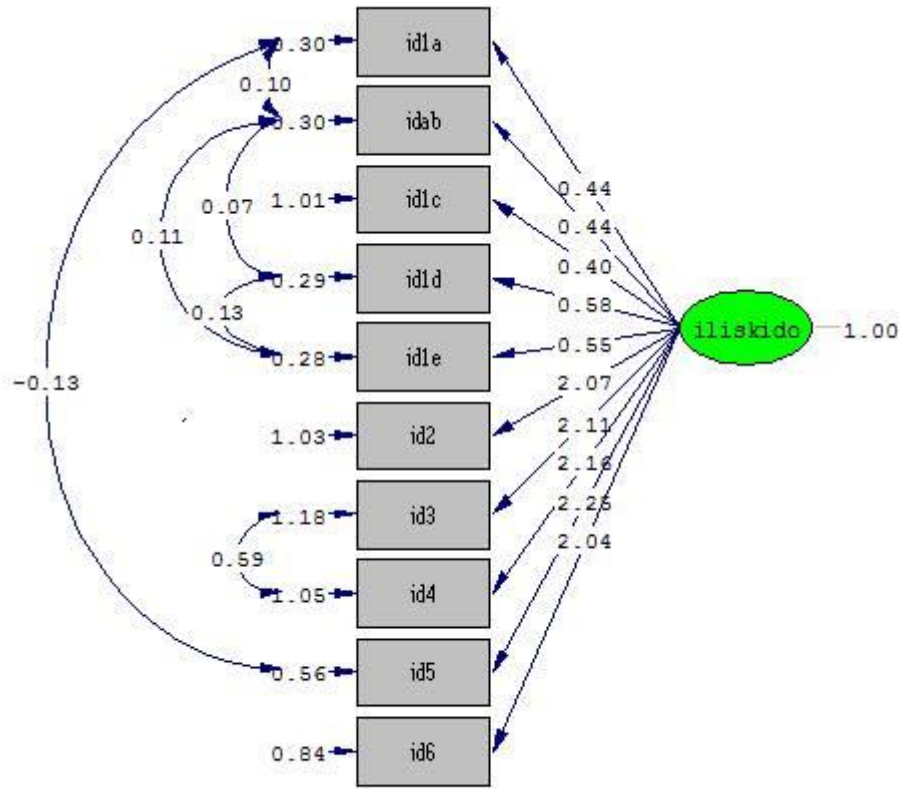
ve “İlişki Yatırımı (İY)” (11 madde) olmak üzere üç alt boyuttan oluşmaktadır. Araştırmada İlişki İstikrarı Ölçeği’nin yalnızca “İlişki Doyumu (İD)” alt boyutu kullanılmıştır.

İİÖ’nin her bir alt boyutun ilk beş maddesi dört dereceli (1= tamamen yanlış, 2= oldukça yanlış, 3= oldukça doğru, 4= tamamiyle doğru) Likert tipi bir ölçek üzerinden değerlendirilmektedir. Alt ölçeklerin diğer maddeleri ise 1 (tamamen yanlış) ile 9 (tamamiyle doğru) arasında değer almaktadır. Her bir alt boyut için ayrı ayrı toplam puanlar hesaplanmaktadır.

İİÖ’nün alt ölçeklerinin güvenirliği için Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı ve iki yarım test güvenirliğine bakılmıştır. İİÖ’nün İD alt ölçeği için Cronbach alfa katsayısı 0,90 olarak bulunmuştur. Ölçüt geçerliğinin saptanmasında, İİÖ alt ölçeklerinin LAS Kısa Form alt ölçekleri ile ilişkilerine bakılmıştır. Elde edilen korelasyon değerleri, - 0,45 ile 67 arasında değişmektedir ve bu değerlerin ölçeğin ölçüt geçerliliği için yeterli olduğu söylenebilir.

3.3.3.1. İDÖ’nin geçerlik çalışmasına ilişkin bulgular

İDÖ’nin geçerlik çalışması için Doğrulayıcı Faktör Analizi yapılmıştır. Ölçme modeline ait hata varyansları, faktör yükleri ve faktör korelasyonları 0,05 düzeyinde anlamlı bulunmuştur. İDÖ’ne ait doğrulayıcı faktör analizi sonuçları Şekil 3.1. ve Tablo 3.2’de verilmiştir.

Chi-Square=120.14, df=29, P-value=0.00000, RMSEA=0.097

Şekil 3.1. Tek Faktörlü İDÖ'nin DFA çıktıları

Tablo 3.2. İDÖ'ne ait doğrulayıcı faktör analizi

X^2	Sd	X^2/sd	GFI	RMSEA	CFI	IFI
120,14	29	4,14	0,93	0,10	0,98	0,98

İDÖ'nin doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına ilişkin DFA sonuçları incelendiğinde X^2/sd değerinin (4,14) 4'ün altında olması beklenirken (Seçer, 2013) 4'ün biraz üstünde bir değer almıştır. GFI değeri gözlenen ve hesaplanan değişkenler arasındaki kovaryans miktarını göstermektedir (Şimşek, 2007). Bu değerin 0,85 ve üzeri olmasının kabul edilebilir olduğu belirtilmektedir (Marsh, Balla ve McDonald, 1988), dolayısıyla bu çalışma için bu kriterin (GFI= 0,93) sağlandığı görülmektedir. RMSEA değerinin ise 0.08'den küçük (Thompson, 1998) veya 0,10'dan küçük olmasının kabul edilebilir olduğu belirtilmektedir (Marsh ve diğerleri, 1988). Bu durumda bu değerin de (RMSEA=0,10) çalışma için yeterli olduğu görülmektedir. Fazlalık uyum indeksi göstergesi olan IFI ve karşılaştırmalı uyum 15 indeksi değeri olan CFI değerlerinin ise

0,90 ve üzeri olması beklenmektedir (Hooper, Coughlan ve Mullen, 2008) ve ölçek için bu değerler de sağlanmıştır (CFI=0,98, IFI=0,98). DFA çıktıları doğrultusunda tek faktörlü ve 11 maddelik İDÖ'nin faktör yapısının doğrulandığı söylenebilir.

3.3.4. Heartland affetme ölçeği (HAÖ)

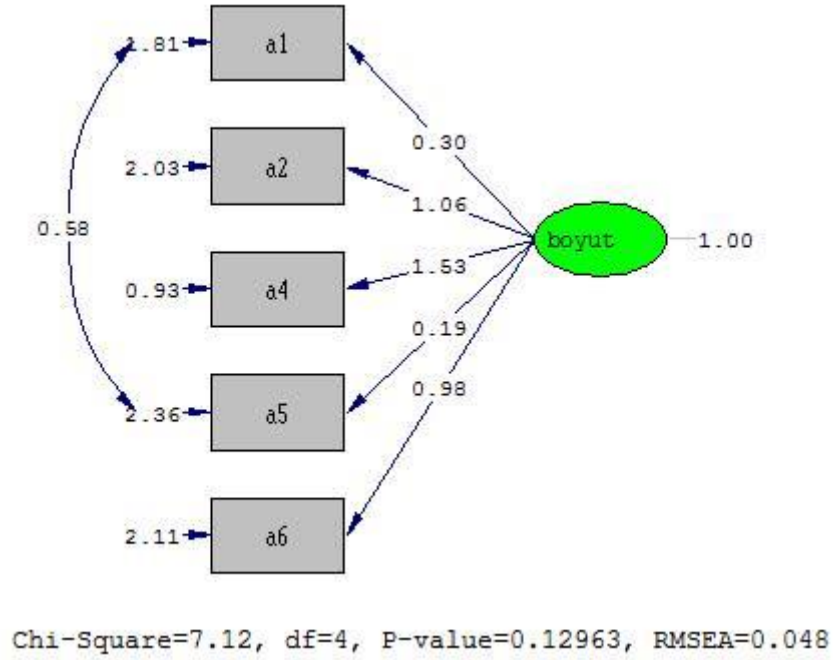
Bu ölçek Thompson ve diğerleri (2005) tarafından geliştirilmiş ve Bugay (2010) tarafından Türkçeye uyarlanmış 18 maddelik likert tipi bir ölçektir. Her biri 6 maddeden oluşan Kendini affetme, başkalarını affetme ve durumu affetme olmak üzere üç alt boyuttan oluşmaktadır. Her bir alt boyut tek başına bir ölçek olarak kullanılabilir. Ölçeğin orjinal yapısının Türk örnekleme için uygunluğu 376 üniversite öğrencisi ile test edilmiştir.

Ölçeğin Türkçeye uyarlanması için açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Sonuçlar ölçeğin uyum değerlerinin yeterli olduğunu göstermektedir. Açımlayıcı faktör analizi sonucu ölçeğin üç boyutunun birlikte toplam varyansın %45.46'sini açıkladığı görülmüştür. Doğrulayıcı faktör analizi sonuçları ölçeğin üç faktörlü yapısının Türk örnekleminde yapı geçerliliğinin uygun olduğunu göstermektedir [$\chi^2(124) = 289,49$, $p=0,00$; χ^2/df -ratio= 2,33; GFI = 0,92, CFI = 0,90, RMSEA = 0,06]. Ayrıca geçerlik çalışması kapsamında madde toplam korelasyonunda tüm maddeler 0,30'un üzerinde bulunmuştur. HAÖ'nin alt boyutların İç tutarlılık katsayısı (Cronbachalpha) ise kendini affetme 0,64, başkalarını affetme 0,79 ve durumu affetme alt boyutu 0,76 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlar ölçeğin yeterli iç tutarlılığa sahip olduğunu göstermektedir.

3.3.4.1.HAÖ'nin kendini affetme alt boyutunun geçerlik çalışmasına ilişkin bulgular

HAÖ'nin alt boyutu olan Kendini Affetmenin geçerlik çalışması için Doğrulayıcı Faktör Analizi yapılmıştır. Ölçme modeline ait hata varyansları, faktör yükleri ve faktör korelasyonları 0,05 düzeyinde anlamlı bulunmuştur. 3. Madde anlamlı t değerine sahip

olmaması nedeniyle araştırma kapsamı dışında bırakılmıştır. Kendini affetme alt boyutuna ait doğrulayıcı faktör analizi sonuçları Şekil 3.2. ve Tablo 3.3’de verilmiştir.

Şekil 3.2. Tek Faktörlü Kendini Affetme Alt Boyutunun DFA çıktıları

Tablo 3.3. HAÖ’nin alt boyutu olan kendini affetmeye ait doğrulayıcı faktör analizi

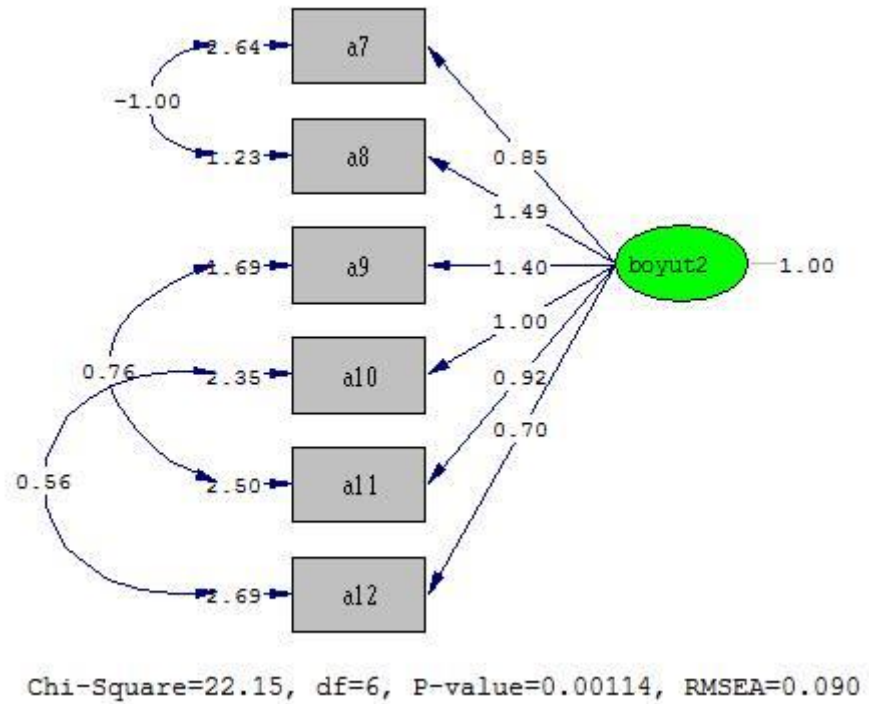
X^2	sd	X^2/sd	GFI	RMSEA	CFI	IFI
7,12	4	1,78	0,99	0,05	0,99	0,99

Kendini Affetme alt boyutunun doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına ilişkin DFA sonuçları incelendiğinde X^2 /sd değerinin (1,78) literatürde de tutarlılık göstererek 4’ün altında olduğu görülmektedir (Seçer, 2013). GFI değeri gözlenen ve hesaplanan değişkenler arasındaki kovaryans miktarını gösterir (Şimşek, 2007). Bu değer 0,85 ve üzeri olmasının kabul edilebilir olduğu belirtilmektedir (Marsh ve diğerleri, 1988), dolayısıyla bu çalışma için bu kriterin (GFI= 0,99) sağlandığı görülmektedir. RMSEA değerinin ise 0,08’den küçük (Thompson, 1998) veya 0,10’dan küçük olmasının kabul edilebilir olduğu belirtilmektedir (Marsh ve diğerleri, 1988). Bu durumda bu değer de (RMSEA=0,05) çalışma için yeterli olduğu görülmektedir. Fazlalık uyum indeksi

göstergesi olan IFI ve karşılaştırmalı uyum 15 indeksi değeri olan CFI değerlerinin ise 0,90 ve üzeri olması beklenmektedir (Hooper ve diğerleri, 2008) ve ölçek için bu değerler de sağlanmıştır (CFI= 0,99, IFI=0,99). DFA çıktıları doğrultusunda tek faktörlü ve 5 maddelik Kendini affetme alt boyutunun faktör yapısının doğrulandığı söylenebilir.

3.3.4.2. HAÖ'nin başkasını affetme alt boyutunun geçerlik çalışmasına ilişkin bulgular

HAÖ'nin alt boyutu olan Başkasını Affetmenin geçerlik çalışması için Doğrulayıcı Faktör Analizi yapılmıştır. Ölçme modeline ait hata varyansları, faktör yükleri ve faktör korelasyonları 0,05 düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Başkasını affetme alt boyutuna ait doğrulayıcı faktör analizi sonuçları Şekil 3.3. ve Tablo 3.4'de verilmiştir.

Şekil 3.3. Tek Faktörlü Başkasını Affetme Alt Boyutunun DFA çıktıları

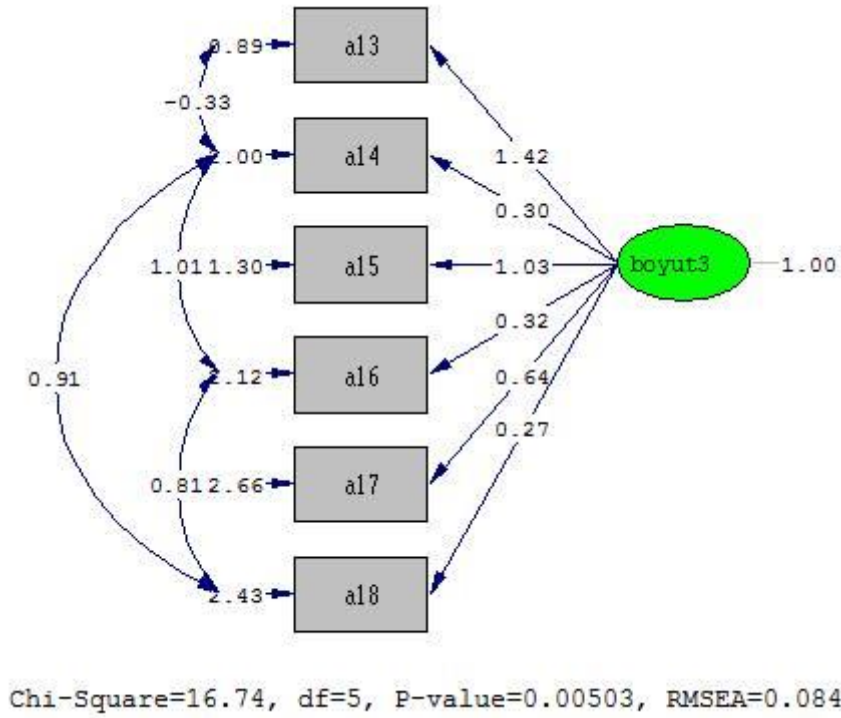
Tablo 3.4. Başkasını affetme alt boyutuna ait doğrulayıcı faktör analizi

χ^2	sd	χ^2/sd	GFI	RMSEA	CFI	IFI
22,15	6	3,69	0,98	0,09	0,97	0,97

Başkasını Affetme alt boyutunun doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına ilişkin DFA sonuçları incelendiğinde χ^2 /sd değerinin (3,69) literatürde de tutarlılık göstererek 4'ün altında olduğu görülmektedir (Seçer, 2013). GFI değeri gözlenen ve hesaplanan değişkenler arasındaki kovaryans miktarını gösterir (Şimşek, 2007). Bu değer 0,85 ve üzeri olmasının kabul edilebilir olduğu belirtilmektedir (Marsh ve diğerleri, 1988), dolayısıyla bu çalışma için bu kriterin (GFI= 0,98) sağlandığı görülmektedir. RMSEA değerinin ise 0,08'den küçük (Thompson, 1998) veya 0,10'dan küçük olmasının kabul edilebilir olduğu belirtilmektedir (Marsh ve diğerleri, 1988). Bu durumda bu değer de (RMSEA=0,09) çalışma için yeterli olduğu görülmektedir. Fazlalık uyum indeksi göstergesi olan IFI ve karşılaştırmalı uyum 15 indeksi değeri olan CFI değerlerinin ise 0,90 ve üzeri olması beklenmektedir (Hooper ve diğerleri, 2008) ve ölçek için bu değerler de sağlanmıştır (CFI=0,97, IFI=0,97). DFA çıktıları doğrultusunda tek faktörlü ve 6 maddelik Başkasını Affetme alt boyutunun faktör yapısının doğrulandığı söylenebilir. Şekil 3.'de Başkasını Affetme alt boyutunun DFA çıktıları yer almaktadır.

3.3.4.3.HAÖ'nin durumu affetme alt boyutunun geçerlik çalışmasına ilişkin bulgular

HAÖ'nin alt boyutu olan Durumu Affetmenin geçerlik çalışması için Doğrulayıcı Faktör Analizi yapılmıştır. Ölçme modeline ait hata varyansları, faktör yükleri ve faktör korelasyonları 0,05 düzeyinde anlamlı bulunmuştur. HAÖ'nin Durumu Affetme alt boyutuna ait doğrulayıcı faktör analizi sonuçları Şekil 4. ve Tablo 3.5'de verilmiştir.

Şekil 3.4. Tek Faktörlü Durumu Affetme Alt Boyutunun DFA çıktıları

Tablo 3.5. Durumu affetme alt boyutuna ait doğrulayıcı faktör analizi

X^2	sd	X^2/sd	GFI	RMSEA	CFI	IFI
16,74	5	3,35	0,98	0,08	0,97	0,97

Durumu Affetme alt boyutunun doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına ilişkin DFA sonuçları incelendiğinde X^2 / sd değerinin (3,35) literatürde de tutarlılık göstererek 4'ün altında olduğu görülmektedir (Seçer, 2013). GFI değeri gözlenen ve hesaplanan değişkenler arasındaki kovaryans miktarını gösterir (Şimşek, 2007). Bu değerin 0,85 ve üzeri olmasının kabul edilebilir olduğu belirtilmektedir (Marsh ve diğerleri, 1988), dolayısıyla bu çalışma için bu kriterin (GFI= 0,98) sağlandığı görülmektedir. RMSEA değerinin ise 0.08'den küçük (Thompson, 1998) veya 0,10'dan küçük olmasının kabul edilebilir olduğu belirtilmektedir (Marsh ve diğerleri, 1988). Bu durumda bu değerin de (RMSEA=0,08) çalışma için yeterli olduğu görülmektedir. Fazlalık uyum indeksi göstergesi olan IFI ve karşılaştırmalı uyum 15 indeksi değeri olan CFI değerlerinin ise 0,90 ve üzeri olması beklenmektedir (Hooper ve diğerleri, 2008) ve ölçek için bu değerler

de sağlanmıştır (CFI= 0,97, IFI=0,97). DFA çıktıları doğrultusunda tek faktörlü ve 6 maddelik Durumu Affetme alt boyutunun faktör yapısının doğrulandığı söylenebilir.

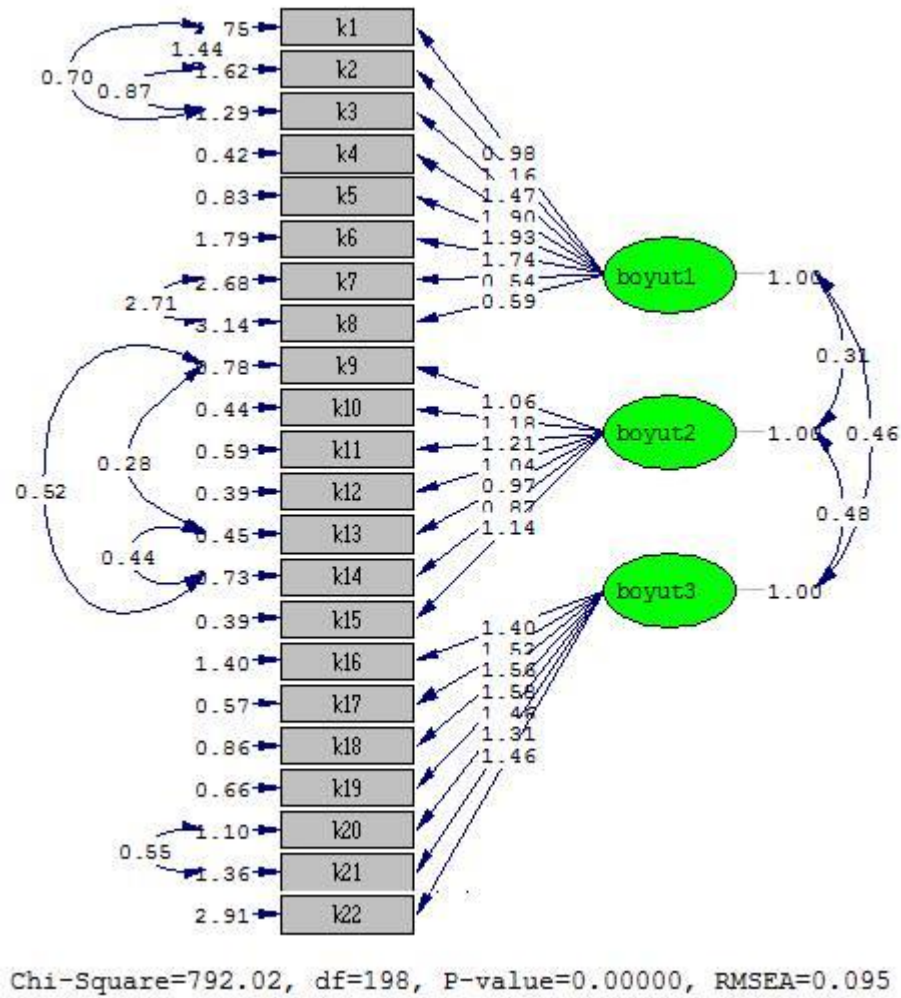
3.3.5. Romantik kıskançlık ölçeği (RKÖ)

Pines ve Aronson (1983), tarafından geliştirilen Romantik Kıskançlık Ölçeği (RKÖ)'nin Türk kültürüne uyarlaması Demirtaş (2004) tarafından yapılmıştır. RKÖ 7 dereceli likert türü bir ölçektir (1=hiç katılmıyorum, 7=tamamen katılıyorum). Kıskançlık düzeyi, kıskançlık durumunda verilen tepkiler (fiziksel, duygusal ve bilişsel), kıskançlıkla başetme yöntemleri, kıskançlığın etkileri ve kıskançlığın nedenleri olmak üzere 5 alt ölçekten oluşmaktadır. Yapı geçerliğini sınamak amacıyla faktör analizi yapılmış ve özgün form ile tutarlı faktör yapısı elde edilmiştir. Ayrıca bu ölçekle, Aşka ilişkin Tutumlar Ölçeği (Büyükşahin ve Hovardaoğlu 2004) arasındaki korelasyon katsayılarının -13 ile .47 arasında değiştiği görülmüştür. RKÖ'nin Cronbach Alfa katsayısı 0,92, iki yarım güvenirliliği ise 0,72'dir.

Bu araştırmanın amacına uygun olarak katılımcılara RKÖ'nün "Kıskançlık Tetikleyicileri (KT)" (22 madde) alt ölçeği uygulanmıştır. KT alt ölçeği üç faktörlü bir yapı göstermektedir. Birinci faktör varyansın %27,62'sından, ikinci %21,74'ünden, üçüncü de %19,70'inden sorumludur. Üç faktör birlikte toplam varyansın %69,01'ini açıklamaktadır. Birinci faktör (1. tür tetikleyiciler), bir partide eşin sergileyebileceği "kıskançlığı tetikleyebilecek" davranışları, ikinci faktör (2. tür tetikleyiciler), farklı yakınlık derecesine sahip bireylerle eşin cinsel beraberliğini anlatan tetikleyici durumları ve üçüncü faktör (3. tür tetikleyiciler) de genel olarak, eşin karşı cinsten birisiyle yakınlık kurmasını ve flört etmesini içeren tetikleyici durumları kapsamaktadır.

3.3.5.1. RİKÖ'nin kıskançlık tetikleyicileri alt boyutunun geçerlik çalışmasına ilişkin bulgular

RİKÖ'nin alt boyutu olan Kıskançlık Tetikleyicilerinin geçerlik çalışması için Doğrulayıcı Faktör Analizi yapılmıştır. Ölçme modeline ait hata varyansları, faktör yükleri ve faktör korelasyonları 0,05 düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Romantik İlişkilerde Kıskançlık Ölçeği'nin alt boyutu olan Kıskançlık Tetikleyicilerine ait doğrulayıcı faktör analizi sonuçları Şekil 5. ve Tablo 3.6.'de verilmiştir.

Şekil 3.5. Üç Faktörlü Kıskançlık Tetikleyicileri Alt Boyutunun DFA çıktıları

Tablo 3.6. Kıskançlık tetikleyicileri alt boyutuna ait doğrulayıcı faktör analizi

X^2	sd	X^2/sd	GFI	RMSEA	CFI	IFI
792,02	198	4	0,82	0,09	0,95	0,95

Kıskançlık tetikleyicileri alt boyutuna ait doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına ilişkin DFA sonuçları incelendiğinde X^2 /sd değerinin (4) 4'ün altında (Seçer, 2013) olması beklenirken tam sınırda olduğu görülmektedir. GFI değeri gözlenen ve hesaplanan değişkenler arasındaki kovaryans miktarını gösterir (Şimşek, 2007). Bu değer 0,85 ve üzeri olmasının kabul edilebilir olduğu belirtilmektedir (Marsh ve diğerleri, 1988), dolayısıyla bu çalışma için bu kriterin (GFI= 0,82) sağlandığı görülmektedir. RMSEA değerinin ise 0,08'den küçük (Thompson, 1998) veya 0,10'dan küçük olmasının kabul edilebilir olduğu belirtilmektedir (Marsh ve diğerleri, 1988). Bu durumda bu değer de (RMSEA=0,09) çalışma için yeterli olduğu görülmektedir. Fazlalık uyum indeksi göstergesi olan IFI ve karşılaştırmalı uyum 15 indeksi değeri olan CFI değerlerinin ise 0,90 ve üzeri olması beklenmektedir (Hooper ve diğerleri, 2008) ve ölçek için bu değerler de sağlanmıştır (CFI= 0,95, IFI=0,95). DFA çıktıları doğrultusunda üç faktörlü ve 22 maddelik Kıskançlık tetikleyicileri alt boyutunun faktör yapısının doğrulandığı söylenebilir.

3.4. Verilerin Toplanması

Verilerin toplanması sürecinde ilk önce, ölçeği geliştiren ya da uyarlama çalışmasını yapan araştırmacılardan ölçeği kullanmak için izin istenmiştir. Daha sonra uygulama yapılabilmesi için etik kurul izni alınmıştır. Etik kurul izni çıktıktan sonra 2014-2015 yılı Abant İzzet Baysal Üniversitesi'nde öğrenim görmekte olan 335 öğrenciye ölçekler uygulanmıştır. Araştırma gurubunda bulunan öğrencilere araştırmanın amacı ile ilgili bilgi verilmiş ve araştırma kapsamında ölçme araçları gönüllü olan öğrencilere uygulanmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Verilerin analizi aşamasında öncelikle geçerlik çalışması yapılmıştır. Kullanılan ölçeklerin geçerliliğini test etmek için doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizinde MPLUS 6.1 ve LISREL 8.72 programı kullanılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde ise IBM SPSS 20.0 programı kullanılmıştır. RİDÖ ile İ.D., H.A.Ö. ve R.K.Ö puanları normal dağılmadığı için, RİDÖ ile İ.D., H.A.Ö. ve R.K.Ö arasındaki ilişkinin belirlenebilmesi için korelasyon analizi kullanılmıştır. Öğrencilerin RİDÖ puanlarının cinsiyet, yaş, ilişki süresi ve sosyo-ekonomik düzeye göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla ise Kruskal Wallis ve Mann Whitney-U analizleri yapılmıştır.

IV. BÖLÜM

4. BULGULAR

Bu bölüm araştırma problemleri doğrultusunda yapılan analizlerin ve kullanılan ölçeklerin doğrulayıcı faktör analizlerinin detaylı sonuçlarını içermektedir.

4.1. Üniversite Öğrencilerinin İlişki Doyumu, Affetmenin Alt Boyutları ve Kıskançlık Düzeyleri ile Romantik İlişkilerinde Yaşadıkları İstismar Arasındaki Korelasyonun İncelenmesi

İstismar, ilişki doyumu, kendini affetme, başkasını affetme, durumu affetme ve kıskançlık değişkenlerine ilişkin kolmogorov-simironov katsayıları Tablo 4.1’de verilmiştir.

Tablo 4.1. Değişkenlere ilişkin kolmogorov-simironov değerleri

	Statistic	P
İstismar	0,13	0,00
İlişki Doyumu	0,12	0,00
Kendini Affetme	0,08	0,00
Başkasını Affetme	0,07	0,00
Durumu Affetme	0,08	0,00
Kıskançlık	0,12	0,00

Tablo 4.1 Kolmogorov-simironov katsayılarına ilişkin p değerleri incelendiğinde normal dağılmadığı görülmektedir. Bu nedenle RDİÖ puanları ile İDÖ, RKÖ ve HAÖ alt boyutları arasındaki korelasyon katsayıları Spearman Brown Rho üzerinden hesaplanmıştır. Korelasyon katsayı sonuçları Tablo 4.2’de verilmiştir.

Tablo 4.2. Spearman-rho korelasyon katsayısı

Değişken	İlişki Doyumu	Kendini Affetme	Başkasını Affetme	Durumu Affetme	Kıskançlık
İstismar	-0,25**	-0,07	-0,04	-0,13*	0,002

**p<0,01

*p<0,05

Tablo 4.2. incelendiğinde üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerinde yaşadıkları istismar ile ilişki doyumu ($r=-0,25$, $p<0,01$) ve durumu affetme puanları ($r=-0,13$, $p<0,05$) arasında düşük düzeyde, negatif ve anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Buna göre istismar arttıkça ilişki doyumu ve durumu affetme düzeylerinin azaldığı söylenebilir. Diğer yandan üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerinde yaşadıkları istismar ile kendini affetme ($r=-0,07$, $p>0,05$), başkasını affetme ($r=-0,04$, $p>0,05$) ve kıskançlık düzeyleri ($r=0,002$, $p>0,05$) arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı görülmektedir.

4.2. Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyet ile Romantik İlişkilerinde Yaşadıkları İstismar Arasındaki İlişki

İstismar ile cinsiyet değişkenine ilişkin kolmogorov-simironov katsayıları Tablo 4.3’de verilmiştir.

Tablo 4.3. Cinsiyete ilişkin kolmogorov-simironov değerleri

Cinsiyet	Statistic	P
Kadın	0,13	0,00
Erkek	0,13	0,00

Kolmogorov-simirnov katsayılarının yer aldığı Tablo 4.3 incelendiğinde üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerinde yaşadıkları istismar puanlarının cinsiyete göre normallik varsayımını karşılamadığı görülmektedir. Bu nedenle istismar ile cinsiyet arasındaki ilişki bağımsız örneklem için t testi yerine Mann Whitney U-Testi ile incelenmiştir. Üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerinde yaşadıkları istismarın cinsiyet değişimine yönelik olarak gerçekleştirilen Mann Whitney U-testi sonuçları Tablo 4.4’da verilmiştir.

Tablo 4.4. Yaşanan istismarın cinsiyete göre Mann Whitney U-testi sonuçları

Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Kadın	236	158,22	37340,5	9374,5	0,004*
Erkek	99	191,31	18939,5		

*P<,05düzeyinde anlamlıdır.

Buna göre üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerinde yaşadıkları istismara göre kadınlar ile erkekler arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur ($p<0,05$).

Erkeklerin kadınlara göre romantik ilişkilerinde algıladıkları istismarın daha yüksek olduğu görülmektedir.

4.3. Üniversite Öğrencilerinin Yaş ile Romantik İlişkilerinde Yaşadıkları İstismar Arasındaki İlişki

İstismar ile yaş değişkenine ilişkin kolmogorov-simirnov katsayıları Tablo 4.5’de verilmiştir.

Tablo 4.5. Yaşa ilişkin kolmogorov-simirnov değerleri

Yaş	Statistic	P
21 ve Altı	0,13	0,00
22 ve Üstü	0,16	0,00

Kolmogorov-simirnov katsayılarının yer aldığı Tablo 4.5. incelendiğinde üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerinde yaşadıkları istismar puanlarının yaşa göre normallik varsayımını karşılamadığı görülmektedir. Bu nedenle istismar ile yaş arasındaki ilişki bağımsız örneklem için t testi yerine Mann Whitney U-Testi ile incelenmiştir. Üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerinde yaşadıkları istismarın yaş değişimine yönelik olarak gerçekleştirilen Mann Whitney U-testi sonuçları Tablo 4.6’da verilmiştir.

Tablo 4.6. Yaşanan istismarın yaşa göre Mann Whitney U-testi sonuçları

Yaş	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
21 Yaş ve Altı	236	158,22	37340,5	9374,5	0,13
22 Yaş ve Üstü	99	191,31	18939,5		

*p<,05 düzeyinde anlamlıdır.

Buna göre yaşanan istismara göre 21 yaş ve altındakiler ile 22 yaş ve üstündekiler arasında anlamlı bir farkın olmadığı bulunmuştur ($p>0,05$).

4.4. Üniversite Öğrencilerinin İlişki Süresi ile Romantik İlişkilerinde Yaşadıkları İstismar Arasındaki İlişki

İstismar ile ilişki süresi değişkenine ilişkin kolmogorov-simirnov katsayıları Tablo 4.7’de verilmiştir.

Tablo 4.7. İlişki süresine ilişkin kolmogorov-simirnov değerleri

İlişki Süresi	Statistic	P
0-3 Ay	0,12	0,01
4-6 Ay	0,14	0,00
7-12 Ay	0,20	0,00
1-3 Yıl	0,17	0,00
4-6 Yıl	0,10	0,20
6 Yıl ve Üstü	0,25	0,02

Kolmogorov-simironov katsayılarının yer aldığı Tablo 4.7. incelendiğinde üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerinde yaşadıkları istismar puanlarının ilişki süresine göre normallik varsayımını karşılamadığı görülmektedir. Bu nedenle istismar ile ilişki süresi arasındaki ilişki ANOVA yerine Kruskal Wallis H-Testi ile incelenmiştir. Üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerinde yaşadıkları istismarın ilişki süresi değişimine yönelik olarak gerçekleştirilen Kruskal Wallis H-Testi sonuçları Tablo 4.8’de verilmiştir.

Tablo 4.8. Yaşanan istismarın ilişki süresine göre kruskal wallis h-testi sonuçları

İlişki Süresi	N	Sıra Ortalaması	X ²	p
0-3 Ay	82	179,61	9,45	0,09
4-6 Ay	63	144,57		
7-12 Ay	55	162,05		
1-3 Yıl	81	169,25		
4-6 Yıl	41	195,26		
6 Yıl ve Üstü	13	139,73		

*p<,05 düzeyinde anlamlıdır.

Üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerinde yaşadıkları istismardan aldıkları puanların ilişki süresine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir, ($X^2(sd=5)$, $p>0,05$).

4.5. Üniversite Öğrencilerinin Ortalama Gelir ile Romantik İlişkilerinde Yaşadıkları İstismar Arasındaki İlişki

İstismar ile ortalama gelir değişkenine ilişkin kolmogorov-simironov katsayıları Tablo 4.9’de verilmiştir.

Tablo 4.9. Ortalama gelire ilişkin kolmogorov-simironov değerleri

Ortalama Gelir	Statistic	P
0-1000 TL	0,13	0,08
1000-2000 TL	0,13	0,00
2000-3000 TL	0,15	0,00
3000-4000 TL	0,12	0,20*
4000-5000 TL	0,15	0,20*
5000 ve üzeri TL	0,25	0,01

Kolmogorov-simironov katsayılarının yer aldığı Tablo 4.9. incelendiğinde üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerinde yaşadıkları istismar puanlarının ortalama gelire göre normallik varsayımını karşılamadığı görülmektedir. Bu nedenle istismar ile ortalama gelir arasındaki ilişki ANOVA yerine Kruskal Wallis H-Testi ile incelenmiştir. Üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerinde yaşadıkları istismarın ortalama gelire yönelik olarak gerçekleştirilen Kruskal Wallis H-Testi sonuçları Tablo 4.10'da verilmiştir.

Tablo 4.10. Ortalama gelire göre kruskal wallis h-testi sonuçları

İlişki Süresi	N	Sıra Ortalaması	X ²	p
0-1000	38	137,57	7,59	0,18
1000-2000	122	167,76		
2000-3000	117	165,94		
3000-4000	29	195,09		
4000-5000	13	189,62		
5000 ve üzeri	16	190,50		

*p<,05 düzeyinde anlamlıdır.

Üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerinde yaşadıkları istismardan aldıkları puanların ortalama gelire göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir, ($X^2(sd=5)$, $p>0,05$).

V. BÖLÜM

5. Tartışma, Sonuç ve Öneriler

5.1. Tartışma

Bu bölümde araştırma bulgularının sırasına uygun olarak tartışılmasına ve yorumlanmasına yer verilmiştir.

5.1.1. Üniversite Öğrencilerinin Romantik İlişkilerinde Yaşadıkları İstismar ile İlişki Doyumu Arasındaki İlişkiye Dair Bulguların Tartışılması

Üniversite öğrencilerinin ilişki doyum düzeyleri ile romantik ilişkilerinde yaşadıkları istismar arasında anlamlı ve negatif bir ilişkinin olduğu bulunmuştur. İlişki doyumundan elde edilen sonuçlar literatürle tutarlılık göstermektedir. Literatürde partner şiddetinin genellikle ilişki doyumunun azalmasıyla ilgili olmadığını (Capaldi ve Crosby, 1997) ve şiddetin olduğu flört ilişkisi içerisinde olan ergenlerin %90'ının ilişkilerin ya iyi ya da çok iyi olarak değerlendirdiği (Gray ve Foshee, 1997) yönünde çalışmalar olmasına rağmen yapılan diğer çalışmalar romantik bir ilişkide yaşanan şiddet ile ilişki doyumunda arasında negatif bir ilişkinin olduğunu göstermektedir (Carlson, McNutt ve Choi, 2003; Capaldi ve Crosby, 1997; Cramer, 2003; Dardis ve diğerleri, 2013; Follingstad, Rogers ve Duvall, 2012; Foshee, 1996; Katz ve diğerleri, 2002; Kaura ve Lohman, 2007; Katz ve diğerleri, 2002; Makepeace, 1986; Shortt, Capaldi, Kim ve Laurent, 2010; Stets ve Pirog-Good, 1987; Rusbult ve diğerleri, 1998; Testa ve Leonard, 2001;).

İlgili literatür ilişki doyumunun ilişkinin ciddi olup olmamasına göre değiştiğini göstermektedir. Özellikle ilişkinin ciddiyetinin yanında, aşka, güvene ve bağlılığa dayalı bir ilişkinin olup olmamasının da ilişki doyumunu etkileyen bir durum olduğu görülmektedir (Katz ve diğerleri, 2002). Bir kişinin ilişkisini ne derecede önemseydiği,

ilişkinine ve partnerine ne kadar değer verdiği, istismarla karşılaşınca ilişkiden elde edilen doyumunu etkilemektedir. Bir kişi ilişkisine çok fazla emek vermişse, ilişkisine ve partnerine zaman ayırmışsa ve fedakarlıkta bulunmuşsa bunun karşılığını almak ister. Bu araştırmada istismarla karşılaşan katılımcıların üniversitede olmaları, partnerleri ve ilişkileri ile ilgili olarak gelecek planları yapmaya başlamalarına neden olmuş olabilir. Aynı zamanda üniversite yıllarında, kişiler eş seçimi ve evlilik ile ilgili kararlar aldıkları, nasıl birisi ile birlikte olmak istedikleri konusunda beklentilerini belirlemeye başlamaktadırlar. Bu araştırmadaki katılımcıların da üniversitede olmaları, ilişkileri ve partnerleri ile ilgili ciddi kararlar almaya başlamaları istismar karşısında doyumlarının azalmasına neden olmuş olabilir.

Diğer yandan ilişkiyi ciddi olarak algılamamanın yanında, kişinin istismara yaklaşımı da doyumunu etkileyebilmektedir. Flört ilişkisinde istismarı kabul eden istismar mağdurları, istismarı kabul etmeyenlere göre daha yüksek seviyede ilişki doyumunu yaşayabilmektedir (Capaldi ve Crosby, 1997). İstismarı olağan bir olgu olarak gören bireyler, istismar karşısında aşırı tepki vermeyebilirler. Böyle bir olayı çok fazla sorgulamadan, ilişkilerine devam etmeyi tercih edebilirler. Fakat istismarın kabul edilebilir olmadığını düşünen bireyler, istismar karşısında hem ilişkileri hem de partnerlerini sorgulama, yeniden gözden geçirme yoluna gidebilirler. Bu da ilişki doyumunun azalmasına neden olabilir. Bu araştırmadaki katılımcıların istismarı kabul düzeyleri düşük olabilir ve bu da ilişki doyumlarının azalmasına neden olmuş olabilir.

5.1.2. Üniversite Öğrencilerinin Romantik İlişkilerinde Yaşadıkları İstismar ile Affetme Arasındaki İlişkiye Dair Bulguların Tartışılması

Yapılan analizler sonucunda affetmenin kendini affetme ve başkasını affetme alt boyutlarının, istismarla arasında anlamlı bir ilişki olmadığı fakat durumu affetme alt boyutunun istismarla arasında anlamlı ve negatif bir ilişkinin olduğu bulunmuştur. Affetme ve istismarla yapılan çalışmalara bakıldığında zaman bu araştırma bulgularının literatürde yer alan araştırma bulgularıyla farklılık gösterdiği görülmektedir. Örneğin, Davidson ve diğerleri (2014) tarafından yapılan araştırma sonuçları kendini, başkasını ve

kontrol edilemez durumları affetme ile istismar arasında negatif ve anlamlı bir ilişkinin olduğunu göstermektedir. Benzer şekilde, literatürde yer alan diğer çalışmalar da affetme ile istismar arasında güçlü ve negatif bir ilişkinin olduğunu yani affetme arttıkça istismarın azaldığını göstermektedir (Eaton ve Struthers, 2006; McNulty, 2011; Fincham ve Beach, 2002).

Yapılan araştırmalar göstermektedir ki romantik ilişkilerde yaşanan istismar ile affetme arasındaki ilişkinin belirlenmesinde başka değişkenler de etkili olabilmektedir. Örneğin, ilgili literatürde yakın partner şiddetini affetmenin; suçlu kişinin kişilik özellikleri ve psikolojik problemleri (Tsang ve Stanford, 2007), özsaygı (Katz ve diğerleri, 1997), ilişki kalitesinin yüksek olması, ilişkiye yapılan yatırımın fazla olması ve algılanan suçun az olması (Guerrero ve Bachman, 2010) ile ilişkili olduğu görülmektedir. Dolayısıyla, bu çalışmada da özsaygı, kişilik özellikleri ve ilişkinin kalitesi ya da ilişkiden elde doyum gibi değişkenler kendini affetme ve başkasını affetme alt boyutları ile istismar arasındaki ilişkinin anlamsız çıkmasında etkili olmuş olabilir.

Özellikle hata işleyen kişinin baskın bir karaktere sahip olması kurban durumunda olan kişinin kendisini affetmesinde etkili olabilmektedir (Tsang ve Stanford, 2007). Baskın karaktere sahip olan kişiler, hatanın dışsal sebeplerden kaynaklandığı yönünde karşı tarafı ikna edebilmektedirler. Böylece hatadan dolayı kişi suçlanmamakta ve affedilmesi daha kolay olabilmektedir. Bunun yanında hata işleyen kişinin şizofreni, depresyon ve madde bağımlılığı gibi psikolojik problemlere sahip olması da karşı tarafın affedilmesini zorlaştırabilmektedir (Tsang ve Stanford, 2007). Diğer yandan araştırmalar ilişkisinden memnun ve ilişkisine bağlı olan kişilerin partnerlerini affetmesinin daha olası olduğunu göstermektedir (McCullough, 2000; Berry ve Worthington, 2001). Yapılan bu çalışmada, hata işleyen kişinin kişilik özellikleri ve psikolojik durumu ve ilişki kalitesi gibi değişkenlerin etkisi araştırılmamıştır. Fakat yapılan çalışmalar karşı tarafı affetmede, partnerin ve ilişkinin genel durumunun da istismar uygulayan kişinin affedilip affedilmemesinde etkili olduğunu göstermektedir.

Bu süreçte hata işleyen kişinin pişmanlığını dile getirmesi çok önemli olmaktadır. Böylece her iki tarafın da daha az saldırgan olması ve öfkeyi, dargınlığı ve öç alma

isteğini bir kenara bırakması kolay olabilmektedir (Darby ve Schlenker, 1982; McCullough ve diğerleri, 1997). Aynı zamanda hata işleyen kişinin, hatasını düzeltmek için bir şeyler yapması ve hata işleyen kişinin, kurban tarafından ne kadar sorumlu olarak görülüp görülmediği de affetmeyi etkilemektedir (Eaton ve Struthers, 2006). Bu araştırmada da katılımcılar partnerlerinin pişman olduklarını düşünmüyor ya da pişman olduklarına dair davranışlar gözlemlemiyor olabilir. Aynı zamanda istismardan dolayı karşı tarafı sorumlu olarak görmeyebilir, sebebini dışsal kaynaklı olarak düşünebilir.

Başkasını affetme ile istismar arasındaki ilişkiyi, istismara maruz kalan kişinin bazı başa çıkabilme tarzları da etkileyebilmektedir. Birey, bu başa çıkabilme tarzlarından birisi olarak kaçınmayı kullanabilir (Davidson ve diğerleri, 2014). İstismara maruz kalan kişi, partneriyle daha az iletişime geçmeyi tercih edip, karşı karşıya gelmemeye çalışabilir. Bu araştırmada da katılımcılar istismar karşısında partnerinden kaçınma davranışını bir başa çıkabilme mekanizması olarak kullanıyor olabilir. Bu da katılımcıların partneri ile iletişime geçmesini engellemiş ve partnerini affetmesini engelleyen bir durum olmuş olabilir. Bundan dolayı başkasını affetme ile istismar arasındaki ilişki anlamsız çıkmış olabilir.

Aynı zamanda istismar gibi olumsuz olaylar karşısında birey, olaydan dolayı sadece başkasını değil kendisini de sorumlu tutabilir. Bu affetme sürecinde partnerin affedilmesi kadar bireyin kendisini affetmesi de önemli olmaktadır. Kendini affetme zarar verici birileri ve olaylar için, kendini affetme yeteneği olarak karşımıza çıkmaktadır (Hall ve Fincham, 2005). İstismar karşısında kendini affetme, olumsuz olaylarla baş edebilme mekanizması olarak işlev görebilmektedir. İnsanların istismar gibi olumsuz olaylar karşısında başkasını affetmesi daha kolay olabilmektedir. Fakat birey kendisini en ağır şekilde eleştirebilmekte ve kendisini yargılayabilmektedir. Diğer yandan affetme sürecinde empati çok önemli olmaktadır. Yalnız bireyin başkasına empati göstermesi çok kolay olurken kendisine karşı empatik olması o kadar kolay olmayabilmektedir. Bu araştırmadaki katılımcıların olumsuz olaylar karşısında, kendini affetme yetenekleri yeterli düzeyde gelişmemiş olabilir. Aynı zamanda kendilerine karşı yeterince empatik davranamıyor olabilirler. Bundan dolayı kendini affetme ile istismar arasındaki ilişki anlamsız çıkmış olabilir.

Diğer yandan bireydeki affetme mekanizması sadece bireyin kendisi ve partnerine karşı olmamakta, olumsuz olaya karşı da affetme gerçekleştirilebilmektedir. Birey, sadece kendisini ve partnerini değil aynı zamanda istismar olayını da sorgulayabilmektedir. Olaydan dolayı kendisini ve başkasını suçladığı kadar istismarın kendisini de sorumlu tutabilmektedir. Mesela meydana gelen bir hastalıktan dolayı birey kaderi ya da hastalığın kendisini de affedebilmektedir (Thompson ve diğerleri, 2005). Ya da olumsuz durumdan dolayı bir kişi tanrıyı suçlarken, başka bir kişi dünyayı, kaderi, yaşamı ya da başka bir durumu sorumlu tutabilir (Exline, Yali ve Lobel, 1999). Bu araştırmada da katılımcılar, istismarın dışsal sebeplerin etkisi ile de gerçekleştiğini düşünüyor olabilir.

Aslında diğer olumsuz olaylar gibi istismar da birey için kontrol edilemez bir olgudur. Davidson ve diğerleri (2014)'ne göre başkalarını, kendini veya kontrol edilemez durumları affetmeme insanların kontrol mekanizması olarak işlev görmektedir. Yani istismar ile durumu affetme arasındaki negatif ilişkinin ortaya çıkmasında kontrol önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü yaşanan istismar kurbanın kontrolünün elinden alınmasına neden olmaktadır (Dutton ve Goodman, 2005; Johnson, 1995). Kontrol kurbanın gücünün dışında kaldığı zaman kurban affetmemeye daha yatkın hale gelmektedir (Davidson ve diğerleri, 2014). Bu yüzden durumu affetme ile istismar arasında negatif bir ilişkinin çıkmasında, bu araştırmadaki katılımcıların kontrol mekanizmasının olaylar karşısında daha işlevsel olması etkili olmuş olabilir. Fakat katılımcıların kendini ve başkasını affetme konusunda kontrol mekanizmaları yeterince gelişmemiş ve bu da istismarla arasındaki ilişkinin anlamsız çıkmasına neden olmuş olabilir.

5.1.3. Üniversite Öğrencilerinin Romantik İlişkilerinde Yaşadıkları İstismar ile Kıskançlık Arasındaki İlişkiye Dair Bulguların Tartışılması

Kıskançlık ile romantik ilişkilerde yaşanan istismar arasında anlamlı bir ilişkinin çıkmaması yönündeki bulgularımız literatürle tutarlılık göstermemektedir. Yapılan

çalışmalar kıskançlık ile istismar arasında anlamlı ve negatif bir ilişkinin olduğunu göstermektedir (Giordano ve diğerleri, 2010; Linder, Crick ve Collins, 2002; Jewkes, 2002; Johnson, 2015; Sesar ve diğerleri, 2012; Shackelford ve Goetz, 2004; Sunday ve diğerleri, 2011; Wusu, 2015;).

Kıskançlık öfke, sinir ve üzüntü ya da hatta artan aşk hissiyatı gibi bir dizi duyguları içerisinde barındırabilmektedir (Guerrero ve diğerleri, 2005). Bu yüzden her zaman kıskançlık duygusu öfke, sinir gibi duygulardan kaynaklanmayabilir. Bu araştırmadaki katılımcılarda kıskançlık duygusu, partnerini koruma, sahiplenme gibi duygulardan kaynaklanıyor olabilir. Bu da katılımcıların, kıskançlık duygusundan dolayı istismar uygulamamasına neden olmuş olabilir. Diğer yandan katılımcıların bilişsel düzeyleri de göz önünde bulundurulursa kıskançlık karşısında istismar gibi olumsuz tepkiler verme konusunda kendilerine hakim oluyor olabilirler. Bu da kıskançlık ile istismar arasındaki ilişkinin alamsız çıkmasına neden olmuş olabilir.

Diğer yandan istismarla kıskançlık arasındaki ilişkinin anlamsız çıkmasında kültürel ve bireysel farklılıklar da etkili olmuş olabilir. Sosyo-kültürel kurama göre romantik ilişkilerde bireysel kıskançlık ifadeleri kültürel değerlerle ilgili olmaktadır (Zandbergen ve Brown, 2015). Kıskançlık kişiden kişiye, durumdan duruma ya da kültürden kültüre değişebilmektedir (White, 1981). Bundan dolayı sosyo-kültürel özellikler yaşanan kıskançlık ve kıskançlığın sonuçlarının değişmesinde rol oynamaktadır. Yetiştığımız kültür ve içinde bulunduğumuz toplumda kıskançlık genel olarak kabul edilebilir bir olgudur. Bundan dolayı kıskançlık karşısında bireyler, tepki göstermemeyi tercih ediyor olabilir. Kıskançlıkla karşılaşıldığında, partneri istismara başvurmadan, partnerini sakinleştiriyor ya da partnerinin istisdiği şekilde davranıyor olabilir. Diğer yandan bizim toplumumuzun ataerkil bir toplum olması erkeğin kıskanç davranmasının, kadının da bu kıskançlığı normal olarak görmesini sağlıyor olabilir. Bu gibi sebepler, bu çalışmada sosyo-kültürel etmenlerin etkisinden dolayı kıskançlık ve istismar arasındaki ilişkinin anlamsız çıkmasına neden olmuş olabilir. Buna ek olarak kıskançlık ölçeğinin geliştirildiği toplum ile bizim toplumumuz arasındaki sosyo-kültürel farklılıkların sonuçların üzerinde etkili olması muhtemeldir. Kullanılan kıskançlık ölçeğinde cinsellikle ilgili ifadelerin yer alması, Batı toplumlarında kabul edilebilir fakat

içinde bulunduğumuz toplum tarafından kabul edilmesi pek mümkün olmayan örneklerin bulunması ilişkinin anlamsız çıkmasında rol oynamış olabilir.

Sosyo-kültürel etmenlerin yanında bireysel özellikler de sonuçları etkilemiş olabilir. Çünkü kıskançlığın ortaya çıkmasında birçok etmen rol oynamaktadır. İnsanlar bazen kendilerini ilişki içerisinde güçsüz ve yetersiz hissedebilmektedirler. Bu kişiler özgüvenlerini artırabilmek için (White, 1980), korkak ve şüpheli yönlerini örtbas edebilmek için (Mathes ve Severa, 1981) daha fazla kıskançlık yaratabilmektedirler. Bu araştırmada da katılımcıların kıskançlık düzeylerinin yanında özgüvenleri, şüpheli ve korkak olup olmamaları, güç elde etme istekleri olarak kıskançlığı kullanıp kullanmamaları da kıskançlık ile istismar arasındaki ilişkinin anlamsız çıkmasında rol oynamış olabilir.

Diğer yandan kıskançlık üzerinde bireysel ve kültürel özelliklerin yanında insan evrimi de etkili olabilmektedir. Evrim teorisine göre; kadın ve erkeklerin insan evrimi esnasında farklı üreme zorlukları vardır. Bundan dolayı kadınlar ve erkekler farklı kıskançlık özellikleri sergilemektedirler (Ward ve Voracek, 2004). Erkekler cinsel ihanetten, kadınlar ise duygusal ihanetten endişelenmektedir (Harris, 2003). Kıskançlık ile istismar arasındaki ilişkinin anlamsız çıkmasında erkekler ve kadınların yaşadıkları kıskançlığın altında yatan farklı özellikler etkili olmuş olabilir. Aynı zamanda ihanete uğrama yönündeki endişelerin olup olmamasının da sonucu etkilemesi muhtemeldir. Yani öğrenciler, cinsel ihanete ya da duygusal ihanete uğrama endişesi içinde olmayabilirler.

Aynı zamanda erkek ve kadın arasındaki bu düşünce farklılıklarının yanında cinsel kıskançlık ve duygusal kıskançlık konusunda da farklılıklar bulunmaktadır. Erkekler daha çok babalığa ait belirsizlikten dolayı (çocukların kendisine ait olmadığından şüphelenme gibi) cinsel kıskançlık, kadınlarda ise daha çok ebeveynliğe dair yapılan yatırımdan dolayı (eşinin kendisinden ayrılırsa çocuklarına nasıl bakacağı konusundaki kaygılar vs.) duygusal kıskançlık görülebilmektedir (Buss ve diğerleri, 1992). Bu çalışmada kıskançlık bir bütün olarak ele alınmış ve bu cinsel, duygusal kıskançlık olarak ayrılmamıştır. Buna ek olarak, üniversite öğrencileri daha çok flört

ilişkisi yaşamaktadırlar ve kıskançlığın altındaki bu sebepleri ortaya çıkaracak şartlara (evlilik, beraber yaşama gibi) sahip değildirler. Kıskançlığa neden olan bu durumların olmaması bulguları etkilemiş olabilir.

5.1.4. Üniversite Öğrencilerinin Romantik İlişkilerinde Yaşadıkları İstismar ile Cinsiyet Arasındaki İlişkiye Dair Bulguların Tartışılması

Bu çalışmanın sonuçları, cinsiyetle romantik ilişkilerde yaşanan istismar arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu ve erkeklerin daha fazla istismar algısına sahip olduklarını göstermektedir. Literatür incelendiğinde kızların erkeklerden daha fazla istismar kurbanı olduğunu gösteren çalışmaların yanında (Bergman, 1992; Hamby, Finkelhor ve Turner, 2012; Wolitzky-Taylor ve diğerleri, 2008; Giordano, Manning ve Longmore, 2010) kızlar ve erkekler arasında istismar uygulama açısından herhangi bir farklılığın olmadığını gösteren çalışmalar da (Taylor ve Mumford, 2014; Simonelli ve Ingram, 1998) mevcuttur.

Yalnız yapılan bu çalışmanın sonuçları, erkeklerin kadınlardan daha fazla kurban durumunda olduğunu gösteren diğer çalışmalarla tutarlılık göstermektedir (Jezl, Molitor ve Wright 1996; Katz ve diğerleri, 2002; Giordano, Manning ve Longmore, 2010).

Flört şiddeti üzerinde birçok durum etkili olabilmektedir. Aile geçmişi ve akran normları da bunlardan sadece bazılarıdır (Giordano ve diğerleri, 2010). Yapılan bir çalışmada erkekler için anne ve baba arasındaki şiddete maruz kalmanın fiziksel ve psikolojik flört şiddetine başvurmada etken bir belirleyici olduğu görülmektedir (Kinsfogel ve Grych, 2004). O’Keefe (1997)’e göre ise, romantik ilişkide şiddet uygulayan olmanın, kurban durumunda olma ile ilişkisi bulunmaktadır. Bunları göz önünde bulundurduğumuz zaman; aile geçmişi, akran normları gibi çevresel etmenlerin kızların da istismar uygulayan durumunda olmaları üzerinde etkisinin olabileceği düşünülmektedir. Bunlar da erkeklerin daha fazla istismar mağduru olmalarına ortam hazırlayan sebepler arasında yer alabilmektedir. Aynı zamanda, bireylerin şiddetle karşılaştıkça zaman içerisinde uygulayan haline dönüşebileceği göz önünde

bulundurulduğunda bu çalışmadaki erkeklerin daha fazla şiddet yaşantısı olmasını açıkladığı düşünülmektedir.

Diğer yandan, flört şiddeti kurbanı olan erkekler daha fazla şiddeti onaylayan durumunda olabilmektedir ve kurban durumundaki erkekler şiddet kurbanı kadınlardan daha fazla şiddet kullanımını kabul edici bir tavır sergileyebilmektedirler (Jackson, Cram ve Seymour, 2000). Ayrıca uluslararası çalışmalar da genel olarak erkeklerin flört şiddetini kabul düzeylerinin kadınlardan daha yüksek olduğunu göstermiştir (O’Keefe, 1997). Bu çalışmada da erkek katılımcıların şiddeti kabul düzeyleri, şiddeti onaylayan tutum içerisinde olma ihtimali flört ilişkisinde daha fazla mağdur durumunda olmalarına neden olmuş olabilir.

5.1.5. Üniversite Öğrencilerinin Romantik İlişkilerinde Yaşadıkları İstismar ile Yaş Arasındaki İlişkiye Dair Bulguların Tartışılması

Yapılan analizler sonucu yaşla romantik ilişkilerde yaşanan istismar arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı görülmektedir. Literatüre bakıldığında Wolitzky-Taylor ve diğerleri (2008) tarafından yapılan çalışmada yaşın artması ile flört şiddetinin daha da arttığı görülürken, Wolfe ve diğerleri (2001) fiziksel flört istismarının yaşla birlikte sabit azalma gösterdiğini bulmuştur. O’Leary (1999) de flört istismarının 10 ile 25 yaşları arasında sabit bir şekilde arttığını vurgulamaktadır. Bu çalışmaya göre flört istismarı bu süre içinde en yüksek noktaya ulaşmakta ve daha sonra azalmaktadır.

Yapılan diğer çalışmalar da ergenlik döneminde ve genç yetişkinlik döneminde saldırganlığın zirveye ulaşması ve sonradan azalması ile ilgili olarak negatif ve eğrisel bir ilişki bulunmuştur. Saldırganlığın zirveye ulaştığı zaman farklılaşabilmektedir. Yapılan çalışmalara bakıldığında zirve yaşın 17 (Sampson, Morenoff ve Raudenbush, 2005), 15 ve 17 arası (Meeus, Branje ve Overbeek, 2004) ve 13 yaş civarında (Farrell ve Sullivan, 2004) olduğu görülmektedir. Görüldüğü üzere çalışmalarda da flört şiddeti ile yaş arasındaki ilişkiye dair sonuçların çalışmadan çalışmaya değişebilmektedir. Çalışmalara bakıldığında istismarın zirveye ulaştığı yaşların ergenlik döneminde olduğu

görülmektedir. Bu çalışmamızda da katılımcıların ergenliğin sonlarında olması yani daha çok 20'li yaşlarda olması ve yaş aralıklarının fazla olmaması, yaş ile istismar arasındaki ilişkinin anlamsız çıkmasında etkili olmuş olabilir.

5.1.6. Üniversite Öğrencilerinin Romantik İlişkilerinde Yaşadıkları İstismar ile Sosyo-Ekonomik Düzey Arasındaki İlişkiye Dair Bulguların Tartışılması

Sonuçlar sosyo-ekonomik düzeyle romantik ilişkilerde yaşanan istismar arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığını göstermektedir. Oysaki Foshee ve diğerleri (2004) sosyo-ekonomik düzey ve toplumsal statünün flört şiddeti üzerindeki rolü ile ilgili olarak anlamlı sonuçlar elde etmiştir. Aynı zamanda bu araştırmada coğrafi bölge, şehir veya kasabada yaşama gibi durumların da flört şiddetinde etkili olduğu belirtilmiştir. Bu çalışmada da ilişkinin anlamsız çıkmasının, sosyo-ekonomik düzeyin sadece aylık ortalama gelir ile sınırlandırılmış olmasından kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Öğrencilerin geldikleri coğrafi bölge, yetiştikleri çevre hatta ailevi özellikler ve ailelerin şiddete bakış açısı, şiddete dair genel tutumları da öğrencilerin şiddete karşı tutumlarını etkiliyor olabilir. Bundan dolayı ortalama gelirin, şiddeti belirleyen bir durum olmadığı düşünülmektedir.

Foshee ve diğerleri (2004)'nin yaptıkları bir çalışmada sosyo-demografik değişkenlerin flört şiddetinde etkin bir role sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır. Diğer yandan, Offenhauer ve Buchalter (2011) düşük sosyo-ekonomik düzeyden olmanın flört şiddetine etkisinin olumlu mu olumsuz mu olduğu ile ilgili durumların belirsiz olduğunu belirtmiştir. Bundan dolayı flört şiddeti üzerinde sadece sosyo-ekonomik durumun mu etkili olduğu yoksa sosyo-ekonomik durum ile birlikte arkadaş çevresi ve eğitim durumunun değişmesinin mi etkili olduğu tam olarak ayırt edilmemiştir. Yapılan bu çalışmada da sonuçlar üzerinde, sadece sosyo-ekonomik düzeyin değil aynı zamanda arkadaş çevresi ve eğitim durumunun da etkili olabileceği düşünülmektedir. Yani sosyo-ekonomik düzeye başka etmenlerin de etkisi olabilmektedir ve bu da sosyo-ekonomik düzeyle yaşanan istismar arasındaki ilişkinin anlamsız çıkmasına neden olmuş olabilir.

5.1.7. Üniversite Öğrencilerinin Romantik İlişkilerinde Yaşadıkları İstismar ile İlişki Süresi Arasındaki İlişkiye Dair Bulguların Tartışılması

Sonuçlar ilişki süresi ile romantik ilişkilerde yaşanan istismar arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığını göstermektedir. Bu sonuçlar literatürle tutarlılık göstermemektedir. Çoğu çalışma da şiddetin daha ciddi ilişkilerde oluşmasının daha olası olduğunu göstermektedir (Makepeace, 1989; Stets ve Pirog-Good, 1987; Giordano ve diğerleri, 2010; O’Leary ve diğerleri, 2008). Başka bir çalışma da partnerlerin birbirine daha bağlı olduğu ve daha ciddi bir flört ilişkisinde, daha az ciddi olan flört ilişkisine göre erkeğin şiddet uygulamasının daha fazla kabul edilebilir olduğunu göstermektedir (Bethke ve DeJoy, 1993). Çalışmalardan da anlaşılacağı üzere üniversite öğrencilerinin, ilişkilerini ne kadar ciddi olarak algıladıkları veya ilişkilerine ve partnerlerine ne kadar bağlı oldukları ilişkide istismarı etkileyebilmektedir. Yapılan bu çalışmada da katılımcılar ilişkilerini yeteri kadar ciddi olarak görmüyor olabilirler. Ya da yaşadıkları ilişkinin süresi uzun olsa bile katılımcılar, kendilerini partnerlerine çok fazla bağlı hissetmeyebilirler. Yani katılımcıların kendi ilişkilerini ciddi olarak yorumlayıp yorumlamamaları da sonuçlar üzerinde etkili olmuş olabilir.

Diğer yandan Makepeace (1989)’e göre kötü şiddet vakaları günlük flört durumlarından ziyade ciddi olan flört ilişkisinde daha sıklıkla oluşmaktadır. Mesela birlikte yaşayan çiftlerin birlikte yaşamayan çiftlere göre birbirlerini fiziksel olarak yaralama olasılıkları daha fazladır. Bu da bize ciddi flört şiddeti vakalarının, daha ciddi olan ilişkilerde yaşanma olasılığının daha fazla olduğunu göstermektedir (Akt. Katz ve diğerleri, 2002). İlişkinin yaşanmasında sosyo-kültürel özellikler de etkili olabilmektedir. Özellikle toplumumuzda evlilik öncesi ilişkinin çok fazla yaşanmaması, üniversite döneminde birlikte yaşama ve evlenme gibi durumların az olması da ilişkilerde istismarı daha az oranda etkilemiş olabilir. Belki de bu araştırmadaki katılımcıların ilişki süreleri daha uzun olsaydı ve bununla birlikte aynı ortamlarda yaşama ya da daha fazla birlikte zaman geçirme fırsatları olsaydı istismar oranları daha fazla görülebilirdi. Görüldüğü gibi istismar üzerinde, ilişki süresinin yanında sosyo-kültürel özellikler ve şartlar da etkili olabilmektedir. Aynı zamanda katılımcıların üniversite öğrencisi olması da ilişki süresi ile istismar arasındaki ilişkinin anlamsız çıkmasında etkili olabilir.

5.2. Sonuç ve Öneriler

Bu bölümde yapılan araştırmadan elde edilen bulgular özetlenmiş ve bulgulara dayalı olarak elde edilebilecek genel sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

1. Üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerinde yaşadıkları istismar ile ilişki doyumu arasında negatif ve anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir.
2. Üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerinde yaşadıkları istismar ile kendini affetme alt boyutu arasındaki ilişkinin anlamsız olduğu görülmektedir.
3. Üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerinde yaşadıkları istismar ile başkasını affetme alt boyutu arasındaki ilişkinin anlamsız olduğu görülmektedir.
4. Üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerinde yaşadıkları istismar ile durumu affetme alt boyutu arasında negatif ve anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Yani bireylerin durumu affetme düzeyleri arttıkça romantik ilişkilerinde yaşadıkları istismar azalmaktadır.
5. Üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerinde yaşadıkları istismar ile kıskançlık düzeyleri arasındaki ilişkinin anlamsız olduğu görülmektedir.
6. Cinsiyetle öğrencilerin romantik ilişkilerinde yaşadıkları istismar arasındaki ilişki anlamlıdır. Erkeklerin romantik ilişkilerinde kızlara göre daha fazla istismar algısına sahip oldukları görülmektedir.
7. Yaşla öğrencilerin romantik ilişkilerinde yaşadıkları istismar arasındaki ilişkinin anlamlı olmadığı görülmektedir. Yani yaşa göre, yaşanan istismar değişmemektedir.
8. Sosyo-ekonomik düzeyle öğrencilerin romantik ilişkilerinde yaşadıkları istismar arasındaki ilişkinin anlamlı olmadığı görülmektedir.

9. İlişki süresi ile öğrencilerin romantik ilişkilerinde yaşadıkları istismar arasındaki ilişkinin anlamlı olmadığı görülmektedir.

5.2.1. Araştırmacılara öneriler

1. Bu çalışma Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Fen-edbeiyat Fakültesi ve İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi ile sınırlıdır. Bu yönde bir çalışma farklı üniversitelerde de yapılarak öğrenciler arasında karşılaştırmalar yapılabilir.
2. Üniversite öğrencileriyle yapılan bu çalışma lise öğrencileri, yetişkinler ya da evli bireyler gibi farklı araştırma grubuyla da yapılabilir. Aynı zamanda farklı meslek gruplarıyla da böyle bir çalışma yapılarak meslek grupları arasında da karşılaştırma yapılabilir.
3. Bu çalışmada kullanılan romantik ilişkiyi değerlendirme ölçeği tek boyutlu olup sonraki yapılan çalışmalarda fiziksel, duygusal ve cinsel istismar boyutlarını ayrı olarak değerlendirmeye yönelik araştırma yapılabilir.
4. Yalnızca Bolu’da yapılan bu araştırma farklı bölgelerde de yapılarak kültürel ve bölgesel farklılıkların etkisi de araştırılabilir.
5. Romantik ilişkilerde yaşanan istismar depresyon, kişilik özellikleri, madde bağımlılığı gibi farklı bağımsız değişkenlerle ilişkisi araştırılabilir.

5.2.2. Psikolojik danışmanlara öneriler

1. Okullarda çalışan psikolojik danışmalar ya da üniversitelerin Mediko sosyal merkezlerinde çalışan psikologlar romantik ilişkilerinde istismarla karşılaşan danışanlarıyla kıskançlık ve affetme düzeylerine de dikkat edilerek müdahale de bulunulabilir.

2. Okullarda öğrencilere sağlıklı romantik ilişkiler konusunda seminerler verilebilir ya da rehberlik saatinde romantik ilişkiler konusunda etkinlikler düzenlenebilir. Bu şekilde öğrencilerin romantik ilişkilerde yaşadıkları kıskançlık duygusunun olumsuz sonuçları ve affetme davranışının olumlu olası sonuçları hakkında bilgilendirme çalışmaları yapılabilir.
3. Rehberlik çalışmalarında önleme önemli bir yere sahiptir. Bundan dolayı okullarda bu konuyu önleyici çalışmalara daha fazla yer verilebilir.
4. Okullarda psikolojik danışmanlar öğrencilerin konuyla ilgili farkındalıklarını artırabilmek ve konunun ciddiyetinin farkına varabilmelerini sağlayabilmek için gazete haberlerinden, sosyal medyadan yararlanılabilir.
5. İlkokul ve liselerde şiddet olgusu, sağlıklı romantik ilişkiler konusu rehberlik programlarına dahil edilebilir. Özellikle şiddetin ne olduğu, ilişkilerde nasıl ortaya çıktığı, sonuçları ve çeşitleri konusundaki bilgilerinin artırabilmesi yönünde çalışmalar yapılabilir.
6. Yalnızca ilkokul ve liselerle sınırlandırılmayarak, üniversite öğrencilerine de sağlıklı romantik ilişkiler konusunda bilgilendirme amaçlı seminerler verilebilir.

KAYNAKÇA

- Abbey, A., T. Zawacki, P. O., Buck, A. M., Clinton ve McAuslan. P. (2004). "Sexual assault and alcohol consumption: what do we know about their relationship and what types of research are stil needed?". *Aggression and Violent Behavior*, 9(3), 271–303.
- Ackard, D. M. ve Neumark-Sztainer, D. (2002). Date violence and date rape among adolescents: associations with disorder a deating behaviors and psychological health. *Child Abuse & Neglect*, 26, 455-473.
- Adams, J. M., ve Jones, W. H. (1997). The conceptualization of marital commitment: An integrative analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*, 72, 1177-1196.
- Akın, A., Gülşen, M., Aşut, S. ve Akca, M. (2012). Yakın ilişkilerde şiddet sorumluluğu ölçeği türkçe formunun geçerlik ve güvenirliği. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(2), 175-184.
- Al-Mabuk, R. H., Enright, R. D., ve Cardis, P. A. (1995). Forgiveness education with parentally love-deprived late adolescents. *Journal of Moral Education*, 24(4), 427-444.
- Anderson, T. L. ve Emmers-Sommer, T. M. (2006). Predictors of relationship satisfaction in online romantic relationships. *Communication Studies*, 57(2), 153-172.
- Archer, J. (2000). Sex differences in aggression between heterosexual partners: A meta-analytic review. *Psychological Bulletin*, 126, 651-680.
- Archer, J., ve Graham-Kevan, N. (2003). Do beliefs about aggression predict physical Aggression to partners?. *Aggressive Behavior*, 29, 41–54.
- Arias, I. ve Pape, K. T. (1999). Psychological abuse: Implications for adjustment and commitment to leave violent partners. *Violence Victims*, 14, 55–57.
- Arias, I., Dankwort, J., Douglas, U. ve Dutton, M. A. (2002). Violence against women: The state of batterer prevention programs. *JL Medicial & Ethics*, 30, 157.
- Arnett, J. J. (2000). Emerging Adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychologist*, 55, 469-480.

- Ashton, M.C., Paunonen, S. V., Helmes, E. ve Jackson, D.N. (1998). Kin altruism, reciprocal altruism, and the big five personality factors. *Evolution and Human Behavior*, 19, 243–255.
- Aslan, D., Vefikuluçay, D., Zeyneloğlu, S., Erdost, T. ve Temel, F. (2008). Ankara'da iki hemşirelik yüksek okulunun birinci ve dördüncü sınıflarından okuyan öğrencilerinin flört şiddetine maruz kalma, flört ilişkilerinde şiddet uygulama durumlarının ve bu konudaki görüşlerinin saptanması araştırması. *Kadın Sorunları Araştırma Merkezi, Hacettepe Üniversitesi*.
- Atak, H. ve Taştan, N. (2012). Romantik ilişkiler ve aşk. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(4), 520-546
- Atakay, C. (2014). Romantik yakın ilişkilerde şiddetin öncülleri. *Nesne*, 2(3), 1-9.
- Aune, K. S. ve Comstock, J. (1997). Effect of relationship length on the experience, expression, and perceived appropriateness of jealousy. *The Journal of social psychology*, 137(1), 23-31.
- Babcock, J. C., Waltz, J., Jacobson, N. S. ve Gotman, J. M. (1993). Power and violence: The relation between communication patterns, power discrepancies, and domestic violence. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 61, 40-50.
- Bahadır, Ş. (2006). *Romantik İlişkilerde Bağlanma Stilleri, Çatışma Çözme Stratejileri ve Olumsuz Duygu Durumu Düzeltme Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Baker, C. R. ve Stith, S. M. (2008). Factor spredicting dating violence perpetration among male and female college students. *Journal of Aggression, Maltreatment and Trauma*, 17, 227-244.
- Balogun, M. O., Owoaje, E. T. ve Fawole, O. I. (2012). Intimate partner violence in South western Nigeria: Are thererural–urban differences?, *Women & Health*, 52, 627-645.
- Banister, E. ve Schreiber, R. (2001). Young women's health concerns: Revealing paradox. *Health Care for Women International*, 22, 633-647.
- Band-Winterstein, T., Eisikovits, Z. ve Koren, C. (2010). Between Remembering and Forgetting The Experience of Forgiveness among Older Abused Women. *Qualitative Social Work*, 1-16.

- Barnett, O. W., Lee, C. Y. ve Thelen, R. E. (1997). Gender differences in attributions of self-defense and control in interpersonal aggression. *Violence Against Women*, 3, 462-481.
- Baron, R. M. ve Kenny, D. A. (1986). The moderator-mediator variable distinction in social psychological research: Conceptual, strategies, and statistical considerations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51, 1173–1182
- Batson, C. D. (1990). How Social an animal? The human capacity for animal American. *Psychologist*, 45, 336-345.
- Baumeister, R. F., Stillwell, A. M. ve Heatherton, T. F. (1994). Guilt: an interpersonal approach. *Psychological bulletin*, 115(2), 243.
- Bell, K. M. ve Naugle, A. E. (2006). Understanding stay/leave decisions in violent relationships: A behavior analytic approach. *Behavior and Social Issues*, 14(1), 21-45.
- Benson, C. K. (1992). Forgiveness and the psychotherapeutic process. *Journal of Psychology and Christianity*, 11(1), 76-81.
- Bergman, L. (1992). Dating violence among high school students. *Social Work*, 37(1), 21-27.
- Berry, J.W., Worthington, E.L., Parrott, L., O'Connor, L.E. ve Wade, N.G. (in press). Dispositional forgivingness: Development and construct validity of the Transgression Narrative Test of Forgivingness (TNTF). *Personality and Social Psychology Bulletin*.
- Bethke, T. ve DeJoy, D. (1993). An experimental study of factors influencing the acceptability Of dating violence. *Journal of Interpersonal Violence*, 8, 36-51.
- Bradfield, M., ve Aquino, K. (1999). The effects of blame attributions and offender likeableness on forgiveness and revenge in the work place. *Journal of Management*, 25, 607–631.
- Brown, R. P. (2003). Measuring individual differences in the tendency to forgive: Construct validity and links with depression. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 29, 759-771.
- Browne, A., ve Finkelhor, D. (1986). Impact of child sexual abuse: A review of the research. *Psychological bulletin*, 99(1), 66.

- Boladale, M., Yetunde, O., Adesanmi, A., Olutayo, A. ve Olanrewaju, İ. (2015). Personality profiles and psychopathology among students exposed to dating violence at the Obafemi Awolowo University, Ile-Ife. *Journal of Interpersonal Violence*, 30(1), 168–190.
- Boon, S. D. ve Sulsky, L. M. (1997). Attributions of blame and forgiveness in romantic relationships: A policy-capturing study. *Journal of Social Behavior and Personality*, 12, 19-44.
- Boon, S. D. ve Holmes, J. G. (1999). Interpersonal risk and the evaluation of transgressions in close relationships. *Personal Relationships*, 6(2), 151-168.
- Bugay, A. ve Demir, A. (2010). A turkish version of heartland forgiveness scale. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 5, 1927-1931
- Bureau of Justice. (2000). *Intimate partner violence* (Bureau of Justice Special Report). Washington, DC: U.S. Department of Justice.
- Burleson, B. R., Kunkel, A. W. ve Birch, J. D. (1994). Thoughts about talk in romantic relationships: Similarity makes for attraction (and happiness, too). *Communication Quarterly*, 42, 259–273.
- Burn, S. ve Ward, A. (2005). Men's conformity to traditional masculinity and relationship satisfaction. *Psychology of Men & Masculinity*, 6(4), 254-263.
- Busby, D. M., Holman, T. B. ve Taniguchi, N. (2001). Relate: Relationship evaluation of the individual, family, cultural, and couple contexts. *Family Relations*, 50, 308-316.
- Buss, D. M. ve Haselton, M. (2005). The evolution of jealousy. *TRENDS in Cognitive Sciences*, 9(11), 506-507.
- Buss, D. M., Larsen, R. J., Westen, D. ve Semmelroth, J. (1992). Sex differences in jealousy: Evolution, physiology, and psychology. *Psychological science*, 3(4), 251-255.
- Buunk, B. P. (1997). Personality, birth order ve attachment styles as related to various types of jealousy. *Personality and Individual Differences*, 23(6), 997-1006.
- Büyükşahin, A., Hasta, D. ve Hovardaoğlu, S. (2005). İlişki istikrarı ölçeği (İİÖ). geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikoloji Yazıları*, 8(16), 25-35.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç, Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.

- Campbell, A. (1976). Subjective measures of well-being. *American Psychologist*, 31(2), 117-124.
- Capaldi, D. M. ve Crosby, L. (1997). Observed and reported psychological and physical aggression in young, at-risk couples. *Social Development*, 6, 184–206.
- Capaldi, D. M. ve Kim, H. K. (2007). Typological approaches to violence in couples: A critique and alternative conceptual approach. *Clinical psychology review*, 27(3), 253-265.
- Capaldi, D. M., Knoble, N. B., Shortt, J. W. ve Kim, H. K. (2012). A systematic review of risk factors for intimate partner violence. *Partner Abuse*, 3(2), 231-280.
- Carlson, B. E., McNutt, L. A., ve Choi, D. Y. (2003). Childhood and adult abuse among women in primary health care effects on mental health. *Journal of Interpersonal Violence*, 18(8), 924-941.
- Cavanagh, K., Dobash, R. E., Dobash, R. P. ve Lewis, R. (2001). “Remedial work”: Men’s strategic responses to their violence against intimate female partners. *Sociology*, 35, 695-714.
- Chiodo, D., Crooks, C., Wolfe, D., McIsaac, C., Hughes, R. ve Jaffe, P. G. (2012). Longitudinal prediction and concurrent functioning of adolescent girls demonstrating various profiles of dating violence and victimization. *Prevention Science*, 13, 350-359.
- Cofone, K. (2011). Understnading college students perceptions of unhealthy dating relationships. *Social Work Student Papers*, 75.
- Coker, A. L., McKeown, R. E., Sanderson, M., Davis, K. E., Valois, R. F. ve Huebner, E. S. (2000). Severe dating violence and quality of life among south carolina high school students. *American Journal of Preventive Medicine*, 19, 220-227.
- Collibee, C. ve Furman, W. (2014). Impact of sexual coercion on romantic experiences of adolescents and young adults. *Arch Sexual Behavior*, 43, 1431–1441.
- Confer, J. C. ve Cloud, M. D. (2011). Sex differences in response to imagining a partner’s heterosexual or homosexual affair. *Personality and Individual Differences*, 50(2), 129-134.

- Coop, Gordon, K., Burton, S. ve Porter, L. (2004). Predicting the intentions of women in domestic violence shelters to return to partners: Does forgiveness play a role? *Journal of Family Psychology*, 18, 331-338.
- Costa, A. L., Sophia, E. C., Sanches, C., Tavares, H. ve Zilberman, M. L. (2015). Patological Jealousy: romantic relationship characteristics, emotional and personality aspects, and social adjustment. *Journal Affect Disord*, 174, 38-44
- Couch, L. L. ve Jones, W. H. (1997). Measuring levels of trust. *Journal of Research in Personality*, 31, 319–336.
- Coyle, C. T. ve Enright, R. D. (1997). Forgiveness intervention with post-abortion men. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 65(6), 1042-1045.
- Cramer, D. (2003). Facilitativeness, conflict, demand for approval, self-esteem, and satisfaction with romantic relationships. *Journal of Psychology*, 137, 83–98.
- Creasey, G., Kershaw, K. ve Boston, A. (1999). conflict management with friends and romantic partners: the role of attachment and negative mood regulation expectancies. *Journal of Youth and Adolescence*, 28, 523–543.
- Creasey, G. ve Ladd, A. (2004). negative mood regulation expectancies and conflict behaviors in late adolescent college student romantic relationships: the moderating role of generalized attachment representations. *Journal of Research on Adolescence*, 14 (2), 235–255.
- Crossley, C.D. (2009). “Emotional and behavioral reactions to social undermining: a closer look at perceived offender motives”. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 108, 14-24.
- Crowe, M. (1995). Management of jealousy in couples. *Advances in Psychiatric Treatment*, 1, 71-77.
- Dahlberg, L. L. (1998). Youth violence in the united states. Major trends, risk factors, and prevention approaches. *American Journal of Preventive Medicine*, 14, 259-272.
- Darby, B. W. ve Schlenker, B. R. (1982). Children's reactions to apologies. *Journal of Personality and Social Psychology*, 43(4), 742.
- Dardis, C. M., Kelley, E. L., Edwards, K. M. ve Gidycz, C. A. (2013). A mixed-methodological examination of investment model variables among abused

- and nonabused college women. *Journal of American College Health*, 61(1), 36-43.
- Davenport, D. S. (1981) The functions of anger and forgiveness: guidelines for psychotherapy with victims. *Psychotherapy*, 28, 140–133.
- Davila, J. C. (2004). “*Forgiveness as a function of offense severity, apology extensiveness and perceived sincerity: a theoretical model*”. Unpublished doctoral dissertation. Tulane University, New Orleans, LA, USA
- Davidson, M. M., Lozano, N. M., Cole, B. P. ve Gervais, S. J. (2014). Relations between intimate partner violence and forgiveness among college women. *Journal of interpersonal violence*, 1-27
- Davis, A. (2008). *Interpersonal and physical dating violence among teens*. The National Council on Crime and Delinquency Focus.
- Deborah, L. Rhatigan, D. L. ve Axson, D. K. (2006). Using the investment model to understand battered women’s commitment to abusive relationships. *Journal of Family Violence*, 21(2), 153-162.
- Denton, R. T. ve Martin, M.W. (1998). ‘Defining forgiveness: an empirical exploration Of process and role’. *American Journal of Family Therapy*, 26, 281–92.
- Demir, M. (2008). Sweetheart, you really make me happy: romantic relationship quality and personality as predictors of happiness among emerging adults. *Journal Happiness Study*, 9, 57–277.
- Demirtaş, H. A. (2004). *Yakın ilişkilerde kıskançlık (bireysel, ilişkisel ve durumsal değişkenler)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Demirtaş, H. A. ve Dönmez, A. (2006). Yakın ilişkilerde kıskançlık: bireysel, ilişkisel ve durumsal değişkenler. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 17(3), 181-191.
- Demirtaş-Madran, H. A. (2008). Duygusal ve Cinsel Kıskançlık Açısından Temel Cinsiyet Farklılıkları: Evrimsel Yaklaşım ve Süregelen Tartışmalar. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 19(3), 300-309.
- DeKeseredy, W. S. E. ve Dragiewicz, M. (2007). Understanding the complexities of feminist perspectives on woman abuse: A commentary on Donald G. Dutton’s rethinking domestic violence. *Violence Against Women*, 13, 874-884.

- DeSteno, D. A. ve Salovey, P. (1996). Evolutionary origins of sex differences in jealousy?: Questioning the "fitness" of the model. *Psychological Science*, 7, 367-372.
- DeSteno,D.,Valdesolo, P. ve Bartlett, M. Y. (2006).Jealousy and the threatened self: getting to the heart of the green-eyed monster. *Journal of Personality and Social Psychology*, 91(4), 626–641.
- DeRusha, T. L. (2007). *A Comprehensive Study and Critical Analysis of Literature Related to Violence in Teen Dating Relationships* (Doctoral dissertation, University of Wisconsin-Stout).
- DiBlasio, F. A. ve Benda, B. B. (1991). Practitioners, religion and the use of forgiveness in the clinical setting. *Journal of Psychology and Christianity*, 10, 166–172.
- DiBlasio, F. A. (1992). Forgiveness in psychotherapy: comparison of older andyounger therapists. *Journal of Psychology and Christianity*, 11, 181–187.
- Dobash, R. P., Dobash, R. E., Wilson, M. ve Daly, M. (1992). The myth of sexual symmetry in marital violence. *Social Problems*, 39, 71–91.
- Donnelly, D. (1984). Forgiveness and recidivism. *Pastoral Psychology*, 33, 15–24.
- Dugan, L., Nagin, D. ve Rosenfeld, R. (1997). Explaining the decline in intimate partner homicide: The effects of changing domesticity, women’s status, and domestic violene resources. Working Paper, H. John Heinz III School of Public Policy and Management, Carnegie Mellon University, Pittsburgh, PA.
- Dutton, D. G. (1995). Male abusiveness in intimate relationships. *Clinical Psychology Review*, 15, 567–581.
- Dutton, M. A. ve Goodman, L. A. (2005). Coercion in intimate partner violence: Toward a new conceptualization. *Sex Roles*, 52, 743-756.
- Dye, M. L. ve Eckhardt, C. I. (2000). Anger, irrational beliefs, and dysfunctional attitudes in violent dating relationships. *Violence and Victims*,15, 337–350.
- Eaton, J. ve Struthers, C. W. (2006). “The reduction of psychological aggression across varied interpersonal contexts through repentance and forgiveness”, *Aggressive Behavior*, 32, 195-206.
- Eaton, D.K., Davis, K., Barrios, L., Brener, N. ve Noonan, R. (2007). Associations of dating violence victimization with lifetime participation, cooccurrence, and early

- initiation of risk behaviors among U.S. high school students. *Journal of Interpersonal Violence*, 22, 585-602.
- Ecker, W. (2012). Non-delusional pathological jealousy as an obsessive-compulsive spectrum disorder: Cognitive-behavioural conceptualization and some treatment suggestions. *Journal of Obsessive-Compulsive and Related Disorders*, 1(3), 203–210.
- Edwards, K. M., Desai, A. D., Gidycz, C. A. ve VanWynsberghe, A. (2009). College women's aggression in relationships: The role of childhood and adolescent victimization. *Psychology of Women Quarterly*, 33, 255-265.
- Elmquist, J., Wolford-Clevenger, C., Zapor, H., Febres, J., Shorey, R. C., Hamel, J. ve Stuart, G. L. (2014). A gender comparison of motivations for physical dating violence among college students. *Journal of Interpersonal Violence*, 1–18.
- Ely, G. E., Nugent, W. R. ve Flaherty, C. (2009). The relationship between dating Violence and psychosocial problems in a sample of adolescent pregnancy termination patients. *Violence and Victims*, 24, 577-590.
- Engel, B. (2002). The emotionally abusive relationship: How to stop being abused and how to stop abusing. *New Jersey: John Wiley & Sons*. 16.04.2015 Tarihinde <http://www.barnesandnoble.com/sample/read/9780471454038> sitesinden alınmıştır.
- Enright, R.D., Gassin, E. A. ve Wu, C. (1992). Forgiveness: A developmental view. *Journal of Moral Education*, 21, 99–114.
- Enright, R. D. (1996). Counseling within the forgiveness triad: On forgiving, receiving forgiveness, and self forgiveness. *Counseling and Values*, 40(2), 107-126.
- Etchevery, P. E., Le, B. ve Charania, M. R. (2008). Perceived versus reported social referent approval and romantic relationship commitment and persistence. *Personal Relationships*, 15, 281–295.
- Exline, J. J., Yali, A. M. ve Lobel, M. (1999). When god disappoints: difficulty forgiving god and its role in negative emotion. *Journal of Health Psychology*, 4(3), 365–379.
- Farrell, A. D. ve Sullivan, T. N. (2004). Impact of witnessing violence on growth curves for problem behaviors among early adolescents in urban and rural settings. *Journal of Community Psychology*, 32, 505–525.

- Felitti, V. J., Anda, R. F., Nordenberg, D., Williamson, D. F., Spitz, A. M., Edwards, V., ..Marks, J. S. (1998). Relationship of childhood abuse and household dysfunction to many of the leading causes of death in adults: The Adverse Childhood Experiences Study. *American Journal of Preventive Medicine*, 14, 245-258.
- Fincham, F. D. (2000). The kiss of the porcupines: From attributing responsibility to forgiving. *Personal Relationships*, 7, 1-23.
- Fincham, F. D. ve Beach, S. R. (2002). Forgiveness in marriage: Implications for psychological aggression and constructive communication. *Personal Relationships*, 9(3), 239-251.
- Fincham, F. D., Jackson, H. ve Beach, S. R. (2005). Transgression severity and forgiveness: Different moderators for objective and subjective severity. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 24(6), 860-875.
- Fincham, F. D., Hall, J. ve Beach, S. R. H. (2006). 'Forgiveness in marriage: current status and future directions'. *Family Relations*, 55(4), 415-27.
- Finkel, E. J., Rusbult, C. E., Kumashiro, M. ve Hannon, P. A. (2002). Dealing with betrayal in close relationships: Does commitment promote forgiveness?. *Journal of personality and social psychology*, 82(6), 956.
- Fitzgibbons, R. P. (1986). The cognitive and emotive uses of forgiveness in the treatment of anger. *Psychotherapy*, 23, 629-633.
- Fleischmann, A. A., Spitzberg, B. H., Andersen, P. A. ve Roesch, S. C. (2005). Tickling the monster: jealousy induction in relationships. *Journal of Social and Personal Relationships*, 22(1), 49-73.
- Flynn, A. ve Graham, K. (2010). "Why did it happen?" A review and conceptual framework for research on perpetrators' and victims' explanations for intimate partner violence. *Aggression and Violent Behavior*, 15, 239-251.
- Follingstad, D. R., Wright, S., Lloyd, S. ve Sebastian, J. A. (1991). Sex differences in motivations and effects in dating violence. *Family Relations*, 40(1), 51-57.
- Follingstad, D. R., Rogers, M. J. ve Duvall, J. L. (2012). Factors predicting relationship satisfaction, investment, and commitment when women report high prevalence of psychological abuse. *Journal of Family Violence*, 27(4), 257-273.

- Follette, V. M. ve Alexander, P. C. (1992). Dating violence: Current and historical correlates. *Behavioral Assessment*, 14(1), 39-52.
- Foshee, V. A. (1996). Gender differences in adolescent dating abuse prevalence, types and injuries. *Health education research*, 11(3), 275-286.
- Foshee, V. A., Bauman, K. E., Ennett, S. T., Linder, G. F., Benefield, T. Ve Suchindran, C. (2004). Assessing the long-term effects of the safe dates program and a booster in preventing and reducing adolescent dating violence victimization and perpetration. *American Journal of Public Health*, 94(4)619–24.
- Freedman, S. (1998). Forgiveness and reconciliation: The importance of understanding how they differ. *Counseling and Values*, 42, 200-216.
- Freedman, S. R. ve Enright, R. D. (1996). Forgiveness as an intervention goal with incest survivors. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 64(5), 983-992.
- Fredrickson, B. L. (1998). What good are positive emotions?. *Review of General Psychology*, 2, 300-319
- Friesen, M. D. ve Fletcher, G. J. O. (2007). ‘Exploring the lay representation of forgiveness: convergent and discriminant validity’. *Personal Relations*, 14, 209–223.
- Frye, N. E. ve Karney, B. R. (2006). The context of aggressive behavior in marriage: A longitudinal study of newlyweds. *Journal of Family Psychology*, 20, 12–20.
- Gaertner, L. ve Foshee, V. (1999). Commitment and the perpetration of relationship violence. *Personal Relationships*, 6, 227-239.
- Gage, A. J. ve Hutchinson, P. L. (2006). Power, control and intimate partner sexual violence in Haiti. *Archives of Sexual Behavior*, 35, 11–24
- Gervais, S. J. ve Davidson, M. M. (2013). Objectification among college women in the context of intimate partner violence. *Violence and Victims*, 28, 36-49.
- Giordano, P. C., Manning, W. D. ve Longmore, M. A. (2010). Affairs of the heart: Qualities of adolescent romantic relationships and sexual behavior. *Journal of Research on Adolescence*, 20, 983-1013.

- Giordano, P. C., Soto, D. A., Manning, W. D. Ve Longmore, M. A. (2010). The characteristics of romantic relationships associated with teen dating violence. *Social Science Research*, 39(6), 863-874.
- Glass, N., Fredland, J. C., Yonas, M., Sharps, P. ve Kub, J. (2003). Adolescent dating violence: prevalence, risk factors, health outcomes and implications for clinical practice. *Journal of Obstetric, Gynecologic, & Neonatal Nursing*, 32(2), 227–238.
- Gondolf, E. W., Heckert, D. A. ve Kimmel, C. M. (2002). Nonphysical abuse among batterer program participants. *Journal of Family Violence*, 17, 293–314.
- Gonzalez-Mendez, R. ve Hernandez-Cabrera, J. A. (2009). Play context, commitment, and dating violence a structural equation model. *Journal of Interpersonal Violence*, 24(9), 1518-1535.
- Gordon, K. C., Burton, S. ve Porter, L. (2004). Predicting the intentions of women in domestic violence shelters to return to partners: Does forgiveness play a role? *Journal of Family Psychology*, 18, 331-338.
- Graff-Radford, J., Whitwell, J. L., Geda, Y. E. ve Josephs, K. A. (2012). Clinical and imaging features of Othello's syndrome. *European Journal of Neurology*, 19(1), 38-46.
- Gray, H. M. ve Foshee, V. (1997). Adolescent dating violence differences between one-sided and mutually violent profiles. *Journal of Interpersonal violence*, 12(1), 126-141.
- Guerrero, L. K. ve Afifi, W. A. (1999). Toward a goal-oriented approach for understanding communicative responses to jealousy. *Western Journal of Communication*, 63, 216–248.
- Guerrero, L. K., Andersen, P. A., Jorgensen, P. F., Spitzberg, B. H. Ve Eloy, S. V. (1995). Coping with the green-eyedmonster: Conceptualizing and measuring communicative responses to romantic jealousy. *Western Journal of Communication*, 59(4), 270–304.
- Guerrero, L. K., Trost, M. R. ve Yoshimura, S. M. (2005). Romantic Jealousy: emotions and communicative responses. *Personal Relationships*, 12, 233–252.

- Guerrero, L. K. ve Bachman, G. F. (2010). Forgiveness and forgiving communication in dating relationships: An expectancy-investment explanation. *Journal of Social and Personal Relationships*, 27(6), 801-823.
- Güngör Houser, A. (2009). *Evli bireylerin sahip oldukları iletişim çatışması türü, romantik kıskançlık ve duygusal zeka düzeylerinin evlilik doyumları üzerine etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Hall, J. H. ve Fincham, F. D. (2005) 'Self-forgiveness: the stepchild of forgiveness research'. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 24(5), 621–37.
- Hamamcı, Z. ve Esen-Çoban, A. (2010). Dysfunctional relationship beliefs of late adolescence in adjustment to university. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 2, 300-304.
- Hamby, S. ve Jackson, A. (2010). Size does matter: The effects of gender on perceptions of dating violence. *Sex Roles*, 63, 324–331.
- Hamby, S., Finkelhor, D. ve Turner, H. (2012). Teen dating violence: Co-occurrence with other victimizations in the National Survey of Children's Exposure to Violence (NatSCEV). *Psychology of Violence*, 2, 111-124.
- Hanley, M. ve O'Neill, P. (1997). Violence and commitment: A study of dating couples. *Journal of Interpersonal Violence*, 12, 685-703.
- Hansen, G. L. (1985). Perceived threats and marital jealousy. *Social Psychology Quarterly*, 48(3), 262–268.
- Hanson, M. J. (2010). health behavior in adolescent women reporting and not reporting intimate partner violence. *Journal Of Obstetric Gynecologic & Neonatal Nursing*, 39, 263-276.
- Hargrave, T. D. ve Sells, J. N. (1997). The development of a forgiveness scale. *Journal of Marital and Family Therapy*, 23, 41-62.
- Harned, M. S. (2001). Abused women or abused men? An examination of the context and outcomes of dating violence. *Violence and Victims*, 16, 269– 285.
- Harris, C. R. ve Christenfeld, N. (1996). Gender, jealousy, andreason. *Psychological Science*, 7, 364 – 366.

- Harris, C. R. (2003). A review of sex differences in sexual jealousy, including self-report data, psychophysiological responses, interpersonal violence, and morbid jealousy. *Personality and Social Psychology Review*, 7(2), 102-128.
- Hatipoğlu, S. (2010). *Başkent üniversitesi öğrencilerinde flört şiddeti prevelansı anketi*. Uzmanlık Tezi, Başkent Üniversitesi Tıp Fakültesi, Adli Tıp Anabilim Dalı, Ankara.
- Hawkins, J. L. (1968). Associations between companionship, hostility, and marital satisfaction. *Journal of Marriage and the Family*, 30(4), 647-650.
- Hébert, M., Lavoie, F., Vitaro, F., McDuff, P. ve Tremblay, R. E. (2008). Association of child sexual abuse and dating victimization with mental health disorder in a sample of adolescent girls. *Journal of Traumatic Stress*, 21, 181-189.
- Hebl, J. J. ve Enright, R. D. (1993). Forgiveness as a psycho therapeutic goal with elderly females. *Psychotherapy*, 4, 658-667.
- Hendrick, S. S. (1988). A generic measure of relationship satisfaction. *Journal of Marriage and Family*, 50(1), 93-98.
- Hendrick, S. ve Hendrick, C. (1989). Research on love: Does it measure up?. *Journal of Personality and Social Psychology*, 56, 784-794.
- Hendrick, S. ve Hendrick, C. (1995). Gender differences and similarities in sex and love. *Personal Relationships*, 2, 55-65.
- Henton, J., Cate, R., Koval, J., Lloyd, S. ve Christopher, S. (1983). Romance and violence in dating relationships. *Journal of Family Issues*, 4, 467-482.
- Hettrich, E. L. ve O'Leary, K. D. (2007). Females' reasons for their physical aggression in dating relationships. *Journal of Interpersonal Violence*, 22, 1131-1143.
- Holmgren, M. (1993). Forgiveness and the intrinsic value of persons. *American Philosophical Quarterly*, 30, 341-352.
- Holtzworth-Munroe, A. ve Meehan, J. C. (2004). Typologies of men who are maritally violent: Scientific and clinical implications. *Journal of Interpersonal Violence*, 19, 1369-1389.
- Hooper, D. Coughlan, J. ve Mullen, M. (2008). Structural equation modelling: guidelines for determining model fit. *Electronic Journal of Business Research Methods*, 6 (1), 53-60.

- Hotaling, G. T. ve Sugarman, D. B. (1986). An analysis of risk markers in husband to wife violence: The current state of knowledge. *Violence and Victims*, 1, 101–124.
- Hupka, R. B. ve Bank, A. L. (1996). Sex differences in jealousy: Evolution or social construction?. *Cross-Cultural Research*, 30, 24–59.
- Hutchinson, K. (2012). *predictors of college students' dating violence perceptions and help-seeking recommendations*. Doctoral dissertation, The University of Akron.
- Ingersoll-Dayton, B. ve Krause, N. (2005). 'Self-forgiveness: a component of mental health in later life'. *Research on Aging*, 27(3), 267–89.
- Jackson, S. M., Cram, F. ve Seymour, F. W. (2000). Violence and sexual coercion in high school students' dating relationships. *Journal of Family Violence*, 15(1), 23–36.
- Jacobson, N., Gottman, J. M., Gortner, E., Berns, S. ve Shortt, J. W. (1996). Psychological factors in the longitudinal course of battering: When do couples split up? When does the abuse decrease?. *Violence and Victims*, 11, 371–392.
- Jezl, D. R., Molitor, C. E. Ve Wright, T. L. (1996). Physical, sexual and psychological abuse in high school dating relationships: Prevalence rates and self-esteem issues. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 13(1), 69–87.
- Jewkes, R. (2002). Intimate partner violence: causes and prevention. *Lancet*, 359, 1423–1429.
- Johnson, M. P. (1995). Patriarchal terrorism and common couple violence: Two forms of violence against women. *Journal of Marriage and the Family*, 57, 283–294.
- Johnson, S. B., Frattaroli, S., Campbell, J., Wright, J., Pearson-Fields, A. S. ve Cheng, T. L. (2005). "I know what love means." Gender-based violence in the lives of urban adolescents. *Journal of Women's Health*, 14, 172–179.
- Kaighobadi, F. (2011). *Evolutionary psychological perspectives on men's partner-directed violence in context of perceived partner infidelity*. Florida Atlantic University.
- Kalkan, M. ve Ersanlı, E. (2008). Bilişsel-davranışçı yaklaşıma dayalı evlilik ilişkisini geliştirme programının evli bireylerin evlilik uyumuna etkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 8 (3), 963–986.

- Kalkan, M. (2008). Ergenler için romantik ilişkilerde sorun çözme ölçeğinin (erisçö) geliştirilmesi, geçerlik ve güvenilirliği. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 15(3), 131-138.
- Kaminer, D., Stein, D. J., M., Banga, I. Ve Zungu-Dirwayi, N. (2000). 'Forgiveness: Toward an Integration of Theoretical Models', *Psychiatry*, 63(4), 344-57.
- Karakurt, G. ve Kristin E. Silver, K. E. (2013). Emotional abuse in intimate relationships: The role of gender and age. *Violence Victimam*, 28(5), 804-821.
- Karasar, N. (2012). Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Nobel.
- Kasian, M. ve Painter, S. L. (1992). Frequency and severity of psychological abuse in a dating population. *Journal of Interpersonal Violence*, 7, 350-364.
- Katz, J., Street, A. ve Arias, I. (1997). Individual differences in self-appraisal and responses to dating violence scenarios. *Violence and Victims*, 12, 265-276.
- Katz, J., Kuffel, S. W. ve Coblenz, A. (2002). Are there gender differences in sustaining dating violence? An examination of frequency, severity, and relationship satisfaction. *Journal of Family Violence*, 17, 247-271.
- Kaura, S. A. ve Lohman, B. J. (2007). Dating violence victimization, relationship satisfaction, mental health problems, and acceptability of violence: A comparison of men and women. *Journal of Family Violence*, 22(6), 367-381.
- Kaura, S. A. ve Lohman, B. J. (2009). Does acceptability of violence impact the relationship between satisfaction, victimization, and commitment levels in emerging adult dating relationships?. *Journal Family Violence*, 24, 349-35
- Kearns, J. N. ve Fincham, F. D. (2004). 'A prototype analysis of forgiveness'. *Personality And Social Psychology Bulletin*, 30, 838-55.
- Kelley, E. L., Edwards, K. M., Dardis, C. M. ve Gidycz, C. A. (2014). Motives for physical dating violence among college students: a gendered analysis. *Psychology of Violence*, 5(1), 56-65.
- Kenny, D.A. ve Acitelli, L.K. (2001). Accuracy and bias in the perception of the partner in a close relationship. *Journal of Personality and Social Psychology*, 80, 439-448.
- Kim, H. K. ve Capaldi, D. M. (2004). The association of antisocial behavior and depressive symptoms between partners and risk for aggression in romantic relationships. *Journal of Family Psychology*, 18, 82-96.

- Kim, H. K., Capaldi, D. M. ve Crosby, L. (2007). Generalizability of gottman and colleagues' affective process modelsof couples' relationship outcomes. *Journal of Marriage and Family*, 69, 55–72.
- Kinsfogel, K. M. ve Grych, J. (2004). Interparental conflict and adolescent dating relationships: integrating cognitive, emotional, and peer influences. *Journal of Family Psychology*, 18(3), 505-515.
- Knee, C. R., Patrick, H., Vietor, N. A. ve Neighbors, C. (2004). Implicit theories of relationships: Moderators of the link between conflict and commitment. *Personalityand Social Psychology Bulletin*, 30, 617–628.
- Kılınçer, A. S. (2012). *Üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerinde algıladıkları istismar*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kobak, R. R. ve Hazan, C. (1991). Attachent in marriage: Effects of security and accuracy of working models. *Journal of Personality and Social Psychology*, 60, 861-869.
- Konstam, V., Holmes, W. ve Levine, B. (2003). Empathy, selfism, and coping as elements of the psychology of forgiveness: A preliminary study. *Counseling and Values*, 47(3), 172-183.
- Krahe', B., Tomaszewska, P., Kuyper, L. ve Vanwesenbeeck, I. (2014). Prevalence of sexual aggression among young people in europe: a review of the evidence from 27 eu countries. *Aggression and Violent Behavior*, 19 (5), 545–558.
- Küçükarslan, M. (2011). *mersin üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilere yönelik inançlarının cinsiyet, sınıf düzeyi ve romantik ilişki yaşama durumu değişkenlerine göre incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mersin Üniversitesi.
- Larzelere, R. E. ve Huston, T. L. (1980). The dyadic trust scale: Toward understanding interpersonal trust inclose relationships. *Journal of Marriage and the Family*, 42, 595–604.
- Laurent, H. K., Kim, H. K. ve Capaldi, D. M. (2008). Interaction and relationship development in stable young couples: Effects of positive engagement, psychological aggression, and withdrawal. *Journal of Adolescence*, 31, 815–835

- Lawrence, E. ve Bradbury, T. N. (2007). Trajectories of change in physical aggression and marital satisfaction. *Journal of Family Psychology*, 21, 236–247.
- Leach, M. M. ve Lark, R. (2004). Does spirituality add to personality in the study of trait forgiveness? *Personality and Individual Differences*, 37, 147-156.
- Leaman, S. ve Gee, C. B. (2006). Abusive romantic relationships among adolescent and young adult mothers. *Center for Research on Child Wellbeing*.
- Leipert, B. D. ve George, J. A. (2008). Determinants of rural women's health: A qualitative study in southwest Ontario. *Journal of Rural Health*, 24, 210-218.
- Leisring, P. A. (2013). Physical and emotional abuse in romantic relationships: motivation for perpetration among college women. *Journal of Interpersonal Violence*, 28(7), 1437–1454.
- Lewis, S. F. ve Fremouw, W. (2001). Dating violence: A critical review of the literature. *Clinical Psychology Review*, 21, 105-127.
- Linder, J. R., Crick, N. R. ve Collins, W. A. (2002). Relational aggression and victimization in young adults' romantic relationships: Associations with perceptions of parent, peer, and romantic relationship quality. *Social Development*, 11(1), 69–86.
- Livingston, J. A., Testa, M. ve VanZile-Tamsen, C. (2007). The Reciprocal Relationship between Sexual Victimization and Sexual Assertiveness. *Violence Against Women*, 13(3), 298–313.
- Lundgren, R. ve Amin, A. (2015). Addressing Intimate Partner Violence and Sexual Violence Among Adolescents: Emerging Evidence of Effectiveness. *Journal of Adolescent Health*, 56, 42-50.
- Lysova, A. V. ve Douglas, E. M. (2008). Intimate partner violence among male and female Russian University students. *Journal Interpers Violence*, 23(11), 1579-1599.
- Makepeace, J. M. (1986). Gender differences in courtship violence victimization. *Family Relations*, 35(3), 383–388.
- Malik, S., Sorenson, S. B. ve Aneshensel, C. S. (1997). Community and dating violence among adolescents: Perpetration and victimization. *Journal of Adolescent Health*, 21, 291-302.

- Maltby, J., Day, L. ve Barber, L. (2004). Forgiveness and mental health variables: Interpreting the relationship using an adaptational-continuum model of personality and coping. *Personality and Individual Differences*, 37, 1629-1641.
- Maltby, J., Macaskill, A. ve Gillett, R. (2007). The cognitive nature of forgiveness: Using cognitive strategies of primary appraisal and coping to describe the process of forgiving. *Journal of clinical psychology*, 63(6), 555-566.
- Marazziti, D., Di Nasso, E., Masala, I., Baroni, S., Abelli, M., Mengali, F., ... ve Rucci, P. (2003). Normal and obsessional jealousy: a study of a population of young adults. *European Psychiatry*, 18(3), 106-111.
- Marazziti, D., Consoli, G., Albanese, F., Laquidara, E., Baroni, S. ve Dell'Osso, M. C. (2010). Romantic attachment and subtypes/dimensions of jealousy. *Clinical practice and epidemiology in mental health: CP & EMH*, 6, 53.
- Margolin, G., John, R.S. ve Gliberman, L. (1988). Affective responses to conflictual discussions in violent and nonviolent couples. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 56(1), 24-33.
- Marsh, H.W., Balla, J. R. ve McDonald, R. P. (1988). Goodness-of-Fit indexes in confirmatory factor analysis: The effect of sample size. *Psychological Bulletin*, 103 (3), 391-410.
- Marshall, L. (1996). Psychological abuse of women: Six distinct clusters. *Journal of Family Violence*, 11(4), 379-409.
- Mathes, E. W. ve Severa, N. (1981). Jealousy, romantic love and liking: theoretical considerations and preliminary scale development. *Psychological Reports*, 49, 23-31.
- Mechanic, M. B., Weaver, T. L. ve Resick, P. A. (2008). Mental health consequences of intimate partner abuse: A multidimensional assessment of four different forms of abuse. *Violence Against Women*, 14, 634-654.
- Meeus, W. Branje, S. ve Overbeek, G. J. (2004). Parents and partners in crime: a six-year longitudinal study on changes in supportive relationships and delinquency in adolescence and young adulthood. *Journal Child Psychol Psychiatry*, 45(7), 1288-1298.

- McCullough, M. E., Worthington, E. L. ve Rachal, K.C. (1997). Interpersonal forgiving in close relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 73, 321–336.
- McCullough, M. E., Rachal, K. C., Sandage, S. J., Worthington, E. L., Brown, S. W. ve Hight, T. L. (1998). Interpersonal forgiving in close relationships: II. Theoretic al elaboration and measurement. *Journal of Personality and Social Psychology*, 75, 1586–1603.
- McCullough, M. E. (2000). Forgiveness as human strength: Theory, measurement, and links to well-being. *Journal of Social & Clinical Psychology*, 19, 43-55.
- McCullough, M.E., Bellah, C. G., Kilpatrick, S. D. ve Johnson, J.L. (2001). Vengefulness: relationships with forgiveness, rumination, well-being, and the big five. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 27, 601–610.
- McCullough, M. E. ve Hoyt, W. T. (2002). Transgression-related motivational dispositions: Personality substrates of forgiveness and their links to the big five. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 28, 1556-1573.
- McCullough, M. E., Fincham, F. D. ve Tsang, J. (2003). Forgiveness, forbearance, and time: The temporal unfolding of transgression-related interpersonal motivations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 84, 540-557.
- Michalski, R. L. ve Shackelford, T. K. (2010). Evolutionary personality psychology: Reconciling human nature and individual differences. *Personality and Individual Differences*, 48(5), 509-516.
- Mihalic, S. W. ve Elliott, D. (1997). A social learning theory model of marital violence. *Journal of Family Violence*, 12, 21–47.
- Miller, J. ve Tedder, B. (2011). The discrepancy between expectations and reality: satisfaction in romantic relationship. Hanover Colllege PSY 401: Advanced Research.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2006-2011+). Eğitim Ortamında Şiddetin Önlenmesi ve Azaltılması Strateji ve Eylem Planı.
- Morokoff, P. J., Quina, H., Harlow, L. L., Whitmire, L., Grimley, D. M., Gibson, P. R. ve Burkholder, G. J. (1997). “Sexual assertiveness scale (SAS) for women: development and validation.”. *Journal of Personality and Social Psychology*, 73(4), 790–804.

- Moskowitz, H., Griffith, J. L., DiScala, C. Ve Sege, R. D. (2001). Serious injuries and deaths of adolescent girls resulting from interpersonal violence: Characteristics and trends from the United States, 1989-1998. *Archives of Pediatric and Adolescent Medicine*, 155, 903-908.
- Mouilso, E. R., Fischer, S. ve Calhoun, K. S.(2012). "A prospective study of sexual assault and alcohol use among first-year college women.". *Violence and Victims*, 27 (1), 78-94.
- Mullen, P. E. ve Martin, J. (1994). Jealousy a community study. *The British Journal of Psychiatry*, 164(1), 35-43.
- Murphy, C. M. Ve O'Leary, K. D. (1989). Psychological aggression predicts physical aggression in early marriage. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 57, 579-582.
- Murphy, S. M., Vallacher, R. R., Shackelford, T. K., Bjorklund, D. F. ve Yunger, J. L. (2006). Relationship experience as a predictor of romantic jealousy. *Personality and Individual Differences*, 40(4), 761-769.
- Murray, S. L., Holmes, J. G. ve Griffin, D. W. (1996). The benefits of positive illusions: Idealization and the construction of satisfaction in close relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70, 79-98.
- Mužinić, L., Goreta, M., Jukić, V., Đorđević, V., Koić, E., ve Herceg, M. (2003). Forensic İmpotence of Jealousy. *Collegium Antropologicum*, 27(1), 293-300.
- Neimeyer, G. J. (1984). Cognitive complexity and marital satisfaction. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 2, 58-263.
- Nemlioğlu, S. B. (2011). *Ergenlikte romantik ilişkiler*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- North, J. (1987). Wrongdoing and forgiveness. *Philosophy*, 61, 499-508.
- Offenhauer, P. ve Buchalter, A. (2011). *Teendating violence: A literature review and an notated bibliography* (Report Prepared by the Federal Research Division, Library of Congress under an Interagency Agreement with the Violence and Victimization Research Division, National Institute of Justice). 05.04.2015 tarihinde <https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/nij/grants/235368.pdf> sitesinden alınmıştır.

- O'Keefe, M. K., Brockopp, K. ve Chew, E. (1986). Teen dating violence. *Social Work*, 31, 465-468.
- O'Keefe, M. (1997). Predictors of dating violence among high school students. *Journal of Interpersonal Violence*, 12, 546-568.
- O'Keefe, M. ve Treister, L. (1998). Victims of dating violence among high school students: Are the predictors different for males and females?. *Violence Against Women*, 4, 195-223.
- O'Leary, K. D. (1999). Psychological abuse: A variable deserving critical attention in domestic violence. *Violence and Victims*, 14(1), 3-23.
- Olderbak, S. ve Figueredo, A. J. (2009). Predicting romantic relationship satisfaction from life history strategy. *Personality and Individual Differences*, 46, 604-610.
- Pargament, K. I., Koenig, H. G. ve Perez, L. M. (2000). The many methods of religious coping: development and initial validation of the RCOPE. *Journal Of Clinical Psychology*, 56(4), 519-543.
- Parrott, W. G. ve Smith, R. H. (1993). Distinguishing the experiences of envy and jealousy. *Journal of personality and social psychology*, 64(6), 906.
- Peretti, P. O. ve Pudowski, B. C. (1997). Influence of jealousy on male and female collegedaters. *Social Behavior and Personality*, 25, 155-160.
- Pfeiffer, S. M. ve Wong, P. T. (1989). Multidimensional jealousy. *Journal of Social and Personal Relationships*, 6, 181-196.
- Pines, A. M. ve Friedman, A. (1998). Gender differences in romantic jealousy. *Journal of Social Psychology*, 138, 54 - 71.
- Pipes, R. B. ve LeBov-Keeler, K. (1997). Psychological abuse among college women in exclusive heterosexual dating relationships. *Sexual Roles*, 36.
- Pınar, G. ve Algier, L. (2006). Üniversite Öğrencilerinde Fiziksel ve Cinsel şiddet Davranışları. *Journal of Turk Social Obstet Gynecol*, 3(3), 181-186.
26.03.2015 tarihinde <http://www.who.int/topics/violence/en/sitesinden> alınmıştır
- Potthoff, A. L. ve Babcock, J. C. (2015). Factors mediating and moderating the relationship between abuse and commitment. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 24(1), 68-83.

- Price, L. E. ve E. S. Byers. 1999. "The attitudes towards dating violence scales: development and initial validation." *Journal of Family Violence*, 14(4), 351-375.
- Radecki-Bush, C., Farrell, A. D. ve Bush, J. P. (1993). Predicting jealous responses: The influence of adult attachment and depression on threat appraisal. *Journal of Social and Personal Relationships*, 10(4), 569-588.
- Reed, G. L. ve Enright, R. D. (2006). The effects of forgiveness therapy on depression, anxiety and posttraumatic stress for women after spousal emotional abuse. *Journal of Consultation Clinical Psychology*, 74(5), 920-929.
- Rhatigan, L. D. ve Axsom, D. K. (2006). Using the investment model to understand battered women's commitment to abusive relationships. *Journal of Family Violence*, 21(2), 153-162
- Rickert, V.I., Vaughn, R. D. ve Wiemann, C.M. (2002). Adolescent dating violence and date rape. *Current Opinion in Obstetrics and Gynecology*, 14, 495-500.
- Riggs, D. ve O'Leary, K. (1996). Aggression between heterosexual dating partners: An examination of a causal model of courtship aggression. *Journal of Interpersonal Violence*, 11, 519-540.
- Ronfeldt, H. M., Kimerling, R. ve Arias, I. (1998). Satisfaction with relationship power and perpetration of dating violence. *Journal Marriage Family*, 60, 70-78.
- Roscoe, B. (1985). Courtship violence: Acceptable forms and situations. *College Student Journal*, 19, 389-393.
- Rose. S. ve Frie/e, I. H. (1989). Young singles" scripts for a first date. *Gender Social*, 3, 258-268.
- Rusbult, C. E. (1980). Commitment and satisfaction in romantic associations: A test of the investment model. *Journal of Experimental Social Psychology*, 16, 172-186.
- Rusbult, C. E., Zembrodt, I. M. ve Gunn, L. K. (1982). Exit, voice, loyalty, and neglect: Responses to dissatisfaction in romantic involvements. *Journal of Personality and Social Psychology*, 43(6), 1230.
- Rusbult, C. E. (1983). A Longitudinal test of the investment model- The development (and deterioration) of satisfaction and commitment in heterosexual involvements. *Journal of Personality and Social Psychology*, 45(1), 101 - 117.

- Rusbult, C. E. ve Zembrodt, I. M. (1983). Responses to dissatisfaction in romantic involvements - a multidimensional scaling analysis. *Journal of Experimental Social Psychology*, 19, 274-293.
- Rusbult, C. E., Johnson, D. J. ve Morrow, G. D. (1986). Impact of couple patterns of problem solving on distress and nondistress in dating relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 50, 744-753
- Rusbult, C. E. ve Buunk, B. P. (1993). Commitment processes in close relationships: An interdependence analysis, *Journal of Social and Personal Relationships*, 10, 175-204.
- Rusbult, C. E. ve Martz, J. M. (1995). Remaining In An Abusive Relationship: An Investment Model Analysis of Nonvoluntary Dependence. *Personality and Social Bulletin*, 21, 558-571.
- Rusbult, C. E., Martz, J. M. ve Agnew, C. R. (1998). The Investment ModelScale: measuring commitment level, satisfaction level, quality of alternatives, and investment size. *Personal Relationsh*, 5, 357-391.
- Sabatelli, R. N. (1988). Exploring relationship satisfaction: a social exchange perspective on the interdependence between theory, research and practice. *Family Relations*, 37(2), 217-222.
- Sacher, J. A. ve Fine, M. A. (1996). Predicting relationship status and satisfaction after six months among dating couples. *Journal of Marriage & the Family*, 58(1), 21-32.
- Sagrestano, L. M., Heavey, C. L. ve Christensen, A. (1999). Perceived power and physical violence in marital conflict. *Journal of Social Issues Special Issue: Social Influence and social power: Using theory for understanding social issues*, 55,65-79.
- Sampson, R. J., Morenoff, J. D. Ve Raudenbush, S. (2005). Social anatomy of racial and ethnic disparities in violence. *American Public Health Association*, 95(2), 224-232.
- Sarı, T. (2008). *Üniversite Öğrencilerinde Romantik İlişkiler İle İlgili Akılcı Olmayan, Bağlanma Boyutları Ve İlişki Doyumu Arasındaki İlişkiler*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

- Saunders, D. G. (1986). When battered women use violence: Husband-abuse or self defense?. *Violence and Victims*, 1(1), 47-60.
- Scheinkman, M. (2010). Disarming jealousy in couples relationships: A multidimensional approach. *Family Process* 49, 486–502.
- Schützwohl, A. (2004). Which infidelity makes you more jealous? Decision strategies in a forced choice between sexual and emotional infidelity. *Evolutionary Psychology*, 2, 121-128.
- Schumacher, J. A. ve Leonard, K. E. (2005). Husbands' and wives' marital adjustment, verbal aggression, and Physical aggression in early marriage. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 73, 28–37.
- Scobie, E. D. ve Scobie, G. E. W. (1998). Damaging events: the perceived need for forgiveness. *Journal of the Theory of Social Behaviour*, 28, 373-401.
- Seçer, İ. (2013). SPSS ve LISREL ile pratik veri analizi: Analiz ve raporlaştırma. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Seligman, M. E. P. ve Csikszentmihalyi, M. (2000). Positive psychology: An introduction. *American Psychologist*, 55, 51-82.
- Sells, J. S. ve Hargrave, T. D. (1998) 'Forgiveness: A review of the theoretical and empirical literature'. *Journal of Family Therapy*, 20, 21–36.
- Sesar, K., Pavela, I., Simic, N., Barisic, M. ve Banai, B. (2012). The relation of jealousy and various forms of violent behavior in the relationships of adolescent. *Paediatrics Today*, 8(2), 133-146.
- Shackelford, T. K. ve Goetz, A. T. (2004). Men's sexual coercion in intimate relationships: development and initial validation of the Sexual coercion in intimate relationships scale. *Violence Victims*, 19, 541-56
- Shapiro, D. L. (1991). The effects of explanations on negative reactions to deceit. *Administrative Science Quarterly*, 36, 614–630.
- Sharpe, D. ve Taylor, J. K. (1999). An examination of variables from a social-developmental model to explain physical and psychological dating violence. *Canadian Journal of Behavioural Science/Revue canadienne des sciences du comportement*, 31(3), 165.

- Sheets, V. L., Fredendall, L. L. ve Claypool, H. M. (1997). Jealousy evocation, partner reassurance, and relationship stability: An exploration of the potential benefits of jealousy. *Evolution and Human Behavior*, 18, 387–402.
- Sheldon, P., Gilchrist-Petty, E. ve Lessley, J. A. (2014). You did what? the relationship between forgiveness tendency, communication of forgiveness, and relationship satisfaction in married and dating couples. *Communication Reports*, 27(2), 78-90.
- Shorey, R., Cornelius, T. ve Bell, K. (2008). A critical review of theoretical frameworks for dating violence: comparing the dating and marital fields. *Aggression and Violent Behavior*, 13(3), 185-194.
- Shortt, J. W., Capaldi, D. M., Kim, H. K. ve Owen, L. D. (2006). Relationship separation for young, at-risk couples: Prediction from dyadic aggression. *Journal of Family Psychology*, 20, 624–631.
- Shortt, J. W., Capaldi, D. M., Kim, H. K. ve Laurent, H. K. (2010). The effects of intimate partner violence on relationship satisfaction over time for young at-risk couples: The moderating role of observed negative and positive affect. *Partner Abuse*, 1, 131–151.
- Shortt, J. W., Capaldi, D. M., Kim, H. K., ve Tiberio, S. S. (2013). The interplay between interpersonal stress and psychological intimatepartner violence over time for young at risk couples. *Journal of youth and adolescence*, 42(4), 619-632.
- Silverman, J. G., Raj, A. ve Clements, K. (2004). Dating violence and associated sexual risk and pregnancy among adolescent girls in the United States. *Pediatrics*, 114, 220-225.
- Simonelli, C. J. ve Ingram, K. M. (1998). Psychological distress among men experiencing physical and emotional abuse in heterosexual dating relationships. *Journal of Interpersonal Violence*, 13(6), 667-681.
- Smith, M. D. (1990). Patriarchal ideology and wife beating: A test of a feminist hypothesis. *Violence and Victims*, 5, 257–273.
- Smith, D. M. ve Donnelly, J. (2000). Adolescent dating violence: A multi-systemic approach of enhancing awareness in educators, parents, and society. *Journal of prevention & intervention in the community*, 21(1), 53-64.

- Smith, H., White, J. ve Holland, L. J. (2003). A Longitudinal Perspective On Dating Violence Among Adolescent and College-Age Women. *American Journal of Health*, 93, 1104-1109.
- Sprecher, S. (1999). "I love you more today than yesterday": Romantic partners' perceptions of changes in love and related affect over time. *Journal of Personality and Social Psychology*, 76, 46–53.
- Sprecher, S. ve Hendrick, S. S. (2004). Self-disclosure in intimate relationships: associations with individual and relationship characteristics over time. *Journal Of Social And Clinical Psychology*, 23(6), 857-877.
- Sternberg, R. J. (1986). A Triangular theory of love. *Psychological Review*, 93(2), 119-135.
- Stets, J. E. ve Pirog-Good, M. A. (1987). Violence in dating relationships. *Social Psychology Quarterly*, 237-246.
- Stets, J. E. (1990). Verbal and physical aggression in marriage. *Journal of Marriage and the Family*, 52, 501-514.
- Stieger, S., Preyss, A. V. ve Voracek, M. (2012). Romantic jealousy and implicit and explicit self-esteem. *Personality and Individual Differences*, 52(1), 51-55.
- Stillwell, Arlene, M., Baumeister, R. F. ve Regan, E. D. P. (2008). "We're All Victims Here: Toward a Psychology of Revenge". *Basic & Applied Social Psychology*, 30(3), 253-263.
- Straus, M. A. (1976). Sexual in equality, cultural norms, and wife-beating. *Victimology*, 1, 54–70.
- Straus, M.A. (1979). Measuring intrafamily conflict and violence: The conflict tactics (CT) scales. *Journal of Marriage and the Family*, 41 (1), 75-88.
- Straus, M. A., Hamby, S. L., Boney-McCoy, S. ve Sugarman, D. B. (1996). There vised Conflict Tactics Scales (CTS2): Development and preliminary psychometric data. *Journal of Family Issues*, 17, 283-316.
- Straus, M.A. (2004). Prevalence of violence against dating partners by male and female university students worldwide. *Violence Against Women*, 10(7), 790–811.
- Straus, M. A. (2006). Future research on gender symmetry in physical assaults on partners. *Violence Against Women*, 12, 1086-1097.

- Straus, M. A., Gelles, R. J. ve Steinmetz, S. K. (1980). Behind closed doors: Violence in the American family. Garden City, NJ: Doubleday, Anchor Press.
- Strelan, P. ve Covic, T. (2006). A review of forgiveness process models and a coping framework to guide future research. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 25(10), 1059-1085.
- Stöckl, H., March, L., Palitto, C. ve Garcia-Moreno, G. (2014). Intimate partner violence among adolescents and young women: prevalence and associated factors in nine countries. *BMC Public Health*, 14, 751.
- Sugarman, D. ve Hotaling, G. (1989). Dating Violence: Prevalence, Context, and Risk Markers. *Violence in Dating Relationships*, 3-32.
- Sunday, S., Kline, M., Labruna, V., Pelcovitz, D., Salzinger, S. ve Kaplan, S. (2011). The Role of Adolescent Physical Abuse in Adult Intimate Partner Violence. *Journal of Interpersonal Violence*, 26(18), 3773–3789.
- Swartout, K. M. ve J. W. White. 2010. “The relationship between drug use and sexual aggression in men across time.”. *Journal of Interpersonal Violence*, 25(9), 1716–1735.
- Şamatacı, G. (2013). *Romantik ilişkilerde affetme: transaksyonel analiz ego*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Şimşek, Ö. F. (2007). Yapısal eşitlik modellemesine giriş temel ilkeler ve LISREL uygulamaları. Ankara: Ekinoks.
- Tandoc, E., Ferucci, P. ve Duffy, M. (2015). Facebook use, envy and depression among college students: Is facebooking depressing?. *Computer in Human Behavior*, 43, 139-146.
- Tarrier, N., Beckett, R., Harwood, S. ve Bishay, N. (1990). Morbid jealousy: a review and cognitive-behavioural formulation. *The British Journal of Psychiatry*, 157(3), 319-326.
- Taylor, J. Y. (2004). From surviving to thriving: African American women recovering from intimate male partner abuse. *Research and Theory for Nursing Practice: An International Journal*, 18, 35-48.
- Taylor, B. G. ve Mumford, E. A. (2014). A national descriptive portrait of adolescent relationship abuse: results from the national survey on teen relationships and intimate violence. *Journal of Interpersonal Violence*, 1–26.

- Teismann, M. W. ve Mosher, D. L. (1978). Jealous conflict in dating couples. *Psychological Reports*, 42, 1211-1216.
- Telesco, G. A. (2003). Sex role identity and jealousy as correlates of abusive behavior in lesbian relationships. *Journal of Human Behavior in the Social Environment*, 8, 153-169.
- Testa, M. ve Leonard, K. E. (2001). The impact of marital aggression on women's psychological and marital functioning in a newlywed sample. *Journal of Family Violence*, 16, 115-130.
- Teten, A. L., Ball, B., Valle, L., Noonan, R. ve Rosenbluth, B. (2009). Considerations for the definition, measurement, consequences, and prevention of dating violence victimization among adolescent girls. *Journal of Women's Health*, 18, 923-927.
- Thompson, B. (July, 1998). The ten commandments of good structural equation modeling behavior: A user-friendly, introductory primer on SEM. Paper presented at the Annual Meeting of the U.S. Department of Education. Office of Special Education Program (OSEP) Project Directors' Conference, Washington.
- Thompson, L. Y., Snyder, C. R., Hoffman, L., Michael, S. T., Rasmussen, H. N., Billings, L. S., Heinze, L., Neufeld, J. E., Shorey, H. S., Roberts, J. C. ve Roberts, D. E. (2005). "Dispositional forgiveness of self, others, and situations". *Journal of Personality*, 73, 313-359.
- Tjaden, T. ve Thoennes, N. (2000). *Extent, nature and consequences of intimate partner violence*. Washington, DC: U.S. Department of Justice.
- Tsang, J. A. ve Stanford, M. S. (2007). Forgiveness for intimate partner violence: The influence of victim and offender variables. *Personality and Individual Differences*, 42(4), 653-664.
- Torres, A., Garcia-Esteve, L., Navarro, P., Tarragona, M. J., Imaz, M. L., Ascaso, C., Gelabert, E., Plaza, A., Subirà, S., Valdés, M. ve Martín-Santos, R. (2013). relationship between intimate partner violence, depressive symptomatology, and personality traits. *Journal Family Violence*, 28, 369-379
- Towns, A. ve Adams, P. (2000). "If I really loved him enough he would be okay." Women's accounts of male partner violence. *Violence Against Women*, 6(6), 558-585.

- Udry, J.R. (1981). Marital alternatives and marital disruption. *Journal of Marriage and the Family*, 43, 889-987.
- Ulbrich, P. ve Huber, J. (1981). Observing parental violence: Distribution and effects. *Journal of Marriage and the Family*, 43, 623-631.
- UNICEF. (2000). Domestic violence against women and girls. *Innocenti Digest*. 23.04.2015 tarihinde <http://www.unicef-irc.org/publications/pdf/digest6e.pdf> sitesinden alındı
- Walster, E., Walster, G. W. ve Traupmann, J. (1978). Equity and premarital sex. *Journal of Personality*, 36, 82-92.
- Ward, J. ve Voracek, M. (2004). Evolutionary and social cognitive explanations of sex differences in romantic jealousy. *Australian Journal of Psychology*, 56(3), 165–171.
- Weiner, B., Graham, S., Peter, O. ve Zmuidinas, M. (1991). Public confession and forgiveness. *Journal of Personality*, 59(2), 281-312.
- Wekerle, C. ve Wolfe, D. A. (1999). Dating violence in mid adolescence: theory, significance and emerging prevention initiatives. *Clinical Psychology Review*, 19, 435-456.
- Wekerle, C. ve Wolfe, D. A. (1999). Dating violence in mid adolescence: Theory, significance, and emerging prevention initiatives. *Clinical Psychology Review*, 19, 435-456.
- Whipple, V. (1988). Counseling battered women from fundamentalist Christian backgrounds. *Counseling and Values*, 32, 140-143.
- White, G. L. (1980). Inducing jealousy a power perspective. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 6(2), 222-227.
- White, G. L. (1981). Jealousy and partner's perceived motives for attraction to a rival. *Social Psychology Quarterly*, 44(1), 24-30
- Wieselquist, J., Rusbult, C. E., Foster, C. A. ve Agnew, C. R. (1999). Commitment, pro-relationship behavior, trust in close relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 77(5), 942-966.
- Williams, S. L. ve Frieze, I. H. (2005). Patterns of violent relationships, psychosocial distress, and marital satisfaction in a national sample of men and women. *Sex Roles*, 52, 771–784.

- Wilson, M., Jovic, V. ve Daly, M. (2001). Extracting implicit theories about the risk of coercive control in romantic relationships. *Personal Relationships*, 8(4), 457-477.
- Witvliet, C. V., Ludwig, T. E. ve Van Der Laan, K. L. (2001). Granting forgiveness or harboring grudges: Implications for emotion, physiology, and health. *Psychological Science*, 121(2), 117-123.
- Wolfe, D. A., Scott, K., Reitzel-Jaffe, D., Wekerle, C., Grasley, C. ve Straatman, A. L. (2001). Development and validation of the conflict in adolescent dating relationships inventory. *Psychological Assessment*, 13(2), 277.
- Wolitzky-Taylor, K. B., Ruggiero, K. J., Danielson, C. K., Resnick, H. S., Hanson, R. F., Daniel W. Smith, D. W., Saunders, B. E. ve Kilpatrick, D. G. (2008). Prevalence and correlates of dating violence in a national sample of adolescents. *American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 47, 7.
- World Health Organization. (2013). Global and regional estimates of violence against women: prevalence and health effects of intimate partner violence and non-partner sexual violence. Geneva.
- Worthington, J. E. L. ve Scherer, M. (2004). Forgiveness is an emotion focused coping strategy that can reduce health risks and promote health resilience: Theory, review, and hypotheses. *Psychology Health*, 19, 385–405.
- Wusu, O. (2015). Predictors and implications of intimate partner violence against married female youths in Nigeria. *Journal Family Violence*, 30, 63–74.
- Volz, A. R. ve Kerig, P. K. (2010). relational dynamics associated with adolescent dating violence: the roles of rejection sensitivity and relational insecurity. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 19, 587–602.
- Yoshimura, S. M. (2004). Emotional and behavioral responses to romantic jealousy expressions. *Communication Reports*, 17(2), 85-101
- Younger, J.W., Piferi, R. L., Jobe, R. L. ve Lawler, K.A. (2004). ‘Dimensions of forgiveness: the views of Laypersons’, *Journal of social and Personal Relationships*, 21(6), 837–55.
- Ysseldyk, R., Matheson, K. ve Anisman, H. (2009). Forgiveness and the appraisal-coping process in response to relationship conflicts: implications for depressive symptoms. *Informal Healthcare*, 12(2), 152-166

- Yuan, N. P., Koss, M. P. ve Stone, M. (2006). *The psychological consequences of sexual trauma*. National Online Resource Center on Violence Against Women.
- Yumuşak, A. (2013). *Üniversite öğrencilerinin flört şiddetine yönelik tutumları, toplumsal cinsiyetçilik ve narsisistik kişilik özellikleri arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat.
- Zengel, B., Edlund, J. E. ve Sagarin, B. J. (2013). Sex differences in jealousy in response to infidelity: Evaluation of demographic moderators in a national random sample. *Personality and Individual Differences*, 54(1), 47-51.
- Zlotnick, C., Johnson, D. M. ve Kohn, R. (2006). Intimate partner violence and long-term psychosocial functioning in a national sample of American women. *Journal of Interpersonal Violence*, 21, 262–275.
- Zandbergen, D. L. ve Brown, S. G. (2015). Culture and gender differences in romantic jealousy. *Personality and Individual Differences*, 72, 122–127.

EKLER

Ek-1. Katılımcı Bilgilendirme Formu

Bu çalışma Arş. Gör. Emine Tunç'un Doç. Dr. Sefa Bulut danışmanlığında yürütülen Yüksek Lisans tezi kapsamında yapılmaktadır. Çalışmanın amacı üniversite öğrencilerinin Romantik ilişkilerini çeşitli değişkenler açısından incelemektir. Soruları cevaplandırırken şu anda devam eden ilişkinizi yada bitmiş ilişkinizi göz önünde bulundurarak cevaplandırmanızı istiyoruz. Bu çalışmada elde edilen bilgiler sadece bilimsel yayınlarda kullanılacaktır. Vereceğiniz cevaplar tamamen gizli tutulacak ve sadece araştırmacı tarafından değerlendirilecektir. Katılımınız için şimdiden teşekkür ederiz.

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Yaşınız:

Cinsiyetiniz: K () E ()

Fakülteniz:

Bölümünüz:

Sınıf Düzeyiniz:

Sosyo-ekonomik Düzeyiniz: 0-1000 TL	1000-2000 TL	2000-3000 TL
3000-4000 TL	4000-5000 TL	5000 ve üzeri

İlişkiniz Var mı?

En Son İlişkiniz Ne Kadar Sürdü: 0-3 Ay ()	3-6 Ay ()	6-12 Ay ()
1-3 Yıl ()	3-6 Yıl ()	

Ek-2 Romantik İlişkiyi Değerlendirme Ölçeği

Aşağıda romantik ilişki yaşadığınız kız / erkek arkadaşınızın size yönelik davranışlarına ilişkin ifadeler bulunmaktadır. Lütfen kız / erkek arkadaşınızın size bu davranışları hangi sıklıkta yaptığını düşününüz. Maddede yer alan davranışa hiç maruz kalmıyorsanız “hiçbir zaman” seçeneğini işaretleyiniz. Maddedeki davranışa maruz kalıyorsanız, bunun sıklığını düşünerek “nadiren, bazen, sıklıkla ve çok sık” seçeneklerinden uygun olanı işaretleyiniz. Yanıtlarınız bilimsel bir araştırmada kullanılacak ve gizli tutulacaktır. Lütfen içten ve samimi olarak yanıt veriniz ve **hiçbir maddeyi bos bırakmayınız**. Katılımınız için çok teşekkür ederim.

MADDELER	HİÇBİR ZAMAN	NADİREN	BAZEN	SIKLIKLA	ÇOK SIK
1. Başkalarının yanında beni küçümser.	()	()	()	()	()
2. Aldığım kararları eleştirir.	()	()	()	()	()
3. Fiziksel özelliklerimle alay eder.	()	()	()	()	()
4. Bana hoşlanmadığım isimler (kilolu, kısa vb.) takar.	()	()	()	()	()
5. Bana tokat atar.	()	()	()	()	()
6. İstemediğim cinsel davranışlarda bulunmam için beni zorlar.	()	()	()	()	()
7. Çekici olmadığımı söyler.	()	()	()	()	()
8. İsteklerini yerine getirmezssem ilişkiyi bitirmekle tehdit eder.	()	()	()	()	()
9. Arkadaşlarımla sosyal etkinliklere katılmamdan rahatsız olur.	()	()	()	()	()
10. Görüşlerini kabul etmediğim zaman çok sinirler.	()	()	()	()	()
11. Herhangi bir nesneyle canımı acıtır.	()	()	()	()	()

12. Cinsel olarak yaşadıklarımızı aileme söylemekle tehdit eder.	()	()	()	()	()
13. Başarılarımı takdir etmez.	()	()	()	()	()
14. Bana sevgi sözcükleri kullanmaktan kaçınır.	()	()	()	()	()
15. Bana küfreder.	()	()	()	()	()
16. Bana hakaret eder.	()	()	()	()	()
17. Beni şiddetle iter.	()	()	()	()	()
18. Ona bağlanmam için cinselliği bir araç olarak kullanır.	()	()	()	()	()
19. İsteklerini koşulsuz olarak kabul etmemi bekler.	()	()	()	()	()
20. İzin almadan özel eşyalarımı (çanta, günlük vb.) karıştırır.	()	()	()	()	()
21. Benim için en iyisini kendisinin bildiğini savunur.	()	()	()	()	()
22. Cinsel sınırlarıma saygı duymaz.	()	()	()	()	()
23. Yeteneklerimi küçümser.	()	()	()	()	()
24. Kapalı bir mekanda beni zorla alıkoyar.	()	()	()	()	()
25. Beni başkalarına şikâyet eder.	()	()	()	()	()
26. Onun onaylamadığı bir karar verdiğimde sinirlenir.	()	()	()	()	()
27. Beni yumruklar.	()	()	()	()	()
28. Rahatsız edici cinsel içerikli mesaj veya e-posta gönderir.	()	()	()	()	()
29. Bana bağırır.	()	()	()	()	()
30. Beni dövmekle tehdit eder.	()	()	()	()	()
31. Beni hemcinslerimle kıyaslar.	()	()	()	()	()
32. Bana emreder.	()	()	()	()	()
33. Beni şiddetli bir şekilde sarsar.	()	()	()	()	()
34. Gizlice özel görüntülerimizi kaydeder.	()	()	()	()	()
35. Fikirlerini kabul ettirmek için baskı kurar.	()	()	()	()	()
36. Sorunlarıma ilgi göstermez.	()	()	()	()	()
37. Bana kızdığında sevgi göstermeyerek cezalandırır.	()	()	()	()	()

38. Kişisel planlarıma müdahale eder.	()	()	()	()	()
39. Beni cinsel bir obje gibi görür.	()	()	()	()	()
40. Bilgisayarımı veya kişisel iletişim araçlarımı (MSN-facebook-cep telefonu) kontrol eder.	()	()	()	()	()
41. Kendime ait sırlarım olmasına tahammül edemez.	()	()	()	()	()
42. Karşı cinsle arkadaşlık kurmamdan rahatsız olur.	()	()	()	()	()
43. Kendisinin olmadığı bir sosyal etkinliğe katılmamı sorun eder.	()	()	()	()	()
44. Boğazımı sıkar.	()	()	()	()	()
45. Kıyafet-saç veya makyajıma karışır.	()	()	()	()	()
46. Başarısızlıklarımı yüzüme vurur.	()	()	()	()	()
47. Arkadaşlarımla görüşmemi engeller.	()	()	()	()	()
48. Tüm serbest zamanlarımı onunla geçirmem için beni zorlar.	()	()	()	()	()
49. Silah veya bıçakla zarar vermeye kalkışır.	()	()	()	()	()
50. İstemediğim halde pornografik görüntüler izlememizi talep eder.	()	()	()	()	()
51. Hakkımda bildiklerini başkalarına söylemekle tehdit eder.	()	()	()	()	()
52. Onsuz hiçbir şey yapamayacağımı söyler.	()	()	()	()	()
53. Bilgi yönünden beni küçümser.	()	()	()	()	()
54. Başkalarının yanında beni eleştirir.	()	()	()	()	()
55. Bana tehlikeli maddeler fırlatır.	()	()	()	()	()
56. İstemediğim halde cinsel bölgelerime dokunur.	()	()	()	()	()
57. Hoşlandığım etkinlikleri yapmaktan alıkoyar.	()	()	()	()	()
58. Ayrılırsam kendine zarar vereceğini söyler.	()	()	()	()	()
59. Arkadaş ortamında ben yokmuşum gibi davranır.	()	()	()	()	()
60. Beni yeterince takdir etmez.	()	()	()	()	()
61. Parmaklarımı veya kollarımı bükür.	()	()	()	()	()
62. Özel görüntülerimizi beni tehdit etmek için kullanır.	()	()	()	()	()

63. Bana verdiği sözleri yerine getirmeye çalışmaz.	()	()	()	()	()
64. Beni aldatır.	()	()	()	()	()
65. Ailemi bana kötüler.	()	()	()	()	()
66. Arkadaşlarımı beğenmez.	()	()	()	()	()
67. Beni öldürmek ister gibi davranır.	()	()	()	()	()
68. Beni sevdiğini göstermez.	()	()	()	()	()
69. Bana yalan söyler.	()	()	()	()	()
70. Benim için önemli olan eşyalara zarar verir.	()	()	()	()	()

Ek-3 İlişki Doyumu Ölçeği

Şu anda yada daha önceki yakın ilişkinizi göz önüne alarak, aşağıdaki ifadelerden her birine ne derece katıldığınızı belirtiniz.

1)	Tamamen Yanlış	Oldukça Yanlış	Oldukça Doğru	Tamamen Doğru
a) Birlikte olduğum kişi, kişisel düşünceleri, sırları paylaşma gibi yakınlık gereksinimlerimi karşılıyor.				
b) Birlikte olduğum kişi beraberce bir şeyler yapma, beraber olmaktan keyif alma gibi arkadaşlık gereksinimlerimi karşılıyor.				
c) Birlikte olduğum kişi el ele tutuşma, öpüşme gibi cinsel gereksinimlerimi karşılıyor.				
d) Birlikte olduğum kişi istikrarlı bir ilişki içinde güvende ve rahat hissetme gereksinimlerimi karşılıyor.				
e) Birlikte olduğum kişi duygusal olarak bağlı hissetme, o iyi hissettiğinde kendimi iyi hissetmem gibi gereksinimlerimi karşılıyor.				

2) İlişkimiz benim için doyum verici.

1 2 3 4 5 6 7 8 9
Tamamen yanlış Tamamıyla doğru

3) İlişkim başkalarının ilişkilerinden çok daha iyi.

1 2 3 4 5 6 7 8 9
Tamamen yanlış Tamamıyla doğru

4) İlişkim ideal bir ilişkiye yakındır.

1 2 3 4 5 6 7 8 9

Tamamen yanlış

Tamamıyla doğru

5) İlişkimiz beni çok mutlu ediyor.

1 2 3 4 5 6 7 8 9

Tamamen yanlış

Tamamıyla doğru

6) İlişkimiz yakınlık, arkadaşlık vb. gereksinimlerimi karşılama açısından oldukça başarılı.

1 2 3 4 5 6 7 8 9

Tamamen yanlış

Tamamıyla doğru

Ek-4 Heardland Affetme Ölçeği

Hayatımız boyunca, kendi davranışlarımız, başkalarının davranışları veya kontrolümüz dışındaki durumlar nedeniyle olumsuz olaylar yaşayabiliriz. Bu olumsuz yaşantıların ardından belli bir zaman geçtikten sonra, kendimiz, diğer insanlar veya yaşanan durumlar hakkında olumsuz duygu veya düşüncelerimiz olabilir. Bu tür olumsuz olaylara genel olarak nasıl tepki verdiğinizi düşününüz ve aşağıda verilen her ifadenin yanına, tarif edilen olumsuz duruma genellikle nasıl tepki verdiğinizi ifade eden sayıyı (aşağıdaki 7’li değerlendirme ölçeğine göre) yazınız. Vereceğiniz yanıtlarda doğru veya yanlış cevap yoktur. Lütfen yanıtlarınızda olabildiğince dürüst ve samimi olunuz.

1	2	3	4	5	6	7
Beni hiç yansıtmıyor		Beni pek yansıtmıyor		Beni biraz yansıtıyor		Beni tamamen yansıtıyor

- ___ İşleri berbat ettiğimde önce kötü hissetmeme rağmen zamanla kendimi rahatlatabilirim.
- ___ Yaptığım olumsuz şeyler için kendime kin tutarım.
- ___ Yaptığım kötü şeylerden öğrendiklerim onlarla baş etmemde bana yardımcı olur.
- ___ İşleri berbat ettiğimde, kendimi kabul etmek benim için gerçekten çok zordur.
- ___ Yaptığım hatalara, zamanla daha anlayışlı olurum.
- ___ Hissettiğim, düşündüğüm, söylediğim ya da yaptığım olumsuz şeyler için kendimi eleştirmeyi durduramam.
- ___ Yaptığının yanlış olduğunu düşündüğüm kişiyi cezalandırmayı sürdürürüm.
- ___ Beni incitenlere karşı zamanla daha anlayışlı olurum.
- ___ Beni incitenlere karşı katı olmaya devam ederim.
- ___ Başkaları bana geçmişte zarar vermiş de olsa, eninde sonunda onları iyi insanlar olarak görebilirim.
- ___ Başkaları bana kötü davranırsa, onların hakkında kötü düşünmeye devam ederim.
- ___ Biri beni hayal kırıklığına uğrattığında, bu olayı eninde sonunda geçmişte bırakabilirim.

- ___ Kontrol edilemeyen nedenlerden dolayı işler ters gittiğinde, onlar hakkında olumsuz düşüncelere takılıp kalırım.
- ___ Hayatımdaki kötü durumlara zamanla daha anlayışlı olabilirim.
- ___ Hayatımdaki kontrol edilemeyen durumlar yüzünden hayal kırıklığına uğrarsam, onlar hakkında olumsuz düşünmeyi sürdürürüm.
- ___ Hayatımdaki kötü durumlarla eninde sonunda barışıırım.
- ___ Kimsenin hatası olmayan olumsuz durumları kabullenmek benim için gerçekten çok zordur.
- ___ Kimsenin kontrolünde olmayan kötü durumlarla ilgili olumsuz düşüncelerimden, eninde sonunda kurtulurum.

Ek-5 Kıskançlık Tetikleyicileri Ölçeği

Aşağıdaki koşullar altında ne kadar kıskançlık yaşarsınız?	Orta düzeyde						
	Hiç						Çok
	1	2	3	4	5	6	7
Birlikte olduğunuz kişi bir partide bir başkasıyla flört ediyor ve uzunca bir süre onunla oldukça yakın dans edip kışkırtıcı bir biçimde davranıyor							
Birlikte olduğunuz kişi bir partide uzunca bir süre bir başkasıyla dans ediyor							
Birlikte olduğunuz kişi bir partide uzunca bir süre bir başkasıyla sohbet ediyor							
Birlikte olduğunuz kişi bir partide uzunca bir süre ortalıktan kayboluyor							
Birlikte olduğunuz kişi bir partide bir ara ortadan kayboluyor							
Telefonu çalıyor ve arayan kişi açar açmaz telefonu yüzünüze kapatıyor							

Birlikte olduğunuz kişinin aşağıda belirtilen kişiyle cinsel ilişki yaşadığını öğrenirseniz ne kadar kıskanırsınız?	Hiç Orta düzeyde Çok						
	1	2	3	4	5	6	7
Kişisel olarak tanımadığınız ve hakkında çok az bilgi sahibi olduğunuz biri ile							
Kişisel olarak tanımadığınız ve hakkında hiçbir şey bilmediğiniz biri ile							
Ailenizden biri ile							
Kişisel olarak tanımadığınız ve hakkında çok şey bildiğiniz biri ile							
Kişisel olarak tanıdığınız ve güvenmediğiniz biri ile							
Tanıdığınız ve size benzediğini düşündüğünüz biri ile							
Tanıdığınız, güvendiğiniz ve arkadaşınız olduğunu düşündüğünüz biri ile							
En iyi arkadaşınız, sırdaşınız ile							
Tanıdığınız ve gıpta (imrendiğiniz) ettiğiniz biri ile							

Ek-5 Romantik İlişkiyi Değerlendirme Ölçeği İzni

RE: Ölçek İzni

↑ ↓ x

ahmet selçuk kılınçer (askilincer@hotmail.com) [Kişilere ekle](#) 09.02.2015 ▶

Kime: emine tunç ✉

sevgili Emine ölçeği araştırman da kullanabilirsin. Ayrıca araştırman hakkında da senin için uygunsa bilgi paylaşabilirsen sevinirim. İyi çalışmalar....

From: eminetuncpdr@hotmail.com
 To: askilincer@hotmail.com
 Subject: Ölçek İzni
 Date: Mon, 9 Feb 2015 12:55:11 +0200

Sayın Kılınçer,

Abant İzzet Baysal Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümünde araştırma görevlisiyim. Romantik ilişkilerde algılanan istismar adlı ölçeğinizi yüksek lisans tezimde kullanmak için izninizi istiyorum. Olumlu ya da olumsuz cevabınızı en kısa süre içinde bildirebilerseniz çok sevinirim.

İyi çalışmalar dilerim..

Emine Tunç

Ek-6 İlişki Doyumu Ölçeği İzni

Re: Ölçek İzni

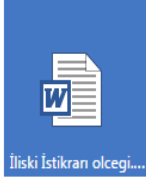

Ayda Büyüksahin (aydabsahin@gmail.com) [Kişilere ekle](#) 06.03.2015 [Belgeler](#)
Kime: emine tunç

1 ek (89,3 KB)

Outlook.com [Etki](#)

[Zip olarak indir](#) [OneDrive'a kaydet](#)

ölçek ekte.
Ayda BS

4 Mart 2015 13:47 tarihinde emine tunç <eminetuncpdr@hotmail.com> yazdı:

Sayın Hocam,

Abant İzzet Baysal Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık bölümünde araştırma görevlisiyim. İlişki İstikrar Ölçeğinin İlişki Doyumu alt boyutunu yüksek lisans tezimde kullanmak için izninizi istiyorum. Ölçeği gönderebilerseniz çok sevinirim. Teşekkürler.

Ek-7 Heartland Affetme Ölçeği İzni

Re: Heartland Affetme Ölçeği İzni

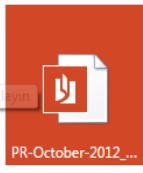
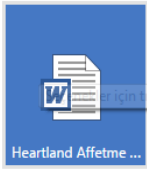

asli bugay (abugay00@gmail.com) [Kişilere ekle](#) 09.02.2015 [Belgeler](#)
Kime: emine tunç

2 ek (toplam 444,2 KB)

Outlook.com [Etkin Gö](#)

[Tümünü zip olarak indir](#)

[Tümünü OneDrive'a kaydet](#)

Merhaba Emine Hn,

Ekte affetme ölçeğini ve ölçeğe ait makale çalışmasını bulabilirsiniz. Çalışmanızda başarılar dilerim,

Sevgiler,
Aslı

2015-02-09 13:09 GMT+02:00 emine tunç <eminetuncpdr@hotmail.com>:

Sayın Bugay,

Abant İzzet Baysal Üniversitesin Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık bölümünde araştırma görevlisiyim. Heartland Affetme Ölçeğini yüksek lisans tezimde kullanmak için izninizi istiyorum. Cevabınızı bekliyorum. Teşekkürler.

Ek-8 Romantik İlişkiler Kıskançlığı Ölçeği İzni

Re: Romantik Kıskançlık Ölçek İzni

↑ ↓ ✕

Andaç Demirtaş Madran [Kişilere ekle](#) 12.03.2015 [Belgeler](#)
Kime: emine tunç ✕

1 ek (219,6 KB)

Outlook.com [Etkin Görünüm](#) ^

[Zip olarak indir](#) [OneDrive'a kaydet](#)

Sevgili Emine,

Ölçek ekte.

Ölçeğin puanlaması, her bir alt ölçeğin toplam puanı alınarak yapılıyor. Benim önerim ölçeğin tümünü uygulamamanız. Çok uzun olduğu için katılımcılarda sıkıntı yaratıyor.

Tezim Ankara Üniversitesi açık arşiv sistemi sayesinde kullanıma açık. Bulgular kısmındaki uyarılama bilgileri, alt ölçeklerin faktör yapısı ve maddelerin kendi içinde nasıl bir dağılım gösterdiği konusunda da gerekli ayrıntılar var. Örneğin: tepkiler "fiziksel" "duygusal" ve "bilişsel" olarak dağılım gösteriyor. Örneğin, kadınların mı erkeklerin mi daha çok duygusal tepki verdiğini görmek istiyorsanız her iki grubun bu maddelerin toplamından aldıkları puanları karşılaştırma yoluna gitmelisiniz.

Ölçek uzun olduğu için biraz sıkıştırarak yazıldı, tekrar düzenlemeniz gerekebilir.

Araştırmada amacınız neyse, ona göre alt ölçeklerden bir-iki tanesini seçip kullanmanız bence iyi bir seçim olur. Başarılar...

Başarılar dilerim

Ek-9 Etik Kurul İzni

Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Sosyal Bilimlerde İnsan Araştırmaları Etik Kurulu

Arş. Gör. Emine TUNÇ
Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Eğitim Fakültesi
Rehberlik ve Psikolojik Danışma Bölümü

Sayın Arş. Gör. Emine TUNÇ,

“Üniversite Öğrencilerinin İlişki Doyumu, Affetme ve Kıskançlık Düzeylerinin Romantik İlişkilerinde Yaşadıkları İstismarı Yordama Gücü” konulu araştırmanız ile ilgili olarak Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimlerde İnsan Araştırmaları Etik Kuruluna yapmış olduğunuz başvuru (Protokol NO. 2015/47) Kurulumuzun 31.03.2015 tarihli ve 2015/47 toplantısında değerlendirilerek etik olarak uygun bulunmuştur. Bilgilerinize sunarız.

Prof. Dr. Hamit COŞKUN (Başkan)

Doç. Dr. Mehmet ERYİĞİT (Üye)

Doç. Dr. Mithat DURAK (Üye)

Doç. Dr. Altay EREN (Üye)

Yrd. Doç. Dr. Dilşad ÇOKNAZ (Üye)

Yrd. Doç. Dr. Seval ALKOY (Üye)

Av. Zuhal DEMİRCİ (Üye)

